

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Л.В. Гальченко

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

**Навчальний посібник
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Фізична культура і спорт»
освітньо-професійної програми «Спорт»**

**Запоріжжя
2022**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Л.В. Гальченко

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

**Навчальний посібник
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Фізична культура і спорт»
освітньо-професійної програми «Спорт»**

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол № 13 від 28.06.2022р.

**Запоріжжя
2022**

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

УДК : 796.034.2+796.6](075.8)

Г178

Гальченко Л.В. Масові спортивні заходи : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Фізична культура і спорт» освітньо-професійної програми «Спорт». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2022. 124 с.

У посібнику послідовно представлено особливості організації масових спортивних заходів. Розглянуто види, завдання і принципи проведення масових спортивних заходів та їх значення; основні системи проведення спортивних змагань; маркетинг і фінансування масових спортивних заходів. Запропоновано методичні основи підготовки до масових спортивних заходів; наведено етапи організації та проведення масових спортивних заходів.

Теоретичний матеріал кожної теми доповнено контрольними питаннями, тестами й завданнями для самостійного виконання, що сприятиме систематизації та закріпленню знань і формуванню передбачених робочою програмою дисципліни практичних навичок.

Для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр спеціальності «Фізична культура і спорт», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Спорт».

Рецензент

Ю.О. Коваленко, канд. пед. наук, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту

Відповідальний за випуск

А.В. Сватъєв, д-р пед. наук, проф., завідувач кафедри фізичної культури і спорту

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

ЗМІСТ

Вступ	4
Тема № 1. Основні терміни і поняття масових спортивних заходів	5
Контрольні питання. Тестові завдання	11
Завдання для самостійного виконання до теми № 1	12
Тема № 2. Фізкультурно-масові та спортивні заходи	15
Контрольні питання. Тестові завдання	19
Завдання для самостійного виконання до теми № 2	20
Тема № 3. Класифікація спортивних заходів	23
Контрольні питання. Тестові завдання	28
Завдання для самостійного виконання до теми № 3	29
Тема № 4. Особливості організації масових спортивних заходів	32
Контрольні питання. Тестові завдання	35
Завдання для самостійного виконання до теми № 4	36
Тема № 5. Методичні основи підготовки масових спортивних заходів	41
Контрольні запитання. Тестові завдання	48
Завдання для самостійного виконання до теми № 5	49
Тема № 6. Основні системи проведення спортивних змагань	51
Контрольні питання	61
Тестові завдання	62
Завдання для самостійного виконання до теми № 6	64
Тема № 7. Основи підготовки до проведення МСЗ	65
Контрольні питання. Тестові завдання	71
Завдання для самостійного виконання до теми № 7	72
Тема № 8. Етапи організації та проведення масових спортивних заходів	75
Контрольні питання. Тестові завдання	87
Завдання для самостійного виконання до теми № 8	89
Тема № 9. Розробка положення про масовий спортивний захід	95
Контрольні питання. Тестові завдання	104
Завдання для самостійного виконання до теми № 9	106
Тема № 10. Методика розробки програми і сценарію МСЗ	107
Контрольні питання. Тестові завдання	112
Завдання для самостійного виконання до теми № 10	113
Тема № 11. Маркетинг і фінансування масових спортивних заходів	114
Контрольні питання	118
Тестові завдання	119
Завдання для самостійного виконання до теми № 11	121
Використана література	122

Умовні позначки та символи

 теоретичні відомості	 поняття	 запам'ятайте	 виконайте завдання
	 визначення	 прочитайте	 зверніть увагу

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

ВСТУП

Змагання і спортивні свята є переконливим засобом наочної агітації і мають величезне значення в популяризації і пропаганді фізичної культури і спорту. Добре організовані й урочисто проведені, вони надовго зберігаються в пам'яті учасників і глядачів.

Однак тільки добре продумана й організована їх підготовка забезпечує необхідний успіх проведення. При цьому масштаб, контингент учасників, умови диктуватимуть специфічні вимоги до їх організації, в яких фахівець в галузі фізичної культури і спорту повинен добре орієнтуватися.

Особливістю спортивно-масових заходів є те, що в них найбільше зацікавлені діти, молодь та люди середнього віку, хоча не виключається активність осіб старшого віку, у яких було тривале спортивне життя.

Метою викладання навчальної дисципліни «Масові спортивні заходи» є формування професійних знань, вмінь та методичних навичок з організації масових фізкультурно-спортивних заходів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

Знати: теорію масових спортивних заходів; зміст, методи, організацію й структуру масових спортивних заходів; завдання, принципи, види та значення масових спортивних заходів; методичні основи підготовки масових спортивних заходів; основи підготовки до проведення масових спортивних заходів; етапи організації та проведення масових спортивних заходів; функціональні зв'язки управління масовими спортивними заходами.

Уміти: планувати та забезпечувати масові спортивні заходи; розробити положення, програму і сценарій масового спортивного заходу; застосовувати сучасні технології управління масовою фізкультурно-оздоровчою та спортивною роботою з населенням при проведенні масових спортивних заходів; використовувати інформацію, що стосується маркетинга і фінансування масових спортивних заходів; застосовувати пропаганду та рекламу оздоровчої фізичної культури, організувати та провести масові фізкультурно-спортивні заходи.

Автор посібника щиро сподівається, що його використання студентами в освітньому процесі сприятиме досягненню очікуваних результатів вивчення дисципліни, оскільки теоретичний матеріал в ньому систематизовано та поєднано із засобами діагностики навчальних досягнень (контрольні питання, тести) та практичними завданнями.

ТЕМА № 1. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ І ПОНЯТТЯ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ

План:

1. Сутність спортивних змагань
2. Зміст та методи масових спортивних заходів (МСЗ)
3. Організація і структура основних об'єктів МСЗ

1. Сутність спортивних змагань

Спортивні змагання - яскраве, емоційне видовище. Задоволення від спортивних видовищ виникає внаслідок співучасті в них глядача, якого приваблює високий рівень розвитку рухових якостей, сміливі і рішучі дії учасників, їх високі досягнення.

Добре організовані і урочисто проведені вони надовго зберігаються в пам'яті учасників і глядачів. Масові уявлення сприяють популяризації фізичної культури серед молоді та залучення їх до систематичних занять у спортивних секціях і спортивних клубах.

Змагання дозволяють вирішувати такі завдання: педагогічні, спортивно-методичні, суспільно-політичні.

Під час спортивних змагань вирішуються ті ж педагогічні завдання, що і на заняттях фізичною культурою і спортом в цілому, тобто вдосконалення фізичної, технічної, тактичної, психічної та теоретичної підготовленості. Однак при цьому всі зрушення, що відбуваються в організмі, перевершують рівень, характерний для тренувальних занять.

Змагання - одне з дієвих заходів підвищення тренуваності спортсмена. Особливо велике значення спортивних змагань для формування вольових рис характеру. Вони також сприяють розвитку в цілому фізкультури і спорту та дозволяють педагогічно впливати на глядачів.

 Слово «спорт» прийшло в нашу мову з англійської (sport) - вільного скорочення початкового слова disport - гра, розвага.

У зарубіжній літературі з цим поняттям об'єднується «фізична культура» в її оздоровчому, рекреаційному (відновлювальному) аспектах.

 В Європейській спортивній хартії від 1992 року записано, що поняття «спорт» означає будь-яку форму рухової активності, яка має організований або спонтанний характер і спрямована на вдосконалення фізичного і психічного стану, на розвиток суспільних відносин і на досягнення результатів у змаганнях усіх рівнів.

Сучасний спорт ділиться на спорт вищих досягнень і масовий.

Спортивний рух		
Загальнодоступний (масовий) спорт	Резервний спорт	Спорт вищих досягнень
1. Шкільно-студентський спорт		1. Супердосягнень

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

2. Професійно-прикладний спорт		2. Професійний спорт	
3. Фізкультурно-кондиційний спорт		3. Професійно-комерційний спорт	
4. Оздоровчо-рекреативний спорт		Досягнення комерційний спорт	Видовищно-комерційний спорт

Функції резервного спорту пов'язані з:

- забезпеченням якісного відбору найбільш спортивно обдарованих дітей та підлітків;
- створенням передумов для максимального розвитку індивідуальних фізичних здібностей людини;
- формуванням потенційного і основного резерву збірних команд країни.

 Компенсація - захисний механізм психіки, що полягає в несвідомій спробі подолання реальних і уявних недоліків. Термін введений Зигмундом Фрейдом, а пізніше, зрозумілий як життєва стратегія. Зазвичай компенсація проявляється у вигляді додаткових зусиль, яких докладають до діяльності, як би «компенсує» недоліки людини. Наприклад, заняття спортом для інваліда будуть компенсацією. Якщо зусилля, що витрачаються на компенсацію, виявляються неадекватно великими, то це вже називається гіперкомпенсація.

 Під масовими заходами слід розуміти сукупність дій або явищ соціального життя за участю великої кількості громадян, що відбуваються з метою задоволення політичних, духовних, фізичних та інших потреб громадян, які є формою реалізації їх прав і свобод, а також формою соціального спілкування між людьми і способом вироблення єдності установок особистості, колективу і суспільства в цілому.

Умовно всі масові заходи можна розділити за такими ознаками: за змістом і спрямованістю, значущістю, періодичністю проведення, способу виникнення, можливості участі.

 За змістом і спрямованістю масові заходи можна розділити на:

1. *Суспільно-політичні* (демонстрації, мітинги, вуличні походи, маніфестації, вибори Президента і депутатів, вищих і місцевих органів влади, з'їзди, конференції та ін.). Для даного виду заходів характерні визначеність складу учасників, високий рівень організації заходу, спільність мотивів поведінки.

2. *Культурно-масові* (народні гуляння, карнавали, фестивалі, професійні свята, концерти, ярмарки та ін.).

3. *Спортивно-масові* (олімпіади, спартакіади, змагання з різних видів спорту, першості, турніри, свята, дні здоров'я, туристичні зльоти і походи.).

4. *Релігійні* (обряди, хрещення, проповіді, культові свята: православний Великдень, мусульманські Курбан-байрам, Ураза і ін.)

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

---

5. Спеціальні заходи (траурні процесії, забезпечення безпеки проїзду посадових осіб, які мають право на державну охорону).

6. Змішані заходи, коли кілька видів заходів об'єднані в одне.

 У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» виділяється таке поняття, як масовий спорт (спорт для всіх) - діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей під час їх дозвілля для зміцнення здоров'я.

 Масове видовище - це область синтетичного мистецтва, яка постійно розвивається в багатьох напрямках, що відбувається під відкритим небом, в якому бере участь велика кількість людей, розраховане на масового глядача. Як правило має святковий характер і втілюється в театралізованих, карнавальних формах.

 У третьому тисячолітті до нашої ери на острові Крит була створена висока культура. Саме там археологами відкриті перші в історії людства особливі споруди - видовищні майданчики, призначені для народних свят і змагань. Присвячувалися ці уявлення плодоносним силам природи і супроводжувалися урочистими процесіями, піснями, танцями, спортивними змаганнями.

Першими масовими святами вважаються свята Стародавньої Греції, вони відрізнялися барвистою і чудовою організацією. У стародавніх греків свято було однією з самостійних, розвинених і надзвичайно популярних форм дозвілля. Саме тому більшість давньогрецьких свят носило характер ігор, змагань. Вершиною грецьких ігор-свят і своєрідним спортивним театром стали знамениті Олімпійські ігри, які проходили в спеціально збудованому місті Олімпії раз в чотири роки. Виникнувши в 776 році (за новим літочисленням), Олімпійські ігри проіснували близько 1000 років до 394 року до нашої ери, потім були відроджені в кінці XIX століття П'єром де Кубертеном і дійшли до наших днів як один з найбільш популярних свят молодості і краси.

Олімпійські ігри проходили протягом п'яти днів. У перший день свята, після різних обрядів на честь Зевса, судді-елладонікі надихали учасників змагань короткою промовою: «Якщо ви тренувалися так, щоб бути гідними найбільших змагань, - сміливо приступайте до них. Якщо ж ви вели себе інакше, то щоб уникнути найбільшої публічної ганьби йдіть на всі чотири сторони». Потім кожен атлет клявся в тому, що він не заплямував себе жодним злочином, сумлінно готувався до змагань і не допускати в них ніяких недозволених прийомів. Починалися змагання в п'ятиборстві, бігу, стрибках в довжину, метання списа, диска, боротьбі. Того, хто перемагав у змаганнях, очікували високі нагороди і почесні. Після роздачі нагород і гілок на вулиці Олімпії виходила святкова процесія. Все в кольорах йшли олімпіоніки - люди і коні, за ними чинно виступала суддівська колегія, а поети складали тут же хвалебні гімни. Мальовниче хід прямувало в міську ратушу, де в честь переможців влаштовувався розкішний бенкет. У дні ігор по всій Греції припинялася будь-які чвари. Саме цей принцип миролюбності сприйнятий і сучасними Олімпіадами:

п'ять переплєтєних кілець емблеми змагань означають мир і дружбу спортсменів всіх п'яти континєнтів.

Свята Стародавньої Греції - одні з перших зразків масового дійства, в якому виявлялися такі специфічні риси, як масовість, комплексність, видовищність, ігровий характер.

Зовсім іншими виглядають свята Стародавнього Риму, хоча своїм корінням вони йдуть в грецькі, так як елліни були найближчими сусідами стародавніх римлян. Однак, незважаючи на вплив еллінської культури в Стародавньому Римі помітно змінюються зміст і форми свята. Найбільш істотною відмінністю було якісна зміна суті свята. Якщо головною дійовою особою масових видовищ Стародавньої Еллади був народ, то в Римі в масових видовищах під відкритим небом народу відводилася більш пасивна роль. Тут вже не загальне масове дійство, в якому активно проявляли себе всі афінські громадяни, а найчастіше видовище, в якому було чітке розділення на учасників і глядачів. Саме з тих пір входить в святковий побут поняття «видовище» як синонім поняття «свято».

Римські видовища представляли собою тріумфальні ходи імператорів, гладіаторські бої, битви на воді, циркові змагання. З точки зору видовищного сприйняття в тріумфальному римському ритуалі багато було цікаво придумано і здійснено. Потрібно зауважити, що в видовищах Стародавнього Риму великого досконалості досягла сценічна техніка, розширилися виразні засоби. Вершиною видовищних споруд був Колізей.

2. Зміст та методи масових спортивних заходів

 До змісту спортивно-масових заходів входить секційна робота та змагання з окремих або групи видів спорту для осіб різного віку, статі, підготовленості та професійної приналежності.

Особливістю спортивно-масових заходів є те, що в них найбільше зацікавлені діти, молодь та люди середнього віку, хоча не виключається активність осіб старшого віку, у яких було тривале спортивне життя.

Спортивно-масові заходи реалізуються у спортивно-масовій роботі навчальних і позашкільних закладів, підприємств, організацій, установ, а також є частиною програм та проектів на місцевому, регіональному та державному рівні.

Спортивно-масова робота планується у відповідності до наявної бази, контингенту та фахівців. Спочатку розробляється концепція спортивно-масової діяльності відповідного закладу (установи, організації, підприємства) на 3-5 років, де прописуються проблемні моменти залучення контингенту до фізичної культури та напрями і відповідні заходи їх подолання.

На підставі концепції розробляються щорічні плани спортивно-масової роботи, в яких заходи плануються у довільному чи визначеному нормативними документами порядку з рівномірним щомісячним завантаженням. Затверджена керівництвом закладу (установи, організації, підприємства) концепція та плани

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

роботи повинні розміщуватися на інформаційних стендах. Щорічно також затверджується бюджет витрат на реалізацію планів.

♣ Спортивно-масова робота складається із трьох розділів:

- перший розділ – організація, планування та проведення занять у спортивних секціях. До розділу входить планування роботи спортивних секцій у відповідності до потреб контингенту та можливостей закладу чи установи (наявного матеріального, фінансового та фахового забезпечення), а також планами спортивно-масових заходів місцевого, регіонального та державного рівня;
- другий розділ – організація, планування та проведення спортивних змагань і свят, туристичних та комплексних спортивно-масових заходів. У даному розділі враховуються заходи, що будуть проводитися у закладі чи установі, а також заходи, в яких можуть брати участь команди чи спортсмени даного закладу чи установи поза їх межами;
- третій розділ – розробка та забезпечення медіатехнологій та PR підтримки спортивно-масових заходів. Рекламно-інформаційні компанії включають в себе просування бренду закладу чи установи через спортивно-масові заходи, пошук та залучення спонсорів, зв'язок із засобами масової інформації, розробка та реалізація рекламно-сувенірної продукції заходів.

Фізкультурно-оздоровчі та спортивно-масові заходи можуть здійснюватися:

З різновіковими категоріями населення: з дітьми; з молоддю; з людьми середнього віку; з людьми старшого та похилого віку.

У різних соціальних сферах: серед дошкільнят та школярів; серед студентів; серед працюючого населення; серед пенсіонерів.

У залежності від місця реалізації послуг: у місті; у сільській місцевості; у спортивних та оздоровчих клубах; за місцем проживання; на підприємстві; в організаціях; у закладах; на туристичних базах; у санаторіях, профілакторіях; на курортах.

У залежності від місця проведення заходів: на спортивному майданчику або стадіоні; у спортивному залі; у басейні; у природних умовах (у лісі, парку, біля водоймища, у горах); в умовах міського ландшафту (на площі, вулиці, у дворі); на території підприємства, організації, закладу.

3. Організація і структура основних об'єктів МСЗ

♣ Серед об'єктів, які займаються МСЗ, найбільш поширеними є:

- фізкультурно-оздоровчі центри (ФОЦ) на підприємствах;
- спортивні клуби навчальних закладів (ВНЗ, школи, дитячі садки);
- палаци спорту міст;
- спортивно-оздоровчі клуби.

📖 Структура спортивно-масових заходів у вищих навчальних закладах

Напрями спортивної роботи:

- 1) Спортивно-змагальна робота (спартакіади, чемпіонати ВНЗ, кубки).

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

2) Спорт вищих досягнень (участь спортсменів і збірних команд в чемпіонатах України, Європи, світу та інших міжнародних змаганнях).

3) Спортивно-оздоровча робота (участь студентів у спортивних святах, фестивалях, проведення майстер-класів з різних видів спорту, формування груп для занять лайт-спортом (легким спортом), проведення легкоатлетичних естафет, свята які присвячені та інші види заходів).

Спортивні змагання є однією з найбільш ефективних форм організації масово-оздоровчої, фізкультурної та спортивної роботи. В системі фізичного виховання студентів ВНЗ спортивні змагання займають велике місце. Структура студентських спортивних змагань може виглядати наступним чином:

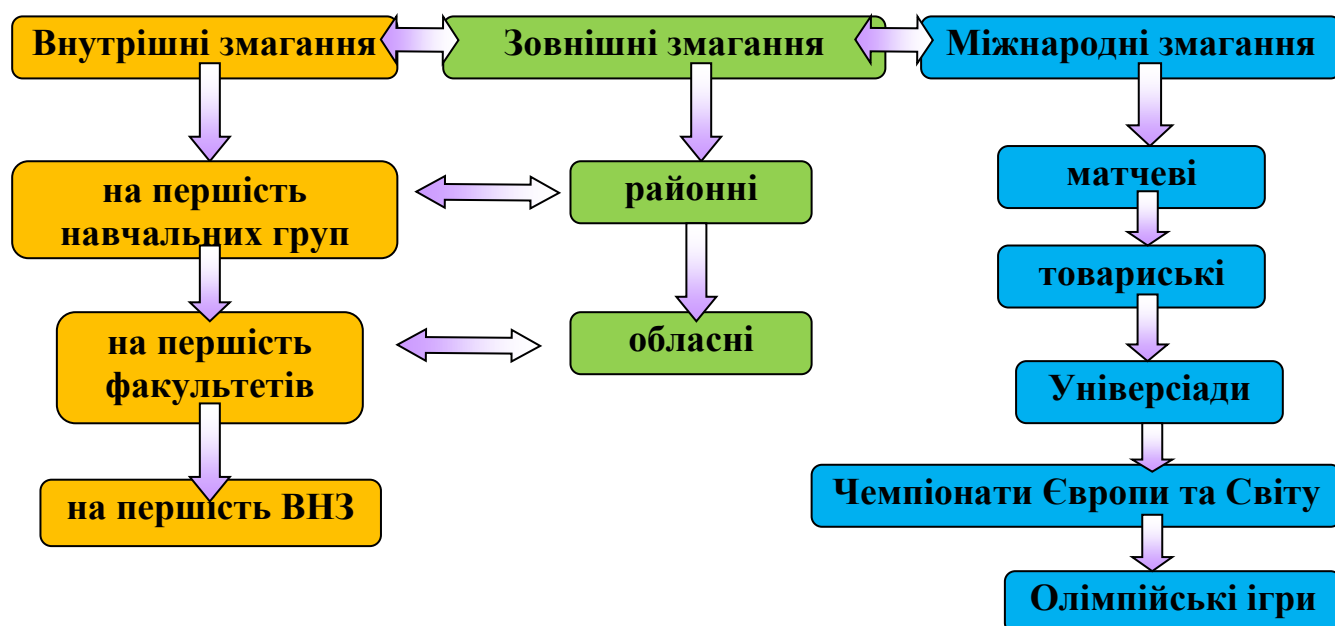

Рис.1. Структура студентських спортивних змагань

Найбільш поширеними в вузі МСЗ масового характеру: кроси, естафети, доріжки здоров'я, оздоровче плавання, туристичні походи, оздоровча жіноча гімнастика і атлетична гімнастика, першості з видів спорту і т.д.

📖 Структура спортивно-масових заходів в школі виглядає наступним чином:

Внутрішні: першість школи з різних видів спорту, турніри, Дні здоров'я, тематичні змагання, конкурси, спартакіади і т.д.

Зовнішні: районні, міські, обласні, зональні.

✍️ ФОЦ - це фізкультурно-оздоровчі центри, які створюються на великих підприємствах і забезпечують: оздоровлення трудящих і їх відновлення, профілактику професійної шкідливості, професійно-прикладну фізичну підготовку і заняття масовими видами спорту.

За своїм призначенням ФОЦ можуть бути:

1. Оздоровчо-профілактичні (тренажерних кімнат, доріжки «Здоров'я»).

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

2. Відновно-профілактичні (зал або кімната механотерапії, центри гідровідновлення і профілактики (лазні, сауни, басейни, душеві тощо); центри психом'язового регуляції.

3. Комплексні фізкультурно-оздоровчі центри.

♣ *Масові заходи широкого масштабу в дитячому саду рекомендовані тільки для дітей старшої і середньої групи, їх батьків та педагогів.*

У дитячому садку проводять комплексні спортивні заходи (рухливі і народні ігри, поєдинки, естафети, спортивні вправи).

На початку навчального року інструктор з фізичної культури вносить до календарного плану намічені заходи, в якому вказується назва змагань, терміни, місце їх проведення та відповідальні за підготовку та організацію.

Контрольні запитання:

1. Які завдання вирішуються за допомогою змагань, охарактеризуйте їх?
2. Охарактеризуйте сучасний спортивний рух?
3. Назвіть функції резервного спорту?
4. За якими ознаками можна розділити масові заходи?
5. Що символізують п'ять переплетених кілець емблеми змагань Олімпіади?
6. У чому відмінність суті свят Стародавньої Еллади від Стародавнього Риму?
7. С чого починається планування спортивно-масової роботи?
8. У чому особливість спортивно-масових заходів ?
9. Що розробляється на підставі концепції спортивно-масової діяльності?
10. Охарактеризуйте значення фізкультурно-оздоровчих центрів на підприємствах?

Тестові завдання:

1. Встановіть визначення понять:

1) Спортивні змагання	а) це комплекс культурних і мистецьких заходів, для нього характерна масштабність дії
2) Спорт	б) будь-яку форму рухової активності, яка має організований або спонтанний характер і спрямована на вдосконалення фізичного і психічного стану, на розвиток суспільних відносин і на досягнення результатів у змаганнях усіх рівнів
3) Компенсація	в) це змагання людей в ігровій формі з метою з'ясування переваги в ступені фізичної підготовленості, у розвитку деяких сторін свідомості
4) Масовий спорт (спорт для всіх)	г) захисний механізм психіки, що полягає в несвідомій спробі подолання реальних і уявних недоліків
5) Масове свято	д) це область синтетичного мистецтва постійно розвивається в багатьох напрямках, що відбувається під відкритим небом, в якому бере участь велика кількість людей, розраховане на масового глядача. Як правило має святковий характер і втілюється в театралізованих, карнавальних формах

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

6) <i>Масове видовище</i>	е) діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей під час їх дозвілля для зміцнення здоров'я
7) <i>Дозвілля</i>	ж) вільний від професійної зайнятості та домашніх обов'язків час

Відповідь: _____

2. *Встановити відповідність*

Сучасний спорт поділяється на спорт:

- Шкільно-студентський спорт;
- Масовий спорт;
- Супердосягнень;
- Професійний спорт;
- Спорт вищих досягнень;
- Оздоровчо-рекреативний спорт;
- Резервний спорт;
- Видовищно-комерційний спорт;
- Професійно-комерційний спорт

Відповідь: поставте плюс на правильній відповіді

3. *В якому місті проходили давньогрецькі ігри-свята Олімпійські ігри?*

- a. Афіни;
- b. Олімпії;
- c. Спарта.

4. *До змісту спортивно-масових заходів входить:*

- a. рухливі ігри та ігрові вправи;
- b. секційна робота та змагання;

5. *Встановіть структуру студентських спортивних змагань:*

А) Внутрішні змагання	Б) Зовнішні змагання	В) Міжнародні змагання
1. на першість факультетів, 2. районні, 3. товариські, 4. на першість навчальних груп, 5. обласні, 6. Універсиади, 7. Чемпіонати Європи та Світу, 8. на першість ВНЗ, 9. Олімпійські ігри, 10. Матчеві		

Відповідь: _____

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИКОНАННЯ ДО ТЕМИ № 1

☞ Кейс 1. Ігри та естафети на святах

Ігри часто включають до програми масового свята, як-от: Свято зими чи День фізкультурника. Вони поживляють і урізноманітнюють програму, сприяють активізації його учасників. Характерним для такого роду ігор є їх барвисте оформлення: прапорці, стрічки, квіти, музика, реквізит, який підкреслює сюжетність дій.

Організатори ігор на святі звичайно залучають для участі в них усіх бажаючих. У зв'язку з цим передбачається, як правило, можливість заміни складу гравців, нескладність рухів, спрощеність правил, порівняно невелике фізичне навантаження. Успіх ігор на святі переважно залежить від ретельної підготовки

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

до них. Потрібно підібрати відповідні ігри, призначити та проінструктувати відповідальних за проведення кожної гри, визначити місце і час їх проведення.

Переможцям у різноманітних іграх та ігрових рухливих атракціонах можуть видаватися спеціальні талончики. Той, хто одержав кілька талончиків, може обміняти їх на пам'ятний сувенір. Як правило, ігри проводяться після основного заходу на святі (урочистої частини, церемонії, театралізованого мітингу, театралізованого концерту тощо).

Рухливі ігри, ігрові вправи та ігри-атракціони можна влаштовувати одночасно в різних місцях. Наприкінці свята можна провести фінальні зустрічі команд.

На святах також можна проводити ігри на зразок атракціонів: «Зрізання призив», «Водоноси» (біг із кухлем води), «Біг на трьох ногах» (у парах) та інші.

➔ *Керівництво процесом гри*

При проведенні гри керівнику рекомендується продумати і врахувати такі аспекти:

- Ознайомити учасників з вимогами і правилами гри. Приготувати заздалегідь все необхідне устаткування і матеріали для гри.
- Врахувати рівень розвитку дітей, їхні таланти, здібності, вміння і невміння.
- Пропонувати тільки ті ігри, які доступні даній віковій групі, тобто відповідають розвитку дітей, їх силі, життєвому досвіду. Уміло виводити учасників із гри, яка для них складна.
- Уникати надмірного ентузіазму (надмірного збудження) у гравців.
- Бути готовим до участі у грі в ролі звичайного гравця, дотримуватися всіх правил, включаючи і ті, які начебто «принижують» гідність дорослого.
- Обирати ігри з урахуванням можливості їх подальшого ускладнення: починати з простих, тренуючи, а потім поступово ускладнювати їх у міру поліпшення фізичних якостей дітей.

➔ *Розташування гравців і місце керівника при поясненні гри*

Перш ніж почати пояснення гри, необхідно розмістити учасників так, щоб вони добре бачили і чули керівника. Краще всього вишикувати гравців у початкове положення, з якого вони власне й розпочнуть гру.

Варіанти розміщення:

- Якщо гра починається із шиккування по колу, керівник при поясненні займає місце в загальному колі на півкроку позаду.
- Якщо шиккування відбувається у два кола (одне всередині іншого), необхідно утворити зовнішнє коло, а з внутрішнього - півколо.
- При шикуванні у два кола (одне поруч з іншим), потрібно утворити одне коло, решта ж учнів, які мають вишикуватись у друге коло, стоять у шерензі. Керівникові при поясненні потрібно стати в коло.
- Якщо гравці шикуються в колони, керівник під час пояснення стає попереду них.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

- При шикуванні в шеренги (одна навпроти одної) необхідно одну команду поставити у вихідне положення, а іншу наблизити до неї. Керівник стоятиме між ними збоку.
- Ігри, при яких гравці розташовуються по всьому залу, пояснюють після шикування учнів у шеренгу, причому розповідь потрібно обов'язково поєднувати з показом.

➔ *Методика пояснення гри*

Правильне пояснення гри значною мірою впливає на її успіх. Як уже наголошувалося, перш ніж почати гру, керівник зобов'язаний чітко уявити собі її зміст, заздалегідь проаналізувати і тільки після цього приступати до пояснення.

Розповідь повинна бути короткою, оскільки затягнуте пояснення може ускладнити сприйняття гри. Виняток становлять ігри, призначені для учнів молодших класів, які можна пояснити в казковій, захоплюючій формі. Розповідь повинна бути логічною, послідовною. Будь-яку гру слід пояснювати приблизно за такою схемою: назва гри, ролі гравців та їх розташування на майданчику, зміст гри, мета гри, правила гри.

Пояснення гри закінчується відповідями на запитання гравців. Відповідати слід голосно, звертаючись при цьому до всіх. Пояснюючи хід гри, керівник, безперечно, торкнеться правил, але в кінці розповіді необхідно ще раз загострити на них увагу, щоб діти краще їх запам'ятали. Розповідь не повинна бути монотонною, бажано виділяти голосом важливі ігрові моменти. При цьому не слід використовувати складних термінів, а нові поняття необхідно пояснювати.

Якщо зміст гри дозволяє застосувати метод поєднання показу з розповіддю, то його обов'язково треба використовувати.

Керівник повинен звертати увагу на настрій учнів: якщо вони відволікаються, треба скоротити пояснення або ж пожвавити його.

Зміст гри детально пояснюється тільки тоді, коли учні грають в неї вперше. А щоб переконатися, чи зрозуміла гра, керівник запитує у декількох учнів її зміст і правила, після чого дає команду розпочати гру. При повтореннях гри слід тільки нагадати її основний зміст і пояснити додаткові правила та прийоми. До відновлення гри в пам'яті краще всього залучати самих учнів.

Суддівство ігор та естафет

Об'єктивне і неупереджене суддівство - обов'язкова умова кожної рухливої гри. Якщо учасники не дотримуються її правил, гра втрачає свою педагогічну цінність. Об'єктивне і точне суддівство має особливе значення в іграх з розділенням на команди, де яскраво виражений початок, змагання, і кожна команда зацікавлена у виграші. Необ'єктивний суддя втрачає довіру і пошану, його авторитет падає, з ним перестають рахуватися.

Під час гри суддя повинен розташуватися так, щоб бачити всіх гравців і не заважати їм. У деяких іграх йому доводиться пересуватися по майданчику і спостерігати за переміщенням гравців. Сигнал про порушення правил повинен подаватися своєчасно і чітко. Суддя повинен робити зауваження коректно, не вступаючи в суперечки з гравцями. Від судді залежить правильне підведення

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

підсумків гри. Строге суддівство в рухливих іграх сприяє вихованню в дітей чесності, поваги до судді і правил. Зауваження і роз'яснення, що стосуються суддівства, треба робити після закінчення гри.

Кейс-завдання

✍ *Заповніть таблицю організації та методики проведення рухливих ігор та естафет*

Методика проведення ігор та естафет		
<i>Способи розташування гравців і місце керівника при поясненні гри</i>		
Варіанти розміщення: (намалюйте олівцем й доповніть запис)		
1) Якщо гра починається із шиккування по колу,	2) Якщо шиккування відбувається у два кола (одне всередині іншого),	3) При шикванні у два кола (одне поруч з іншим),
<i>Графічне зображення способів шиккування</i>		
1)	2)	3)
4) Якщо гравці шикуються в колони,	5) При шикванні в шеренги (одна навпроти одної)	6) Ігри, при яких гравці розташовуються по всьому залу,
<i>Графічне зображення способів шиккування</i>		
4)	5)	6)

ТЕМА № 2. ФІЗКУЛЬТУРНО-МАСОВІ ТА СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

План:

1. Види масових спортивних заходів та їх значення
2. Завдання і принципи проведення

1. Види масових спортивних заходів та їх значення

📖 Масові спортивні заходи займають важливе місце в системі фізкультурно-оздоровчої роботи, вони є: методом залучення широких мас населення до фізичної культури та спорту; підвищенням їх фізичної підготовленості; вихованням у них корисних рухових навичок і умінь; стимулюванням подальших занять фізичною культурою і спортом.

У ХХІ столітті найбільш поширеними масовими спортивними заходами є «Богатирські ігри», «Ігри патріотів», «Битва Українських Міст», «Форт Буаярд», «Лицарські турніри», «Козацькі забави», «Дні спорту», фестивалі, спартакіади закладів освіти та трудових колективів, футбольні турніри від Київстар, масові гуляння з нагоди державних та регіональних свят і т.д.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Такого роду заходи є не тільки засобом пропаганди здорового способу життя, але й потужним засобом виховання патріотизму й національної цілісності.

✍ У системі фізкультурно-оздоровчої роботи МСЗ - це змагальна ігрова діяльність, учасники якої з урахуванням їх віку, статі, підготовленості мають приблизно рівні можливості домагатися перемоги в доступних їм вправах.

➔ Ця доступність створюється:

- спеціальним підбором вправ;
- складністю та протяжністю дистанції;
- вагою снарядів;
- тривалістю та інтенсивністю виконання.
- для змагання з різним контингентом учасників, з метою зрівнювання їх можливостей, використовуються *гандикапи, фора, зрівняльні коефіцієнти і заохочувальні очки*.

✍ *Фора* (від італ. - вперед) - пільга, що надається слабшому учаснику змагань.

✍ *Гандикап* - у спортивних змаганнях: перевага, що надається слабшому учаснику для зрівняння шансів на успіх.

Гандикап у даному сенсі застосовується в тих видах спорту, де змагання проводиться в кілька етапів і кінцева перемога визначається якимось одним сумарним показником (зазвичай - часом, як в бігу або багатоступінних гонках, в інших випадках - кількістю очок).

Сенс використання гандикапу полягає в тому, щоб на останньому етапі дати кожному учаснику перевагу, відповідну його результатам на кількох попередніх етапах. Це дозволяє визначати абсолютного переможця змагання за підсумками останнього етапу безпосередньо, без додаткового підрахунку очок або різниці часів по етапах.

♣ *Гандикап або система Гундерсон* застосовується для видів, де лідерство визначається тільки часом (лижні гонки, біатлон, спортивне орієнтування): з часу кожного учасника етапу віднімається час лідера. Відповідно, на наступному етапі учасники випускаються на старт після лідера через отримані проміжки часу. В результаті різниця в часі завершення етапу дорівнює абсолютній різниці по всіх етапах.

♣ *Гандикап в сучасному п'ятиборстві*: на останньому етапі учасники стартують по черзі з інтервалом, який визначається різницею в їх результатах в чотирьох попередніх видах програми. Першим стартує лідер, потім - спортсмен, що займає друге місце, і т. п. Кожні 4 очка різниці надають перевагу в одну секунду.

♣ *Гандикап в гольфі* - числовий показник кваліфікації спортсмена. Гнучка система гандикапів в гольфі дозволяє змагатися в грі гольфістам різного рівня підготовки.

♣ *Гандикап в кінному спорті* - застосовується для зрівняння можливостей коней різного віку, з різною кількістю успішних виступів та ін. Практикується дистанційний гандикап (різна довжина дистанції для різних учасників), ваговий

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

(коням додається додатковий вантаж певної ваги) і по швидкості (результати швидкості можуть бути збільшені або зменшені на змаганнях з дистанційних кінних пробігів в деяких країнах, наприклад, в ПАР).

♣ *Гандикап у вітрильному спорті:* корекція результатів регати з урахуванням результатів обміру яхти. Метою корекції є виявлення рівня майстерності спортсменів, виступаючих на яхтах з різними ходовими якостями.

♣ *Гандикап в реслінгу:* командний матч з нерівною кількістю учасників з кожного боку, наприклад, 1 проти 2.

МСЗ проводяться не тільки з метою перевірки навичок і вмінь, а й з метою організації активного відпочинку. Прикладом можуть служити фізкультурні свята: «Масляна», «Свято міста», «Свято району», «Свято школи».

📖 Залежно від спрямованості масові фізкультурно-спортивні заходи поділяються на: 1) агітаційно-пропагандистські; 2) навчально-тренувальні; 3) спортивні змагання.

1. *Агітаційно-пропагандистські* заходи: мають на меті залучення до регулярних занять спортом, підвищення рівня їх фізкультурних знань.

Вони проводяться у формі показових змагань, конкурсів, блицтурніри і відкритих змагань, в яких можуть взяти участь всі бажаючі.

2. *Заходи навчально-тренувальної спрямованості* - проводяться для тих хто займається у фізкультурно-оздоровчих групах.

Їх завдання - зробити заняття більш ефективними, підвищити їх емоційність, стимулювати підвищення рівня фізичної підготовленості.

До цього виду відносяться змагання:

- за спрощеними правилами;
- легкоатлетичні кроси і естафети;
- туристичні естафети;
- змагання на «доріжці здоров'я»;
- меморіальні турніри;
- з використанням рухливих і народних ігор та естафет.

3. *Спортивні змагання* проводяться з видів спорту за загальноприйнятими правилами з метою досягнення високих спортивних результатів. До участі в них допускаються спортсмени які займаються в спортивних секціях, а також в інших групах за умови оволодіння ними техніки спортивних вправ і досягнення достатнього рівня фізичної підготовленості.

✍ *Спортивні свята* – це заходи активно-пізнавального характеру на спортивну тематику з використанням фізичних вправ, змагань, конкурсів, атракціонів, номерів самодіяльності, показових виступів. Якщо у спортивних змаганнях головним є спортивне протиборство учасників, то у спортивних святах акцент здійснюється на розважальну та пізнавальну частину програми.

♣ Принципово організація спортивного змагання і спортивного свята не відрізняється. Однак, необхідно зауважити, що спортивні свята – це більше шоу, ніж суперництво учасників, яке наповнене атмосферою розважального масового видовища.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

 Комплексні спортивно-масові заходи – це залучення населення до систематичних занять фізичним вправами та активного відпочинку людей через організацію місць постійного чи тимчасового тривалого збору учасників. До комплексних спортивно-масових заходів відносяться спортивні та туристичні табори, а також спортивні та туристичні клуби.

 Спортивний туризм – вид спортивно-масових заходів, в основі яких змагання на маршрутах, що включають подолання перешкод у природному середовищі (перевалів, вершин, порогів, каньйонів, печер, тощо) і на дистанціях, прокладених у природному середовищі та на штучному рельєфі.

2. Завдання та принципи проведення

 Стимулюючи зростання спортивно-технічних досягнень, сприяючи кращій підготовці і вихованню фізкультурників (масовий спорт), а також будучи засобом активного оздоровчого відпочинку, масові спортивні заходи покликані вирішувати такі соціальні завдання:

- пропаганда фізичної культури і спорту;
- реклама форм і видів фізкультурно-оздоровчих занять;
- виявлення перспективної молоді;
- виховання прикладних навичок і умінь;
- патріотичне і культурне виховання населення;
- підвищення комунікабельності людей;
- підведення підсумків спортивного колективу;
- обмін прогресивними методами роботи.

Організація і управління масовими спортивними заходами в масовому масштабі справа важка і відповідальна. Воно вимагає неухильного виконання принципів проведення, про які повинен знати фахівець з фізичної культури і спорту.

 До основних принципів організації і проведення МСЗ відносяться:

1. відповідність його завданням і виду;
2. доступність за часом і місцем проведення;
3. доступність змагальних вправ;
4. безпека учасників, глядачів і суддів;
5. видовищність, естетичність.

Недотримання хоча б одного з цих принципів може негативно вплинути на успіх заходу, знецінити велику підготовчу роботу, привести до небажаних наслідків і створити загрозу життю та здоров'ю учасників.

1. *Відповідність організації завданням.* Тобто, характер, зміст, місце й час проведення повинні вибиратися так, щоб сприяти найбільш повному вирішенню головного завдання. Якщо таким завданням є пропаганда фізичної культури й спорту, то захід потрібно проводити в місцях масового відпочинку, усередині мікрорайону, біля будинків, на відкритому спортмайданчику або стадіоні у той час, коли змагання спостерігатиме найбільша кількість глядачів. У плані підготовки таких заходів одним із

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

головних місць будуть займати питання реклами, інформації, оформлення. Якщо метою є оздоровчий відпочинок, для якого важлива відсутність сторонніх, невимущена атмосфера, можливість усамітнитись, відпочити на свіжому чистому повітрі - надмірна реклама не актуальна.

2. *Доступність заходу за часом і місцем проведення.* Це другий організаційний принцип, і його дотримання вимагає обов'язкового врахування таких факторів, як режим роботи учасників, транспорт, погода.
3. *Доступність змагальних вправ.* До участі у спортивно-масовому заході залучаються учасники, різного віку, статі й фізичної підготовки. Ці фактори необхідно враховувати при визначенні програми змагання, включаючи в неї вправи, доступного навантаження, складності, тривалості й інтенсивності виконання.
4. *Безпека учасників, глядачів і суддів.* Спортивно-масові заходи часто проводяться не на типових спортивних спорудах та із залученням недостатньо досвідчених суспільних суддів і учасників. Необхідно організувати медичне забезпечення, особливо ретельно підбирати й контролювати траси для бігу, сектори для метання й стрибків, майданчики для ігор, дистанції туристських естафет і т.п. Необхідно заздалегідь перевірити спортивний інвентар, установити огороження небезпечних зон, призначити пікети й передбачити місця для розташування учасників і їхнього майна. Варто пам'ятати, що неорганізованість у цьому питанні може не тільки зіпсувати настрій людей, але й призвести до непоправних наслідків.
5. *Видовищність, наочність, естетичність,* що сприяє гармонійному розвитку особистості. Цей принцип повинен проявлятися не тільки в підборі вправ з урахуванням статі, віку, інтересів учасників і глядачів, але й у мистецтві оформлення, створенні відповідної атмосфери, церемоніях їх відкриття й закриття, в охайності костюмів учасників і суддів, в етиці спілкування між учасниками, судьями й глядачами, об'єктивності в оцінці результатів, своєчасності підведення підсумків змагання і їхніх оголошень, дотримання вичистих процедур при нагородженні переможців.

Контрольні запитання:

1. З якою метою необхідно проводити масові спортивні заходи?
2. Назвіть найбільш поширені в ХХІ столітті масові спортивні заходи?
3. За допомогою чого можна домогтися доступності вправ для учасників з урахуванням їх різної підготовленості при проведенні змагань?
4. У чому полягає сенс використання гандикапу?
5. Які завдання можна вирішити за допомогою масових спортивних заходів?
6. Охарактеризуйте п'ять основних принципів організації і проведення масових спортивних заходів?

Тестові завдання:

1. *До основних принципів організації і проведення МСЗ відносяться:*

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

- a. виявлення перспективної молоді; виховання прикладних навичок і умінь; підвищення комунікабельності людей;
  - b. безпеку учасників, глядачів і суддів; видовищність, естетичність; доступність за часом і місцем проведення; доступність змагальних вправ.
- 2. При проведенні змагань з різним контингентом учасників, з метою рівняння їх можливостей, використовуються:**
- a. регулюється тривалість та інтенсивність виконання вправи;
  - b. гандикапи, зрівняльні коефіцієнти;
  - c. фора, заохочувальні очки;
  - d. Відповідь а, b, c.
- 3. Для яких видів спорту застосовується система Гундерсон?**
- a. у сучасному п'ятиборстві, вітрильний спорт;
  - b. гольф, кінний спорт, реслінг;
  - c. бадмінтон, плавання, армрестлінг;
  - d. відповідь а, b.
- 4. До видів масових спортивних заходів відносяться:**
- a. культурно-масові заходи;
  - b. агітаційно-пропагандистські заходи;
  - c. змішані заходи.
- 5. Скільки режимів рухової діяльності необхідно підтримувати в спортивних таборах?**
- a. один - тренувальний;
  - b. два - тренувальний і оздоровчий.
- 6. Що є головним для спортивних свят?**
- a. акцент здійснюється на розважальну та пізнавальну частину програми;
  - b. спортивне протиборство учасників.
- 7. Що відносяться до комплексних спортивно-масових заходів?**
- a. конкурси, атракціони;
  - b. спортивні та туристичні табори, спортивні та туристичні клуби;
  - c. номери самодіяльності, показові виступи.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИКОНАННЯ ДО ТЕМИ № 2

☞ Кейс 2. Методика проведення естафет

Ігри-естафети належать до організованих рухливих ігор зі встановленими правилами (елементарних рухливих ігор).

В іграх-естафетах учасники ведуть боротьбу за всю команду самостійно (почергово) або групами при взаємопідтримці та взаємодопомозі своїх товаришів, але без вступу в зіткнення із суперником.

Для проведення естафет можуть бути і постійні команди, які формують ще на початку навчального року. За необхідності склад команд можна змінювати через певний проміжок часу (чверть, півріччя).

Капітанів обирають самі гравці або призначає керівник. У постійних командах рекомендується періодично змінювати капітанів.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Іграм-естафетам притаманні висока емоційність та індивідуально-змагальний момент, відчуття команди, згуртованість. Кожна дитина при цьому перебуває у полі зору керівника. Старання, вміння й зусилля кожного учня бачать керівник і всі гравці. Під час вибору естафет необхідно враховувати форму заняття (урок, тренування, перерва, прогулянка, свято тощо). На тренуванні плануються ігри-естафети, які відповідають завданням тренування. Проводити їх краще в кінці основної частини уроку для закріплення вмінь і навичок, для підняття емоційного стану, для зацікавлення дітей заняттями фізичною культурою. У завершальній частині уроку можна запропонувати дітям естафети на місці або малорухливі естафети для відновлення діяльності серцево-судинної й дихальної систем.

→ В урочній формі проведення естафет, щоб підвищити насиченість і щільність, групу розділяють на максимальну кількість команд, які можна розмістити в залі або на майданчику. Кількість гравців у команді не повинна перевищувати 5–6 осіб. Під час поділу гравців на команди для проведення естафет слід звертати увагу на кількість хлопців і дівчат у їхньому складі. Вона має бути рівною у всіх командах, особливо серед учнів підліткового та старшого шкільного віку.

Для молодшого шкільного віку бажано дати назву командам («Сонечко», «Зірочка» і т. д.); для підлітків – за бажанням гравців («Спартак», «Динамо» тощо); для старшого шкільного віку команди можуть мати порядковий номер (команда 1, команда 2 і т. д.).

Для молодших школярів добирають прості за змістом естафети з перенесенням предметів, перебіжками, коченням м'ячів тощо. Це переважно колові й лінійні естафети. Із підлітками проводять колові, лінійні та зустрічні естафети, в які включають елементи рухів, що вивчалися в основній частині уроку. Старших школярів більше цікавлять естафети, в які включають тактичні й технічні прийоми. Часто застосовують зустрічні естафети.

Для проведення ігор-естафет керівник заздалегідь обирає собі помічників, визначає їхні функції: спостереження за дотриманням правил, за рахунком, за роздачею та розставленням інвентарю. Кількість помічників залежить від організації естафет, складності виконання, кількості команд, кількості гравців у командах, розмірів майданчика. Помічників вибирають до шиккування гравців або після оголошення естафети. До виконання функцій помічників залучають дітей, які належать за станом здоров'я до підготовчої або спеціальної медичної групи.

Перед початком естафети бажано оголосити учасникам, скільки разів вони будуть її повторювати. Естафета починається за умовним сигналом, яким може бути команда, свисток, помах прапорцем або рукою, сплеск долонями.

♣ Естафета проводиться не менше трьох разів. Бажано при кожному повторі естафети вносити невеликі зміни або додавати якийсь рух. На одному занятті не бажано проводити дві естафети, однакові за структурою рухів. Слід враховувати характер попередньої діяльності й настроїв учнів.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Під час проведення естафет гравці повинні пересуватися проти годинникової стрілки, щоб не заважати один одному та уникнути травматизму. Закінчується естафета після того, як усі учасники команди виконають завдання, які перед ними ставилися, тобто коли гравець, який починав естафету, знову стане першим. Доцільно першими ставити нижчих гравців, а останніми – високих.

До суддівства керівник може залучати дітей, які не задіяні в естафеті.

Підводити підсумок естафети краще за очковою системою. Така система змушує всіх учасників виконувати естафету до кінця, до останнього гравця. Особливо це стосується команди, яка програє, за винятком естафет на швидкість виконання. Якщо естафети проводяться на уроці, то керівникові необхідно вказати на помилки, яких припустилися гравці команд, і шляхи їх усунення.

Кейс-завдання

✍ Доповніть таблицю з теми: «Методика проведення естафет»

<i>№</i>	<i>Методичні завдання</i>	<i>Доповніть сутність завдання</i>
1.	Вибір естафети з врахуванням форми заняття (урок, тренування, перерва, прогулянка, свято тощо)	<i>Тренування:</i> <i>Свято: а) (див. кейс 1)</i> б) в)
2.	Які естафети треба добирати для:	<i>молодших школярів:</i> <i>для підлітків:</i> <i>старших школярів:</i>
3.	Як обрати капітанів для проведення естафет	
<i>Проведення естафет</i>		
1.	Скільки разів проводиться естафета	
2.	Що треба оголосити учасникам перед початком естафети	
3.	За яким сигналом починається естафета	
4.	При кожному повторі естафети	
5.	Протипоказання при проведенні естафет на одному занятті	
6.	Пересування гравців під час проведення естафет	
7.	Яким чином доцільно ставити гравців в командах та поділити їх	1. 2.
8.	Що треба зробити для підвищення насиченості і щільності заняття при проведенні естафети	
9.	Кого з дітей залучають до суддівства	
10.	Як підводити підсумок естафети	

ТЕМА № 3. КЛАСИФІКАЦІЯ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ

План:

1. Класифікація спортивних заходів
2. Класифікація фізкультурних свят

1. Класифікація спортивних заходів

З точки зору організації при плануванні і проведенні спортивних змагань слід враховувати ряд важливих обставин.

І. Різноманітні спортивні змагання класифікуються з використанням ряду підстав.

До основних змагань належать:

- календарні, які входять до єдиного календарного плану спортивних заходів і проводяться згідно затвердженого положення;
- першості (чемпіонати), які проводяться один раз на рік, а переможцю присвоюється звання чемпіона;
- змагання на кубок (при послідовному відборі кращих команд виявляється володар Кубка у порівняно короткі терміни);
- відбіркові (турніри претендентів) для виявлення найсильніших команд-учасників наступного етапу змагань;

- за програмними цілями і місцем в спортивній підготовці виділяють:

- офіційні (розігрується звання чемпіона, володаря кубка);
- класифікаційні (мета - виконання відповідного нормативу тобто визначення спортивної кваліфікації учасників);
- контрольні (мета - готовність до головних стартів);
- відбіркові (мета - відбір в команду);
- підвідні (мета - підготовка до більш значущих стартів);
- показові (популяризація виду спорту);
- товариські, в тому числі традиційні змагання (перевірка підготовленості у навчально-тренувальному процесі);
- скорочені (бліц-турніри) і можуть плануватися на вихідні дні, відкриття чи закриття сезону.

- за способом визначення переможця спортивні змагання можуть бути:

- командні (тільки команд);
- особисто-командні;
- особисті (враховуються результати тільки окремих учасників).

- за масштабом поділяються на:

- міжнародні або всесвітні (Олімпійські ігри, Універсіада, світові чемпіонати, кубки та ін.);
- регіональні (континентальні чемпіонати, кубки, ігри);
- національні (окремих країн);
- окремої фізкультурно-спортивної організації.

- за формою організації:

- очні;

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

- заочні.

II. Спортивні змагання виконують 2 функції:

- «внутрішні» (по результату визначається ієрархія місць);
- «зовнішні» (морально-регулятивна функція, відпочинок і розваги).

III. Система проведення, заснована на принципах:

- принцип ієрархічності (тобто підпорядкованість: організація - район - місто - область);
- принцип комплексності (включення декількох видів спорту в програму);
- принцип відкритості та демократичності;
- принцип командного заліку.

IV. Засобами організаційно-педагогічної регламентації спортивних змагань є:

Єдиний календарний план фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів (календарний план спортивних змагань), положення про спортивні змагання, правила змагань, сценарії.

V. Існують чотири основні системи проведення спортивних змагань:

- *прямий* - застосовується при проведенні більшості особистих і особисто-командних змагань, в яких результати оцінюються метричними одиницями або балами (легка атлетика, лижі, гімнастика, акробатика та ін.);
- *кругова* (всі учасники зустрічаються між собою один або кілька разів, за перемогу нараховуються очки);
- *кубкова* (з вибуванням тих, хто програв або олімпійська система);
- *змішана* (об'єднує принципи кругової і кубкової систем) в два етапи.

♣ Спортивні змагання проводяться окремо:

- для чоловіків і жінок (за винятком кінного спорту, ряду технічних видів спорту та ін.);
- дорослих, юніорів, юнаків та дітей; в деяких видах спорту (теніс, настільний теніс) передбачені змагання змішаних пар (в фігурному катанні - виступи спортивних пар і танцювальних дуетів).

♣ Спортивні змагання регламентуються:

- відповідними офіційними правилами, які визначають вимоги до учасників, суддів, спортивних споруд, обладнання, спорядження, до умов і порядку визначення переможців і результатів учасників.

Контроль за дотриманням встановлених для спортивних змагань правил, фіксування результатів. Здійснюються спортивними судьями.

2. Класифікація фізкультурних свят

Важливо підкреслити той факт, що при підготовці і проведенні фізкультурних свят людина отримує можливість виявляти і демонструвати свою активність, ініціативу, самостійність, творчість, що дає можливість розвивати здібності та особистісні якості.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Процес підготовки до фізкультурного свята згуртовує людей єдністю мети і загальними завданнями, особливо якщо у ньому задіяні батьки та діти, адже позиція дорослих учасників багато в чому визначає відношення підростаючого покоління до фізичної культури.

📖 *Види фізкультурних свят:*

- з різним домінуючим завданням (виховні, формуючі, розвиваючі, демонстраційні, для втіхи чи задоволення);
- з різним руховим змістом (комбіновані, на основі елементів певних видів спорту, інтегровані);
- з використанням різних методів (творчі, сюжетні, ігрові);
- з різним місцем проведення (у спеціально обладнаних місцях, у природних умовах);
- з різним складом учасників (групи населення певних вікових категорій);
- залежно від сезону (зимові, весняні, літні, осінні).

Спортивні свята можуть проводитися у вигляді:

- рухливих ігор;
- олімпіад, які поєднують у собі вікторини та змагання з олімпійських видів спорту;
- ігрові свята, що включають бліц турніри з одного або декількох видів спортивних ігор у поєднанні з конкурсами та показовими виступами;
- марафони (теле-, шоу-, бігові, тощо);
- тематичні спортивні вечори, які будуються на обговоренні проблем спорту з фото- та відеодемонстрацією;
- зустрічі, що мають на меті живе спілкування із провідними спортсменами міста, регіону, країни;
- зльоти, конференції, які організуються для обміну досвідом та демонстрації досягнень кращих представників спортивно-масової чи туристичної діяльності.

📖 Головним завданням фізкультурних свят є популяризація здорового способу життя. Одночасно у ході будь-якого фізкультурного свята здійснюється комплексне вирішення цілого ряду завдань, відповідно до яких підбирають тематику і зміст, визначають методи й прийоми роботи вони поділяються:

♣ *За домінуючим завданням:*

- формування позитивного відношення до свого здоров'я. Це тематичні свята типу «Сонце, повітря і вода – наші вірні друзі», «Свято чистьох», «В гостях у Айболита». Правильно підібрані тематичні ігри та вправи у поєднанні з текстом, поєдинки з ворогами здоров'я (лінь, переїдання, страхи, тощо) дозволяють формувати позитивне відношення до загартування, фізкультури, гігієнічних процедур, правильного режиму дня;
- виховання стійкого інтересу до фізичної культури, до особистих досягнень, до спортивних подій нашої країни і всього світу. Характерними особливостями цих свят є включення до їх програм ігор з елементами командного і особистого змагання. Важлива роль відводиться також підбору

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

пізнавального матеріалу, спрямованого на систематизацію знань людей про види спорту, олімпійський рух, відомих спортсменів. Тематика таких свят різнобічна: «Олімпійці серед нас», «Подорож у Спортландію», «Веселі старти»;

- формування позитивного настрою. Це жартівливі свята-розваги з метою створення гарного настрою від ігор, атракціонів, забавних атрибутів, музичного супроводу, сумісної діяльності;
- розвиток творчості та комунікативних здібностей. Такі свята дуже приваблюють дітей різного віку, оскільки у них добре продумана мотивація дій (надання допомоги героям, пошук кладу, демонстрація своєї завзятості і загартованості) та взаємопов'язані завдання-випробування. Діяльність учасників у цих святах менш регламентована, що дає можливість їм самим знаходити вихід з критичних ситуації, вступати у протиборство з силами зла, стихією природи, сюрпризами погоди. Тематика визначається інтересами учасників свята – це «Юні Робінзони», «Космічні пригоди», «В підводному царстві», «Рятувальники», «Сигнал SOS прийнято»;
- демонстрація фізичної підготовленості та умінь. Такі свята зазвичай поєднуються з відповідними підсумковими подіями: закінчення навчального року, випуск, завершенням пори року, тощо – це свята типу «Прощай зимо» «Якими ми стали», «Виростайка», «Велосипедні гонки», «Свято русалок»;
- виховання інтересу до народних традицій. Це фольклорні свята, які проводяться відповідно до християнського календаря або національних свят («Різдво», «Масляна», «Трійця», «Вечорниці», «Обжинки», «Зелені свята»). Вони складаються на доступному матеріалі з використанням народних ігор, забав, танців хороводів, пісень, атрибутів національного одягу, інвентарю;
- формування пізнавальної активності. Мета таких свят – інтегрувати у заняття фізичною культурою знань з області екології, географії, астрономії, літератури, основ безпечної життєдіяльності, тощо. У програму таких свят включаються розділи змагань ерудитів (юних астрономів, екологів, знавців правил дорожнього руху): вікторини, розгадування кросвордів, відгадування загадок;
- виховання етичної культури людей. Такі свята особливо значимі для різновікових і різностатевих колективів, в яких створюються сприятливі умови для формування дружніх взаємовідносин між людьми, а також гуманізму. Ігрова діяльність таких свят спрямована на формування готовності прийти один одному на допомогу, або виручити з небезпечної ситуації. Як правило, їх сюжет розвивається у двох напрямках: з одного боку, всі об'єднуються однією метою (допомогти герою-персонажу, який потрапив у біду, протиставляючи себе силам зла); з іншої – учасники включаються командою у спільну боротьбу із загальними ворогами (зло, страхи, жорстокість, заздрість).

♣ *Фізкультурні свята поділяються:*

За руховим змістом:

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

- комбіновані. Розробляються на основі поєднання різних видів фізичних вправ. Тут перевагою є можливість залучення різновікових категорій людей до ігрової діяльності з елементами видів спорту, забавами, конкурсами, тощо;
- на основі рухливих ігор, атракціонів, забав. Це найбільш розповсюджений та доступний вид фізкультурних свят, оскільки він не вимагає складного інвентарю та спеціально облаштованого майданчика (його можна провести на галявині або утрамбованій доріжці);
- на основі спортивних ігор (однотаймові ігри з футболу, гандболу, баскетболу, хокею). Такі свята можна організувати у тому випадку, якщо люди володіють технікою обраних для свята спортивних ігор і знайомі з їх правилами. Можна також включити до свята ігри-естафети, індивідуальні й колективні змагання на виконання окремих елементів з відповідно обраних спортивних ігор;
- на основі об'єднання декількох сезонних видів спорту (наприклад, ходьба на лижах, катання на санках взимку або катання на велосипеді, роликах, самокатах влітку). У програму свята можуть бути включені спортивні вправи одного вигляду (наприклад, плавання);
- інтегровані. У програму цих свят поряд з руховими завданнями включаються елементи пізнавальної діяльності.

За методами проведення свят:

- ігрові;
- змагальні;
- сюжетні. Виконання рухових завдань здійснюється відповідно до розповіді ведучого, а всі ігри та вправи пов'язуються єдиною темою та ідеєю;
- творчі. Їх мета – формування творчої активності, уміння самостійно приймати рішення, виявляти ініціативу у проблемних ситуаціях, вирішувати питання-провокації та пошукові питання. Проведення таких свят потребує від організаторів високого професіоналізму, оскільки несподівані для них рішення можуть змінити хід сценарію. Тому до сценарію вносять різні варіанти виходу із запропонованої ситуації, щоб учасники відчули себе відповідальними за хід і результати своїх дій.

За характером використаного обладнання:

- із застосуванням фізкультурно-спортивного і туристичного інвентарю;
- із використанням природного матеріалу (осіннє листя, квіти, споруди з снігу, крижинки, сніжки, шишки, камінці, пеньки, колоди і тому подібне, залежно від сезону і природного оточення);
- із використанням саморобного або пристосованого інвентарю. Це можуть бути автопокришки різного розміру (з них можна сконструювати різноманітні снаряди), сходи, білизняна мотузка, предмети побуту, дитячі меблі (стілець, табурети), навіть пластикові пляшки, наповнені піском, тощо;
- із сюжетними іграшками та ігровими посібниками для дітей (звірята, машини, іграшковий будівельний матеріал, тощо).

В залежності від сезону:

- літні; - осінні; - зимові; - весняні.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Представлена класифікація фізкультурних свят безперечно умовна, оскільки кожне свято об'єднує у собі різні види, якщо вони не суперечать один одному.

Контрольні питання:

1. Назвіть принципи на яких заснована система проведення спортивних змагань?
2. Назвіть основні системи проведення спортивних змагань?
3. У якому вигляді можуть проводитися спортивні свята?
4. За якими методами можуть проводитися спортивні свята?
5. Про що необхідно потурбуватись організаторам спортивного свята?
6. Назвіть класифікацію основних спортивних змагань?

Тестові завдання:

1. Встановіть види фізкультурних свят:

Вид свята	Сутність
1) з різним домінуючим завданням	а) творчі, сюжетні, ігрові;
2) з різним руховим змістом	б) групи населення певних вікових категорій;
3) з використанням різних методів	в) у спеціально обладнаних місцях, у природних умовах;
4) з різним місцем проведення	г) комбіновані, на основі елементів певних видів спорту, інтегровані;
5) з різним складом учасників	д) виховні, формуючі, розвиваючі, демонстраційні, для втіхи чи задоволення;
б) залежно від сезону	е) зимові, весняні, літні, осінні

Відповідь: _____

2. Згідно чого організуються фізкультурні свята в школі?

- а. відповідно до програмних вказівок;
- б. за відповідними підсумковими подіями.

3. Що є засобом організаційно-педагогічної регламентації спортивних змагань:

- а. календарний план, положення про спортивні змагання, правила змагань, сценарії;
- б. офіційні правила, які визначають вимоги до учасників, суддів, спортивних споруд, обладнання, спорядження, до умов і порядку визначення переможців і результатів учасників.

4. Які функції виконують спортивні змагання?

- а. комплексності, відкритості та демократичності;
- б. командного заліку;
- с. внутрішню, зовнішню;
- д. визначається ієрархія місць; відпочинок і розваги;
- е. відповідь с, д.

5. Які спортивні змагання можна виділити за програмними цілями і місцем в спортивній підготовці?

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

- a. товариські, що підводять, скорочені;
- b. офіційні, класифікаційні, відбіркові;
- c. календарні, першості;
- d. міжнародні, національні, регіональні;
- e. відповідь a, b

6. Встановіть фізкультурні свята за руховим змістом:

Руховий зміст	Сутність
1) інтегровані -	а) розробляються на основі поєднання різних видів фізичних вправ. Тут перевагою є можливість залучення різновікових категорій людей до ігрової діяльності з елементами видів спорту, забавами, конкурсами, тощо;
2) на основі об'єднання декількох сезонних видів спорту (наприклад, катання на велосипеді, роликах, самокатах)	б) це найбільш розповсюджений та доступний вид фізкультурних свят, оскільки він не вимагає складного інвентарю та спеціально облаштованого майданчика (його можна провести на галявині або утрамбованій доріжці);
3) комбіновані -	в) у програму цих свят поряд з руховими завданнями включаються елементи пізнавальної діяльності
4) на основі спортивних ігор -	г) у програму свята можуть бути включені спортивні вправи одного вигляду (наприклад, плавання);
5) на основі рухливих ігор, атракціонів, забав -	д) Такі свята можна організувати у тому випадку, якщо люди володіють технікою обраних для свята спортивних ігор і знайомі з їх правилами. Можна також включити до свята ігри-естафети, індивідуальні й колективні змагання на виконання окремих елементів з відповідно обраних спортивних ігор;

Відповідь: _____

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИКОНАННЯ ДО ТЕМИ № 3

✍ Кейс 3. Змагання з комплексів рухливих або народних ігор та естафет

✍ Найпростіші змагання з рухливих ігор - це конкурси та атракціони, що влаштовуються під час свят або незалежно від них. Існує особиста першість, яка може проводитися в іграх, де учасники по черзі (чи одночасно, невеликими групами) виконують однакові для всіх завдання на спритність, швидкість, силу, рівновагу тощо. Досягнення кожного оцінюються шляхом порівняння показаних результатів (наприклад, виграє той, хто першим без помилок закінчить гру) або ж зіставленням отриманих очок (наприклад, переможцем вважається гравець, який отримає більшу кількість очок в естафеті). Складніший вид змагань - це першість між декількома командами з однієї з рухливих або національних ігор, таких, наприклад, як «Перестрілка», «Боротьба за м'яч». Найціннішими в педагогічному відношенні є змагання з цілого комплексу рухливих ігор, організувати які значно складніше, ніж змагання з окремих ігор.

➔ Найбільш цінними в педагогічному відношенні є змагання з цілого комплексу рухливих ігор, організувати які значно складніше, ніж змагання з окремих ігор. У комплекси підбираються рухливі ігри з різноманітною руховою

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

діяльністю, різними тактичними прийомами, що вимагають прояву різних фізичних якостей. Подібні змагання вимагають від учасників всебічної рухової підготовленості і сприяють їх фізичному розвитку.

Основу змісту змагань з комплексу рухливих ігор складають різні рухові уміння і життєво-важливі навички у поєднанні з інтелектуальними завданнями.

📖 Зміст, спрямованість і методика проведення змагань передбачають дотримання таких основних принципів:

- Відповідність форм і засобів психофізичним особливостям учасників.
- Доступність для всіх учасників, у тому числі і для тих, що регулярно не займаються фізичною культурою і спортом.
- Видовищність та емоційність конкурсів і завдань.
- Комплексний вплив на рухову сферу та інтелект учасників.
- Колективність дій учасників.
- Ступінчастість і періодичність проведення змагань.
- Гласність, прозорість результатів, визначеність мети і завдань, єдність вимог.

Урочиста обстановка, барвисте оформлення місця проведення змагань, парадний одяг учасників.

Поєднання традиційних і нових ритуалів, що відповідають духу часу.

Раціональне чергування ігрових засобів в оздоровчо-тренувальних цілях.

Найпоширенішим є таке об'єднання учасників у команди:

Учні 1-2-х, 3-4-х, 5-6-х, 7-9-х, 10-11-х класів. На практиці нерідко проводяться змагання з участю в одній команді дітей з різних за віком класів.

Для проведення змагань можна використовувати ігри-естафети, в яких учасники виконують різноманітні завдання, що відповідають їхнім фізичним можливостям. Завдання можуть бути різними: пробігти, проскочити, проповзти дистанцію, здолати перешкоди на дистанції (перелізти через колоду, залізти на канат, на гімнастичну стінку, пролізти через обруч, трубу) тощо. До ігр-змагань включаються гімнастичні, акробатичні, легкоатлетичні та інші вправи, що входять до програми з фізичної культури для загальноосвітніх шкіл, або вправи, що підводять до окремих видів спорту. Для змагань також підбирають ігри з програм із фізичної культури для різних класів, збірників ігор, рекомендованих для школярів, ігри, поширені серед учнів. Якщо в змаганнях беруть участь хлопці різного віку, то завдання й ігри повинні відповідати їхнім віковим особливостям і фізичному розвитку. Враховуються також різні інтереси та фізичні можливості хлопчиків і дівчаток, особливо підліткового віку. Можна використовувати різні ігри (їх у комплексі може бути 6-10) для хлопчиків і дівчаток або ж об'єднати їх в одну команду, яка зазвичай складається з 10 осіб, але давати їм різні завдання. Так, хлопчики в естафеті ведуть, наприклад, м'яч ногою, а дівчатка б'ють його рукою об землю. Якщо в естафеті беруть участь хлопці різного віку, то молодшим даються полегшені завдання. В одній і тій же естафеті (на етапах) можуть бути різні завдання, але вони повинні бути однаковими для кожної команди. Наприклад, якщо учасники молодших класів в естафеті можуть добігти до гімнастичної стінки, торкнутися її рукою і повернутися назад, то для учнів

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

середнього шкільного віку завдання інше: на цій же дистанції зробити перекид, добігти до стінки, піднятися по ній, зіскочити вниз і, вертаючись назад, проскакати на одній нозі, а старшим школярам можна запропонувати проповзти по-пластунськи, піднятися по сходах на руках і так само спуститися. Змагання проводяться за круговою системою, де, наприклад, кожна з чотирьох команд грає одна з одною, прагнучи набрати якомога більше очок. Можуть проходити змагання і за олімпійською системою, відповідно до якої команда, що програла, вибуває. З такими командами можна провести «утішливі» ігри.

Ігри, ігрові вправи і конкурси в комплексах розподіляють у такій послідовності і в таких комбінаціях, щоб не допустити перевтоми і надмірного збудження дітей, забезпечити можливість для оптимального прояву їхніх здібностей.

♣ Орієнтовний структурний зміст комплексу може бути таким.

1-а частина - організаційна. Команди проходять маршем, обмінюються вітаннями. Ведучий представляє членів журі і нагадує формулу суддівства.

2-а частина складається з двох-трьох ігор, в яких беруть участь усі гравці. Головне її призначення - створення сприятливих умов для концентрації уваги учасників і зняття передстартового напруження, а також підготовка рухового апарату і функцій внутрішніх органів до майбутньої складної діяльності - своєрідна розминка. Основним змістом цієї частини є ігри. Вони не складні за структурою рухів і подібні до вправ, що мають загальнорозвивальний вплив.

3-а частина - найбільш тривала і складна за змістом і структурою. Основу її складають ігри, в яких беруть участь одночасно по черзі усі гравці. У цій частині концентруються основні ігрові засоби, які вимагають від учасників прояву різних рухових якостей, умінь і навичок у поєднанні з морально-вольовими якостями. Чергуються ігри з великим і середнім психофізичним навантаженням. Щоб зняти фізичне та емоційне напруження учасників, включають так звані "вставки-розрядки" у вигляді показових спортивних виступів.

4-а частина спрямована на відновлення. Для цього використовуються ігри середньої рухливості й малорухливі з відносно легкими за координацією рухами. Можна включити номер художньої самодіяльності або конкурс уболівальників.

5-а частина, як і 1-а, - організаційна. Судді підводять підсумки змагань, відбувається нагородження переможців.

Така структура комплексів - орієнтовна. Вона може видозмінюватися в залежності від конкретних обставин.

Якщо на початку комплексу проводяться ігри, спрямовані в основному на організацію уваги, то наступні ігри в комплексі передбачають дії з предметами, інвентарем, реквізитом з проявом таких рухових якостей, як спритність, швидкість у різних формах прояву, а також швидко-силових якостей. Наприкінці, як правило, використовують ігри та ігрові вправи з елементами опору, орієнтування в просторі, концентрації уваги і з виконанням комплексних дій.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Кейс-завдання

✍ Заповніть таблицю з іграми-змаганнями, які можна застосувати при складанні програми змагань з комплексу рухливих ігор та естафет

	Назва гри	Інтенсивність гри			Частина структурного змісту комплексу (I, II, III, IV, V)	Шиккування гравців при поясненні гри і місце керівника	Вкажіть, яка це гра – імітаційна, з бігом, зі стрибками, ловінням, метанням, речитативом, з перебіжками, подоланням перешкод, опором, орієнтуванням у просторі з предметами, музична, гра на місцевості, ігри, що є підготовчими до окремих видів спорту
		велика	середня	Мала			
1.	День і ніч		+		III, IV		з бігом
2.							
3.							
4.							

Рухливі ігри: «Не давай м'яч ведучому», «Пасування волейболістів», «Старт за м'ячем», «Хто швидше?», «Перетягування через лінію», «Гонка м'ячів по колу».

ТЕМА № 4. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ

План:

1. Місце спортивного свята в системі видовищних заходів
2. Фактори успіху масового спортивного заходу
3. Система зовнішніх і внутрішніх зв'язків при підготовці свята
4. Структура масового спортивного заходу

1. Місце спортивного свята в системі видовищних заходів

Розвиток спортивного шоу-бізнесу сьогодні є перспективним напрямком у справі пропаганди фізичної культури і спорту. Останнє десятиріччя характеризується значним збільшенням кількості проведених спортивних змагань та культурно-видовищних заходів на стадіонах і інших спортивних спорудах.

📖 Для того щоб спортивне уявлення, стало справжнім святом і перетворилося в барвисте шоу, воно повинно бути побудовано з використанням декорацій, костюмів, спецефектів і т.п. видовищність, яскравість, барвистість, велика кількість світлових і звукових ефектів, перетворень - неодмінні ознаки послуг сфери шоу-бізнесу.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Якість і видовищність таких ефектів з часом будуть постійно зростати, що пов'язано з постійним розвитком технологічної бази шоу-бізнесу. Завдання організаторів спортивного свята - залучення всіх учасників в ситуацію свята, адже процес розкріпачення, зараження глядача дією теж має свою логіку розвитку, свій початок і свій найвищий емоційний сплеск.

При організації будь-якого шоу, а спортивні свята відносяться саме до такої категорії, слід враховувати закономірності роботи з масовим глядачем. Відомо, що об'єктом в системі шоу-бізнесу виступає послуга. Послугою в даному випадку є видовище, яке задовольняє потреби масового глядача в розвазі. Послуги в сфері шоу-бізнесу завжди націлені на залучення максимально широкої глядацької аудиторії. Для цього організаторам спортивного свята, як і будь-якого іншого масового видовища, з комерційної точки зору необхідно забезпечити виконання двох основних умов:

- 1) послуга повинна бути проста і зрозуміла більшості потенційних споживачів, тобто видовищні продукти повинні підкорятися смакам більшості;
- 2) послуга повинна бути легкодоступна як за допомогою організацій, які безпосередньо здійснюють показ видовищ, так і за допомогою засобів комунікації. При цьому коло людей, що звертаються до засобів масової інформації, як правило, набагато більше, ніж тих, хто користується послугами відповідної організації в сфері шоу-бізнесу.

2. Фактори успіху масового спортивного заходу

У таблиці 1 наведені результати опитування учасників декількох спортивних свят (режисерів, керівників спортивних споруд, замовників, студентів) про аспекти, які в більшій мірі впливають на успіх проведеного заходу.

Таблиця 1

Фактори, що впливають на успіх спортивного свята

Учасники опитування	Кількість	Компоненти		
		творчість	Організація	Фінансування
пріоритет (відсотки)				
Провідні Режисери	8	2 (28%)	1 (49%)	3 (23%)
Студенти спеціальних ВУЗів	25	1 (43,75%)	3 (18,75%)	2 (37,5%)
Керівники спортивних споруд	12	1 (62,3%)	2 (23,5%)	3 (14,2%)
Замовники свята	28	1 (51,52%)	3 (15,15%)	2 (21,21%)

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Наведені результати наочно демонструють, що при величезній ролі творчого начала - видовищної частини заходу, його організаційна та фінансова сторона істотно впливають на успішність всього заходу в цілому, а, на думку провідних режисерів (49% відповідей), саме організаційна сторона, в першу чергу, впливає на успішність проведеного заходу.

✦ Для успішного проведення МСЗ організатору необхідно володіти:

- творчим началом, тобто креативними здібностями, щоб створювати «ідею» свята, зробити його видовищним;
- організаторськими здібностями, щоб організувати й успішно провести свято;
- обізнаністю в економічних питаннях, фінансовому плануванні, матеріально-технічному забезпеченні, щоб «продати» свято замовнику, розрахувати економічний ефект заходу.

3. Система зовнішніх і внутрішніх зв'язків при підготовці свята

Масові спортивні свята вимагають високої відповідальності і самостійності в діяльності кожного учасника даного заходу. Але при цьому основна відповідальність лягає саме на організатора, який вирішує творчі, організаційні, адміністративно-господарські та фінансові питання.

➔ *Важливий пункт у роботі організатора МСЗ - це регламент, в якому повинна міститися наступна інформація:*

- найменування та цілі заходу;
- місце проведення із зазначенням арени або приміщення, де будуть проходити змагання;
- час початку проведення заходу, а також його тривалість;
- відомості про спонсорів;
- відомості про організаторів (підготовчої комісії) даного змагання, склад і сфера відповідальності;
- характеристика учасників заходу;
- ознаки і умови для допуску до заходу;
- акредитація - проходження кваліфікаційної, реєстраційної комісії;
- правила і порядки проведення змагань (положення), які в кожному виді спорту суто індивідуальні. Наприклад, обмовляється підрахунок очок, який для кожного виду спорту свій;
- склад суддівської колегії.

4. Структура масового спортивного заходу

📖 Структура спортивного свята складається з трьох основних елементів:

- 1) замовника - того, хто диктує умови;
- 2) власне свята, який проводять ті, хто створює, втілює ідеї замовника (підготовчий комітет, спортсмени та артисти зі своїми новітніми технологіями, спортивні споруди, спонсори);

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

3) глядачів - сприймаючого боку.

Підготовка до спортивного свята починається задовго до проведення самого заходу. Ці періоди умовно можна розділити на кілька етапів. Виходячи з аналізу теоретичних праць, педагогічних спостережень, опитування фахівців, було виділено три етапи:

1. Підготовчий етап
2. Основний етап
3. Заклучний етап

Рис.2. Структура масового спортивного заходу

На кожному з етапів виконуються різні види діяльності силами фахівців, відповідальних за ці види робіт. Загальна кількість, тривалість і зміст етапів спортивного свята залежить від масштабів заходу і можливостей матеріально-технічної бази. Наприклад, при підготовці чемпіонатів світу підготовчий етап займає від однієї до двох тижнів, основний - від місяця до півроку, заключний етап - від тижня до місяця.

Контрольні запитання:

1. Назвіть задачі організаторів масового спортивного заходу?
2. Назвіть важливий пункт в роботі організатора МСЗ?
3. Від чого залежить загальна кількість, тривалість і зміст етапів МСЗ?
4. На скільки етапів можна розділити підготовку до спортивного свята?

Тестові завдання:

1. **Які умови повинні забезпечити організатори МСЗ, щоб задовольнити потреби масового глядача в розвазі?**
  - a. послуга повинна бути проста і зрозуміла більшості потенційних споживачів, легкодоступна як за допомогою організацій, які безпосередньо здійснюють показ видовищ, так і за допомогою засобів комунікації;
  - b. видовищні продукти повинні підкорятися смакам більшості, бути доступні для організації так і для засобів комунікації.
  - c. відповідь а, b.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

2. **Якими якостями необхідно володіти організатору МСЗ для успішного проведення спортивного свята?**

- a. творчим началом, комунікативними здібностями, педагогічними;
- b. організаторськими здібностями, агітаційними, конструктивними;
- c. креативними, організаторськими здібностями, обізнаністю в економічних питаннях.

3. **З яких елементів складається структура МСЗ?**

- a. замовника, глядачів, свята;
- b. того, хто диктує умови; сприймаючої сторони; того, хто створює, втілює ідеї замовника.
- c. відповідь а, b.

4. **Яка інформація повинна міститися в регламенті роботи організатора МСЗ?**

- час початку проведення заходу;
- відомості про спонсорів;
- місто проведення;
- умови для допуску до заходу;
- проходження реєстраційної комісії;
- мета заходу;
- правила і порядки проведення змагань;
- склад суддівської колегії;
- відомості про організаторів змагання.

Відповідь: поставте плюс на правильній відповіді.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИКОНАННЯ ДО ТЕМИ № 4

✍ Кейс 4. Підготовка до змагань «Веселі старту»

Змагання «Веселі старту», «Старту надій», «Спортивний бал» і т.п. можуть проводитися як самостійні змагання, так і як внесок в програми спортивних свят, фізкультурно-спортивних заходів, фестивалів.

Значення змагань «Веселі старту» дуже велике. Вони включають рухливі ігри, естафети, конкурси, які сприяють розвитку і корекції фізичних якостей дітей і підлітків, підвищують емоційний фон навчальних, навчально-тренувальних занять і спортивних свят.

Такі заходи можуть проводитися для осіб дошкільного, а також молодшого, середнього та старшого шкільного віку.

☞ Організатору (вчителю фізичної культури, методисту, вихователю, волонтеру та ін.) при складанні плану проведення змагань необхідно врахувати наступні моменти:

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

---

1. Мета проведення змагань «Веселі старту».
2. Вибір естафет, рухливих ігор, конкурсних завдань.
3. Складання програми і послідовність проведення спортивних змагань.
4. Організація музичного оформлення змагань.
5. Підготовка команд і учасників до змагань.

♣ Організатор змагань зобов'язаний знати, для кого вони проводяться, так як для учасників різного віку потрібно передбачати різноманітні за складністю естафети, конкурсні завдання з урахуванням ідей, які об'єднують учасників змагань. Для цього необхідно вивчити інформацію останніх важливих подій, що відбуваються в спортивному світі, дати і свята. Вони можуть бути присвячені «Дню знань», початок року, відкриття спортивного або літнього сезону.

Спортивний зал, або інше місце проведення, готується заздалегідь. Перед входом розміщується барвиста афіша з основним девізом або емблемою, поміщається програма спортивного свята. Зал або майданчик прикрашаються повітряними кулями, плакатами і т.п. Готуються місця для глядачів, столи і стільці для головної колегії, почесних гостей, секретаріату, нагородного відділу. Відповідним чином обладнуються розминальний зал, роздягальні, душові. Встановлюються підсилювачі, музичний центр. Велику роль в проведенні змагань «Веселі старту» грає музичний супровід як в іграх, естафетах, так і на всьому святі. Фонограма всього свята складається заздалегідь і записується на диск, включаючи марш, танцювальну, ритмічну музику в сучасній обробці для естафет.

Сюди ж, по ходу сценарію, записується музика для виступів і заздалегідь передається керівнику музичного оформлення свята. Дуже важливим моментом в період підготовки до спортивного свята є безпосередня робота з командою. Учитель або інструктор комплектують команду класу чи загону з більш підготовлених хлопців, а також запасних, вибирають капітана команди, розробляють спортивну форму, продумують назву команди, емблему та девіз.

Наприклад: «Ми спортивна команда, Як комета ми летимо, дивлячись на всі перешкоди, Всіх на світі переможемо!».

Ретельно вивчають всім колективом Положення, запропоновані ігри-естафети. Найголовнішим в роботі з командою є психологічна підготовка і оптимістичний настрій всіх учасників.

♣ В програму змагань рекомендують включати від 6 до 10 спортивних завдань.

Період підготовки по підбору рухливих ігор, конкурсів, естафет творчий і може бути дуже продуктивним, якщо і члени команд змагань братимуть участь в їх підборі. Як показує практика, до 75% часу при підготовці витрачається на визначення призначення і змісту естафет, ігор, конкурсів, придбання і підготовку спортивного інвентарю.

Слід пам'ятати, для того щоб учасники робили менше помилок, необхідно не тільки викласти умови гри або естафети, а й обов'язково продемонструвати

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

умови гри самому інструкторові або запропонувати це зробити учасникам з команди.

♣ Для інструкторів, польових суддів готуються картки з вмістом і схемою рухливих ігор, естафет, в якій зазначаються назва естафети, мета проведення, інвентар, даються опис і умови гри, малюнок або графічне зображення, організаційно-методичні вказівки.

Гра-естафета «Лабіринт»

Мета: сприяти розвитку і вдосконаленню координаційних здібностей.

Опис і зміст гри	Інвентар	Графічне зображення	Організаційно-методичні вказівки

♣ Програма змагань, послідовність проведення ігор-естафет «Веселих стартів» повинні відповідати наступним методичним положенням (дидактичним принципам):

➤ «від простого до складного»: починати, з простих завдань, ігор і естафет, так як вони є «маленькою розминкою».

Наприклад: передача м'яча над головою;

➤ «посильності і функціональної адекватності»: для організації уваги, психологічного настрою на наступні, більш складні спортивні завдання.

Наприклад: передача м'яча над головою (або збоку) бігом. Далі в програму включають естафети з бігом від лінії старту до фінішу і назад. Наприклад: ігри з м'ячем, обручем, зі скакалкою, комбіновані і т.д. Остання естафета зазвичай буває найскладнішою, тобто комплексною, що включає кілька перешкод.

Під час проведення змагань необхідно дотримуватися правил безпеки, щоб виключити можливість травматизму. Майданчик і зону безпеки звільнити від будь-якого роду інвентарю та обладнання, майданчик спортивного залу чи стадіону повинна бути рівним, відстань між гімнастичними лавами, на яких знаходяться команди - 2,5- 3 метри. Попереду команди близько лінії старту знаходиться тренер або методист, а в кінці суддя або волонтер. Фінішні стійки повинні бути на достатній відстані від стіни, щоб учасники могли вільно обігати їх. Замість естафетної палички можна запропонувати учасникам передавати гумове кільце.

Під час проведення командних естафет учасники, діти-вболівальники сильно збуджуються. Для зняття нервового збудження, для того щоб команди відпочили, а судді могли підрахувати очки і визначити місця, після 2-3 естафет можна включити в сценарій свята показові виступи, номери концертної програми або провести спортивну вікторину.

Після закінчення змагальної програми настає самий урочистий момент - нагородження. Найкраще проводити його на параді закриття в урочистій обстановці. Команди нагороджуються дипломами відповідного ступеня, кожен учасник - грамотою, пам'ятними медалями та подарунками. Нагородження

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

проводять судді, запрошені та почесні гості. Бажано цю процедуру і нагородження проводити під музику.

Кейс-завдання

1. ✎ Творче завдання для трьох студентів. Підібрати від 6 до 10 спортивних завдань для проведення змагань «Веселі старти» (провести складений комплекс із завдань на практичному занятті у трьох, продумати інвентар для ігор)

Самостійне завдання студентів 1) _____

2) _____

3) _____ групи _____

Слід пам'ятати, для того щоб учасники робили менше помилок, необхідно не тільки викласти умови гри або естафети, а й обов'язково продемонструвати умови гри самому інструкторові або запропонувати це зробити учасникам з команди.

Вік учасників змагань _____ хлопці _____ дівчата _____

№	Спортивні завдання	Назва ігор, естафет, конкурсів	Інтенсивність			Частина структурного змісту комплексу (I, II, III)	Шиккування гравців при поясненні гри і місце керівника
			Велика	середня	Мала		
1.	<i>Рухливі ігри</i>	1.					
2.	<i>Народні ігри різних народів світу</i>	1. Вкажіть гра якого народу					
3.	<i>Естафети</i>	1. 2. 3.					
4.	<i>Українські ігри-забави та ігри-атракціони</i>	1. 2. 3.					
1.	<i>Представлення команд капітанами</i>	1. Емблема (намалювати) 2. Назва команди _____ 3. Девіз					
2.	<i>Розминка</i>	Команди по черзі відгадують загадки: 1. 2.					
3.	Конкурси: <i>для капітанів</i>	Опис і зміст конкурсів та вікторини ..... 1. 2.					
4.	<i>для глядачів</i>	1.					
5.	<i>Спортивна вікторина для команд</i>	1.					

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

2. ✎ Всі підібрані спортивні завдання треба внести в таблицю, дивиться нижче

Для інструкторів, польових суддів готуються картки з вмістом і схемою рухливих ігор, естафет, в яких зазначаються назва естафети, мета проведення, інвентар, даються опис і умови гри, малюнок або графічне зображення, організаційно-методичні вказівки.

Приклад: Гра-естафета «Лабіринт»

Мета: сприяти розвитку і вдосконаленню координаційних здібностей.

Опис і зміст гри	Інвентар	Графічне зображення	Організаційно-методичні вказівки
<i>Рухлива гра: «Лабіринт»</i>			

3. ✎ Підготувати для польових суддів та секретаріату робочий і зведений протокол для проведення спортивних завдань з пункту 1 і 2 самостійного завдання

Організація «Веселих стартів» покладається на суддівську колегію. Головний суддя змагань проводить інструктаж з суддями, знайомить їх з Положенням, програмою. Призначаються польові судді, які ведуть підрахунок очок і визначають місця, заповнюють робочі протоколи; суддя-інформатор, який коментує хід подій і оголошує результати. Дотримання порядку і дисципліни в командах забезпечує капітан, інструктор і польові судді.

Для польових суддів та секретаріату готується робочий і зведений протокол за такою формою:

Протокол змагань «Веселі старты»

Варіант 1

Назва школи, організації, команди	№ естафети										Сума	Підсумок
	1-а		2-а		3-я		4-а		5-а			
	Місце	Очки	Місце	Очки	Місце	Очки	Місце	Очки	Місце	Очки		

Варіант 2

Назва команди	Девіз оцінка	Рухлива гра № 1	Народна гра № 1	Естафета № 1	Ігри забави № 1	Ігри атракціони № 1	Штрафні очки	Очки за місце	Підсумок

За критерій оцінки місць в окремих іграх-естафетах можна прийняти наступну шкалу:

1 місце - 10 балів; 2 місце – 8; 3 місце – 6; 4 місце – 5; 5 місце – 4 и т.п.

За кожне порушення правил гри знімається 1 штрафне очко (бал).

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

4. *✎ Розробіть РЕГЛАМЕНТ спортивного змагання із виду спорту, яким займаєтесь*

Структура регламенту про захід

ПОГОДЖЕНО Президент Федерації вид спорту..... України _____ (прізвище, ініціали) (підпис) «__» _____ 20__р.	ЗАТВЕРДЖЕНО _____ (назва організації) _____ (прізвище, ініціали) (підпис) «__» _____ 20__р.
РЕГЛАМЕНТ про проведення _____ (назва заходу)	
Голова Оргкомітету _____ (прізвище, ініціали)	

ТЕМА № 5. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ

План:

1. Суб'єкти спортивних змагань
2. Основні функції організатора масових спортивних заходів
3. Функціональні зв'язку управління спортивним змаганням
4. Основні документи для підготовки спортивних заходів
5. Звіт головного судді змагань, керівника свята

1. Суб'єкти спортивних змагань

☞ Суб'єктами спортивного змагання є:

- організатори;
- підготовча комісія;
- учасники та їх організації;
- головна суддівська колегія;
- спонсори;
- представники інформаційних джерел;
- обслуговуючий персонал;
- уболівальники.

2. Основні функції організатора масових спортивних заходів

Підготовка МСЗ вимагає ґрунтовної різнопланової, цілеспрямованої роботи організатора. І чим більше дрібного масштабу проводиться захід, тим більше функцій покладається на організатора.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Основним інструментом підвищення ефективності управління організацією та проведення спортивного змагання є грамотне використання функцій менеджменту (управління).

✍ Система управління (менеджменту) - це система, в якій реалізуються функції управління (менеджменту). Функція менеджменту являє собою відносно відособлені напрямки управлінської діяльності, що дозволяють здійснювати управлінський вплив.

Розглянемо ті функції, які найбільш часто вживаються в спортивних змаганнях:

♣ Організатори спортивних змагань здійснюють загальне керівництво їх проведенням, розробляють положення про змагання, обирають організаційний комітет та суддівський корпус, розподіляють обов'язки, затверджують кошториси, проводять роботу з PR підтримки (рекламні компанії змагання, прес-конференції, співпраця з представниками влади), консалтингу (просування комерційного продукту на спортивному ринку), креативу та дизайну (розробка фірмового стилю змагання, спортивної символіки, концепцій рекламних компаній), впровадження медіатехнологій (розміщення рекламно-інформаційних матеріалів у ЗМІ, придбання теле-, радіо- і рекламного часу, продаж прав трансляції змагань).

➔ *При проведенні МСЗ організатор зобов'язаний:*

- постійно бути присутнім на масовому заході;
- забезпечувати дотримання умов та порядку проведення масового заходу, безпеку громадян, збереження будівель, споруд, транспортних засобів та іншого майна, а також зелених насаджень;
- виконувати всі законні вимоги працівників органів внутрішніх справ та представників громадськості, які виконують обов'язки з охорони громадського порядку, і надати їм допомогу в забезпеченні громадського порядку; в разі припинення проведеного масового заходу рішення про це довести до відома його учасників;
- мати розпізнавальний знак організатора проведеного масового заходу (нарукавна пов'язка, бейдж і т.п.);
- бути на запрошення керівника (його заступника) відповідного місцевого виконавчого і розпорядчого органу або органу внутрішніх справ для уточнення питань, пов'язаних з проведенням масового заходу; провести не пізніше 10 днів після проведення масового заходу оплату витрат, пов'язаних з охороною громадського порядку, медичним обслуговуванням і прибиранням території, відповідно до рішення місцевого виконавчого і розпорядчого органу, на території якого проводилося масовий захід.

♣ *Підготовча комісія:*

- розробляють план підготовки до змагань, сценарій, програму та положення про спортивні змагання;
- складають кошторис змагань та подають на затвердження організаторам;

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

- контролюють підготовку спортивної бази до змагань у відповідності до правил конкретного виду спорту;
- визначають порядок прибуття учасників, розміщення їх за місцем проживання, проходження мандатної комісії, апробування спортивної споруди;
- слідкують за порядком проведення змагань та нагородження переможців;
- організовують розміщення вболівальників, спонсорів, гостей;
- сприяють організованому від'їзду учасників;
- розглядають усі питання, що виникають у ході змагання.

☞ Учасники та їх організації приймають участь у змаганнях на підставі офіційного запрошення організаторів. Організації-учасниці повинні підтвердити свою участь та оформити заявку на участь спортсменів чи команди за встановленою формою, а також забезпечити спортсменів єдиною формою, проїздом до місця змагань, коштами на житло та харчуванням. Кількість учасників та офіційних осіб від організації-учасниці визначається положенням про змагання.

☞ Головна суддівська колегія складається із осіб, які мають певні знання та навички з виду спорту, за яким проводяться змагання, володіють правилами та умінням їх трактувати в умовах протистояння суперників і пройшли відповідну підготовку отримали суддівську ліцензію. Набираються і готуються судді із числа кваліфікованих спортсменів, тренерів даного виду спорту чи громадських активістів. Завданням суддівської колегії на змаганнях є забезпечення умов об'єктивного визначення переможців та призерів, а також запланованого ходу змагань.

☞ Для проведення змагань підготовчою комісією завчасно затверджується головна суддівська колегія і підбирається склад суддів відповідно до правил і положенням про даний змагання.

До головної суддівської колегії входить:

- головний суддя;
- заступник судді (в тому числі з медичного і господарського забезпечення);
- судді, що безпосередньо обслуговують змагання, які підзвітні тільки головному судді (старшого судді, суддів на вищій, суддів-спостерігачів і судді-інформатора. На змаганнях міжнародного рівня, склад суддівської колегії має одна істотна відмінність - це присутність на турнірі St. Petersburg Open **супер-вайзера** ITF (великий теніс). Ця людина є представником ITF (Міжнародної тенісної федерації), в його обов'язки входить спостереження за дотриманням на турнірі всіх правил проведення турнірів такого рівня (даний об'єкт характеризує функцію контролю, яка буде розглянута пізніше) на турнірах з футболу, хокею, баскетболу та інших спортивних ігор, присутній суддя-хронометрист. На турнірах з легкої атлетики присутній суддя на фініші.
- секретаріат, який відповідає за технічне забезпечення змагань: оформлює протоколи; слідкує за точністю інформації на табло; перевіряє склад

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

учасників; фіксує порушення правил у ході змагань; відповідає за зупинки, затримки, непорозуміння на старті, фініші чи під час гри або вправ.

☞ Спонсорська допомога може бути надана у вигляді підтримки організаторам змагань через виділення коштів та інших ресурсів. Спонсорська допомога надається в обмін на рекламний простір заходу чи частину попередньої реклами події. Все це повинно проводитися з вигодою для обох сторін, а також з розрахунком на майбутній розвиток співпраці. Змагання забезпечуються необхідними ресурсами у вигляді продукції, в грошовій формі або іншими способами. Спонсори отримують прибуток від реклами їх товарів і послуг, зростає упізнаності їх бренду серед учасників заходу та глядачів, а також формується позитивне відношення до бренду.

Розмір спонсорської допомоги повинен відповідати масштабу заходу. Не дивлячись на бажання і готовність потенційних спонсорів надати допомогу, вигода повинна значно перевищувати інвестиції у змагання.

Чим більша кількість учасників бере участь у змаганнях, тим більший інтерес викликає захід у потенційних спонсорів. Пояснення просте: час і зусилля, що додаються для надання спонсорської підтримки заходу у 150 чоловік приблизно дорівнює часу і зусиллям, необхідним для заходу в 1500 учасників.

Очевидно, що прибуток для спонсора значно вище від заходу з великою кількістю учасників. Всі значні заходи піддаються ретельному вивченню з боку потенційних спонсорів з метою оцінки їх рентабельності. Але існує безліч місцевих компаній і організацій, готових надати спонсорську підтримку, не залежно від розмаху і значущості заходу. Будь-яка компанія, бізнес якої може бути підтриманий учасниками заходу, є відмінним кандидатом на надання матеріальної або грошової допомоги.

☞ Представники засобів масової інформації (ЗМІ) запрошуються на змагання для висвітлення підготовки та ходу спортивного заходу, щоб забезпечити максимальне їх висвітлення. Організатори змагань розсилають у редакції газет і журналів, інформаційні агентства, теле- і радіокомпанії прес-релізи, в яких висвітлюють наступне:

- дату, час, місце і всі необхідні деталі заходу;
- історію даної події; - спортивну карту (схему) змагань;
- список вірогідних учасників;
- список місцевих фаворитів;
- перелік призів;
- склад спонсорів.

Напередодні змагань для представників засобів масової інформації може бути проведена прес-конференція. Під час змагання організовується прес-центр, а у ході змагань – спеціальні зони для роботи ЗМІ. Важливо, щоб результати змагань були доступні пресі якомога раніше, а також надана можливість для коротких інтерв'ю у лідерів чи представників команд. Для організації прес-конференцій запрошення розсилаються у всі ЗМІ, які можуть бути зацікавлені у темі.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

♣ Обслуговуючий персонал змагань включає в себе:

- *медичних працівників* (на всіх спортивних змаганнях і масових заходах, незалежно від їх масштабу, повинен бути лікарський персонал для спостереження за санітарним станом місць змагань, обслуговування учасників та надання невідкладної медичної допомоги в разі потреби)

До основних завдань медичного обслуговування змагань відносяться:

- забезпечення контролю та допуск до змагань тільки здорових і підготовлених учасників;
- забезпечення необхідних санітарно-гігієнічних умов для учасників змагань;
- профілактика травматизму і захворювань;
- організація та забезпечення медичної допомоги учасникам.

Для медичного забезпечення змагань призначається лікар (медсестра), який входить до складу суддівської колегії на правах заступника головного судді. Лікар складає план медичних заходів, встановлює обсяг роботи по обслуговуванню змагань. Він має право заборонити спортсмену брати участь в змаганнях в наступних випадках: при отриманні травми, наявності захворювання, невідповідність одягу, взуття та захисних пристосувань правилами проведення змагань.

- *охорону*;
- *персонал спортивної споруди* (директор, чергові, контролери, прибиральниці, електрики, сантехніки, тощо).

Завданням обслуговуючого персоналу є забезпечення умов проведення змагань, відповідно до правил та положення. Кожний із працівників обслуговуючого персоналу повинен відповідати за свій розділ роботи, добре володіти професійними навичками, мати спеціальний одяг, знати програму змагань і уміти діяти у раптово виникаючих ситуаціях.

♣ Уболівальники спортивного змагання розташовуються на спеціально відведених для них місцях, при цьому можуть вільно переміщуватися на усій території. Глядачі можуть мати технічні засоби уболівання, окрім заборонених правилами чи санітарними нормами.

3. Функціональні зв'язки управління спортивним змаганням

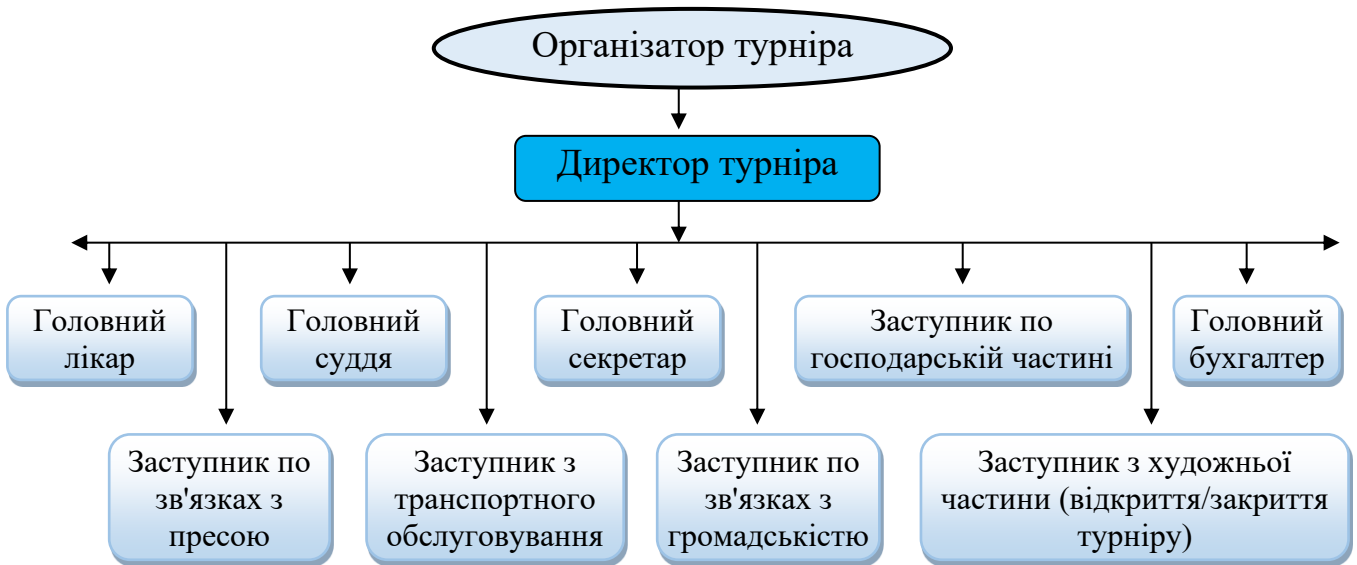
📖 Функція координації.

Ця функція служить для максимального зменшення спірних ситуацій, що зв'язані з нечіткими розмежуваннями повноважень і не обговорені зв'язками між підрозділами.

Розглянемо застосування цієї функції на прикладі традиційного змагання, проведеного однією з районних спортивних організацій. Для цього побудуємо структурну схему (рис. 3), на якій покажемо всі функціональні зв'язки управління спортивним змаганням.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Також ці зв'язки і функції кожного з підрозділів обумовлені в регламенті по конкретному виду спорту.

Рис. 3. Структурна схема управління спортивним змаганням

4. Основні документи для підготовки спортивних заходів

☞ На першому, підготовчому, етапі (за 2 - 3 місяці до початку заходу) необхідно підготувати наступні офіційні листи і робочі документи:

1. Лист керівнику установи, на базі якого планується проведення даного заходу.

2. Офіційні листи в організацію, що відповідальна за проведення та фінансування даного свята або змагання (на ім'я керівника).

3. План роботи підготовчого комісії.

4. Попередній текст і основні розділи Положення.

5. Матриця програми і сценарію свята.

6. Списки колективів-учасників запланованого заходу.

7. Проект наказу та розпорядження по даній установі про діяльність кожного підрозділу та окремих осіб, які несуть відповідальність за певні види підготовки і роботи. Проект афіші та емблеми змагання. Емблема повинна бути присутня на всіх основних документах, ілюстративному матеріалі і в оформленні основного приміщення, в якому буде проводитися свято або змагання.

☞ На другому, основному етапі (за 1,5 місяці) розробляються, затверджуються і розсилаються в організації наступні документи:

1. Листи-запрошення на нараду представників і керівників.

2. Квітки-запрошення і запрошення з програмою свята для учасників команд, керівників та почесних гостей.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

---

3. Листи для організацій, що мають бажання і можливість надати благодійну допомогу.

Для чіткої роботи під час проведення заходу розробляються і оформляються наступні документи:

1. Всі види протоколів змагань та конкурсів для головної суддівської колегії, журі, секретаріату, нагородного відділу, лікаря змагань, а також трафарети для параду відкриття з назвою командою-учасниць.

2. Папки для робочих протоколів, звітної документації, які вручаються представникам команд-учасниць на підсумковій нараді, після закінчення заходу.

3. Протоколи для проведення жеребкування, графіки використання майданчиків, виходу на парад відкриття і закриття свята або змагань для головного судді, суддів при учасниках, судді-інформатора і нагородного відділу.

4. Основний текст сценарію і програма вручаються: головному судді, ведучому, відповідальному за музичне оформлення змагань, представникам преси і телебачення, фоторепортерам, відповідальним за концертну програму, організаторам показових виступів, коменданту і розпоряднику свята.

5. Концертна програма і програма показових виступів.

За 2 - 3 тижні до початку заходу розсилаються листи керівникам установ, запрошення для участі в концертній програмі і показових виступах.

☞ ➔ На заключному етапі йде підготовка звітних і підсумкових документів:

1. Пакет документів для звіту командам-учасницям і організаціям, відповідальним за проведення даного заходу:

- програма церемонії відкриття змагань;
- склад підготовчої комісії та суддівської колегії;
- робочі та зведені протоколи (завірені головним суддею і головним секретарем змагань з печаткою);
- ілюстративний матеріал, афіша, емблема, вимпели і, якщо є, довідкові та інформаційні матеріали.

5. Звіт головного судді змагань, керівника свята

☞ ➔ Під час організації і проведення змагань складаються, за затвердженими формами звіти різних підрозділів, які були задіяні у всьому процесі.

В установу організатора і в установу, яка проводила змагання послідовно здаються:

1. Звіт мандатної комісії.
2. Звіт головної суддівської колегії.
3. Звіт медичного обслуговування; лікаря.
4. Фінансовий звіт бухгалтерії о реалізації кошторису змагань.

При проведенні змагань рангу Першостей і Чемпіонатів України, всі звіти та їх копії здаються в обласний комітет по фізичній культурі і спорту, в

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Держкомспорт України, звіти мандатної комісії і головної суддівської колегії передають в національну федерацію.

Всі звітні документи візуються головним суддею змагань і особами, які їх склали: головою мандатної комісії, головним секретарем змагань, лікарем, який очолював роботу медичного персоналу, головним бухгалтером облспорткомітету, комендантом змагань. До всіх звітів прикладаються всі документи, на підставі яких вони склалися.

Контрольні запитання:

1. Які обов'язки треба виконувати організатору заходу при проведенні МСЗ ?
2. При проведенні МСЗ учасники та їх організації зобов'язані ?
3. Із яких осіб складається головна суддівська колегія ?
4. Хто входить до головної суддівської колегії змагань ?
5. В обмін на що надається спонсорська допомога МСЗ ?
6. Яке значення мають представники засобів масової інформації при проведенні МСЗ ?
7. Основні документи для підготовки спортивних заходів на підготовчому етапі?
8. Основні документи для підготовки спортивних заходів на основному етапі?
9. Основні документи для підготовки спортивних заходів на заключному етапі?

Тестові завдання:

1. **Встановіть відповідність.** Організатори спортивних змагань здійснюють:
Обов'язки

Обов'язки	Сутність
1) загальне керівництво проведенням МСЗ	а) рекламні компанії змагання, прес-конференції, співпраця з представниками влади б) розміщення рекламно-інформаційних матеріалів у ЗМІ, придбання теле-, радіо- і рекламного часу, продаж прав трансляції змагань в) просування комерційного продукту на спортивному ринку г) розробка фірмового стилю змагання, спортивної символіки, концепцій рекламних компаній
2) розподіляють обов'язки, затверджують кошториси	
3) обирають організаційний комітет та суддівський корпус	
4) проводять роботу з PR підтримки	
5) проводять роботу з консалтингу	
6) розробляють положення про змагання	
7) робота з креативу та дизайну	
8) впровадження медіа технологій	

Відповідь: _____

2. **Що розсилають у редакцію газет і журналів організатори змагань?**
  - а. рекламно-інформаційні матеріали;
  - б. прес-релізи;
  - с. дату, час, місце і всі необхідні деталі заходу.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

3. **Організатори спортивних змагань проводять роботу з PR підтримки це:**
- просування комерційного продукту на спортивному ринку;
  - рекламні компанії змагання, прес-конференції, співпраця з представниками влади;
  - розробка фірмового стилю змагання, спортивної символіки, концепцій рекламних компаній;
  - придбання теле-, радіо- і рекламного часу, продаж прав трансляції змагань.

4. **Для чого створюється підготовча комісія МСЗ ?**

- визначають порядок прибуття учасників, проходження мандатної комісії;
- розробляють план, сценарій, програму та положення про МСЗ;
- здійснюють загальне керівництво їх проведенням;
- складають кошторис та подають на затвердження організаторам;
- розподіляють обов'язки;
- контролюють підготовку спортивної бази до змагань;
- затверджують кошториси;
- сприяють організованому від'їзду учасників;
- проводять роботу з PR підтримки;
- організують розміщення вболівальників, спонсорів, гостей;

Відповідь: поставте плюс на правильній відповіді

5. **Яка інформація висвітлюється в прес-релізі?**

- історію даної події; перелік призів;
- спортивну карту (схему) змагань; склад спонсорів;
- рекламно-інформаційні матеріали;
- дату, час, місце і всі необхідні деталі заходу;
- список суддівської колегії;
- список вірогідних учасників та місцевих фаворитів;

Відповідь: поставте плюс на правильній відповіді

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИКОНАННЯ ДО ТЕМИ № 5

✍ Доповніть таблицю необхідними документами, які знадобляться для проведення МСЗ на трьох етапах підготовки.

Структура інформаційної карти підготовки заходу

<p style="text-align: center;">Інформаційна карта основних документів для підготовки заходу</p> <hr/> <p style="text-align: center;">(назва заходу)</p> <hr/> <p style="text-align: center;">(дата проведення)</p>

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

ЕТАПИ	№ з/п	ХІД ПІДГОТОВКИ	ТЕРМІН ВИКОНАННЯ
<i>Необхідно підготувати наступні офіційні листи і робочі документи</i>			
ПІДГОТОВЧИЙ	1.		<i>(за 2 - 3 місяці до початку заходу)</i>
	2.		
	3.		
	4.		
	5.		
	6.		
	7.		
<i>Розробляються, затверджуються і розсилаються в організації наступні документи:</i>			
ОСНОВНИЙ	1.		
	2.		
	3.		
	<i>Для чіткої роботи під час проведення заходу розробляються і оформляються наступні документи:</i>		
	1.		
	2.		
	3.		
<i>Підготовка звітних і підсумкових документів:</i>			
ЗАКЛЮЧНИЙ	1.		
	•		
	•		
	•		
	•		
	<i>В установу організатора і в установу, яка проводила змагання послідовно здаються:</i>		
2.			
3.			
4.			
5.			
<p>Всі звітні документи візуються головним суддею змагань і особами, які їх склали: головою мандатної комісії, головним секретарем змагань, лікарем, який очолював роботу медичного персоналу, головним бухгалтером облспорткомітету, комендантом змагань. До всіх звітів прикладаються всі документи, на підставі яких вони склалися</p>			

ТЕМА № 6. ОСНОВНІ СИСТЕМИ ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ

План:

1. Способи проведення змагань
2. Круговий спосіб проведення змагань
3. Відбірково-круговий спосіб
4. Проведення спортивних змагань способом з вибуванням
5. Змішаний спосіб проведення змаганні
6. Прямий спосіб проведення змагань
7. Проведення спортивних змагань способом «ланцюжок», «пірамідка»
8. Проведення спортивних змагань способом «швейцарська система»

1. Способи проведення змагань

Існує кілька способів проведення спортивних змагань, обумовлених їх правилами і положенням про спортивні змагання.

 Вибір того чи іншого способу проведення змагань залежить:

- від завдань спортивного змагання;
- цілей змагань;
- від виду спорту і традицій проведення змагань у цьому виді;
- терміну проведення;
- кількості учасників (що беруть участь команд);
- місця проведення тобто кількості спортивних арен (майданчиків, полів, килимів, рингів, кортів і т.п.)

У *циклічних видах спорту* учасники змагань долають певну дистанцію і по показаному часу визначаються переможці, призери та всі інші учасники розставляються по місцях в підсумковому протоколі даних змагань.

У *складнокоординаційних видах спорту* учасникам змагань за показану в змаганнях програму, судді визначають бали і за сумою балів всі учасники ранжуються по місцях.

У цьому випадку можна застосувати *прямий спосіб* проведення змагань який застосовується при проведенні більшості особистих і особисто-командних змагань, в яких результати оцінюються метричними одиницями або балами (легка атлетика, лижі, гімнастика, акробатика і т.п.).

Рідше для особистих змагань в первинних фізкультурних організаціях застосовуються способи «ланцюжком», «пірамідкою» та ін. Ще рідше, переважно в змаганнях з шахів і шашок, використовується *швейцарська* спосіб.

У *спортивних іграх, єдиноборствах* та інших видах спорту в основному зустрічаються такі способи проведення змагань: *круговий, відбірково-круговий, змішаний і з вибуванням.*

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

2. Круговий спосіб проведення змагань

 Круговий спосіб в спортивних змаганнях - система розіграшу, при якій кожен учасник турніру грає з кожним в ході туру або раунду.

Популярна в ігрових видах спорту (футбол, волейбол, баскетбол), особливо в національних чемпіонатах і при відбіркових турнірах до чемпіонатів світу або континентів.

Облік результатів змагань, що проводяться по круговому способу, ведеться за спеціальною таблицею результатів.

У змаганнях, що проводяться по круговому способу, результати зустрічей (перемоги, нічії, ураження) оцінюються в очках (наприклад, перемога - 2, нічия - 1, поразка - 0 очок). Переможцем змагань вважається той учасник, який в результаті всіх зустрічей набере найбільшу суму очок.

Приклад: в даному прикладі 4 команди зіграли 1 круговий турнір (6 зустрічей), за перемогу нараховується 3 очки, за нічию 1 очко (*таблиця 2*)

№	Учасники	Команда 1	Команда 2	Команда 3	Команда 4	очки	Місце
1	Команда - 1		$\frac{5:1}{3}$	$\frac{2:2}{1}$	$\frac{0:1}{0}$	4	?
2	Команда - 2	$\frac{1:5}{0}$					
3	Команда - 3	$\frac{2:2}{1}$					
4	Команда - 4	$\frac{1:0}{3}$					

Результати змагань з шахів

Приклад: в даному прикладі 4 шахіста зіграли 1 круговий турнір (6 зустрічей), за перемогу нараховується 1 очко, за нічию 0,5 очок (*таблиця 3*)

	Учасники	1	2	3	4	розряд	очки	Місце
1	Шведов		0	0,5	1	I	1,5	2-3
2	Сокирко	1		0,5	1	I	2,5	1
3	Куш	0,5	0,5		0,5	II	1,5	2-3
4	Король	0	0	0,5		I	0,5	4

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Результати змагань з футболу

Приклад: в даному прикладі 3 команди зіграли 1 круговий турнір (4 зустрічей), за перемогу нараховується 2 очка, за нічию 1 очко (таблиця 4)

№	Команда	А	Б	В	М'ячі		очки	Місце
					забито	Пропущено		
1	А		$\frac{1:1}{1}$	$\frac{2:0}{2}$	3	1	3	1
2	Б	$\frac{1:1}{1}$		$\frac{1:3}{0}$	2	4	1	3
3	В	$\frac{0:2}{0}$	$\frac{3:1}{2}$		3	3	2	2

☞ У змаганнях, що проводяться круговим способом, нерідко дві або більше команд набирають однакову суму очок. У цьому випадку місця визначаються на підставі відповідних вказівок, що містяться в положенні про данні змагання. Команди можуть поділити зайняті місця або місця розподіляються за додатковими показниками:

- а) за результатами зустрічей між командами, що сперечаються;
- б) за більшою кількістю всіх вигравів (зустрічей, м'ячів, шайб, партій, ігор, уколів, ударів і т.п. в залежності від виду спорту);
- в) по кращому співвідношенню всіх вигравів і програшів (забитих і пропущених м'ячів, шайб, нанесених і пропущених уколів і т.п.);
- г) по кращому співвідношенню вигравів і програшів у зустрічах між командами, що сперечаються;
- д) шляхом проведення додаткових зустрічей;
- е) за іншими показниками, обумовленими положенням про змагання (масовість, склад учасників та ін.).

Таблиці черговості гри

Для визначення черговості гри і кольору фігур суперників (в шахах) застосовуються спеціальні таблиці черговості гри. Попередньо учасники турніру отримують певний номер. Потім по відповідній таблиці визначаються, учасники з якими номерами зустрічаються один з одним в кожному турі. Учасник, номер якого вказаний у таблиці черговості гри першим, починає партію.

☞ Якщо в турнірі бере участь непарна кількість учасників, то цифра, що стоїть в першому стовпчику поза дужками, показує, що учасник під даним номером вільний від гри в даному турі.

Турнір за коловою системою 3 або 4 учасники

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Тур	Пари учасників	
1	1 - (4)	2 - 3
2	(4) - 3	1 - 2
3	2 - (4)	3 - 1

Турнір за коловою системою 5 або 6 учасників

Тур	Пари учасників		
1	1 - (6)	2 - 5	3 - 4
2	(6) - 4	5 - 3	1 - 2
3	2 - (6)	3 - 1	4 - 5
4	(6) - 5	1 - 4	2 - 3
5	3 - (6)	4 - 2	5 - 1

Турнір за коловою системою 7 або 8 учасників

Тур	Пари учасників			
1	1 - (8)	2 - 7	3 - 6	4 - 5
2	(8) - 5	6 - 4	7 - 3	1 - 2
3	2 - (8)	3 - 1	4 - 7	5 - 6
4	(8) - 6	7 - 5	1 - 4	2 - 3
5	3 - (8)	4 - 2	5 - 1	6 - 7
6	(8) - 7	1 - 6	2 - 5	3 - 4
7	4 - (8)	5 - 3	6 - 2	7 - 1

Відповідно до положення про змагання перших номерів в таблиці черговості може надаватися право вибору майданчика, сторони на спортивній арені в першому періоді гри, місця при побудові і виходах.

↔ *Переваги кругової системи:*

- вважається найбільш справедливою: так як всі зіграють з усіма, підсумковий результат визначається співвідношенням сил всіх пар суперників;
- навіть найслабший учасник завжди зустрічається з найсильнішим;
- немає спеціальних умов по числу учасників (в швейцарській системі число учасників повинно бути парним, в олімпійській системі і Double Elimination - ступенем двійки).

↔ *Недоліки кругової системи:*

- необхідно велика кількість зустрічей (максимальне серед всіх ігрових систем) і, відповідно, значна кількість часу для проведення турніру. Кількість зустрічей росте з ростом числа учасників квадратично. Практичною межею для кругової системи (в тих видах спорту, де кількість зустрічей в один ігровий день для одного учасника складає максимум одну-дві) є 20-30

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

учасників (для 30 учасників вимагається 29 турів, тобто майже місяць чистого часу при одній грі в день, навіть якщо всі пари будуть грати одночасно). Внаслідок цього великі турніри за коловою системою рідкісні;

- якщо починаючи з деякого туру один з гравців значно відірветься в очках від інших, турнір набуває передбачуваність і втрачає гостроти;
- з точки зору видовищності (а значить, і джерел фінансування) турнір програє більш динамічним схемами, якщо учасники помітно різняться за силою. Значна частина зустрічей проходить між суперниками явно незрівнянної сили і виявляється передбачуваною;
- у міру наближення до кінця турніру зростає кількість матчів, частково або повністю не мають турнірного значення - незалежно від їх результату підсумкове становище одного або обох учасників не може істотно змінитися;
- виникає проблема договірних матчів - близьким до снаги учасникам буває вигідніше домовитися про нічию, ніж грати «на вигравш», ризикуючи програти і втратити очки. Імовірність договірного матчу зростає, якщо для одного з учасників матч не має турнірного значення. Тому в тих видах спорту, де фіксуються нічії, спеціальними прийомами доводиться зменшувати зацікавленість в них учасників.

Один з варіантів - заборона на нічії (у разі нічії в основний грі в цьому ж турі грається додаткова за особливими правилами, що не допускає нічийного результату: в шахах це може бути бліц-партія за схемою «6 хвилин білим, 5 хвилин чорним, при нічії чорні оголошуються переможцем», в ігрових видах спорту – гра «о першого м'яча / шайби» або серії пенальті до отримання різного результату) або їх обмеження (наприклад, «Софійські правила» в шахах). Можлива зміна умов нарахування очок так, щоб перемога коштувала набагато більше нічії (наприклад, нарахування 3 очок за перемогу, 1 за нічию і 0 за поразку), але такі системи повинні бути добре узгоджені, щоб не викликати небажаних побічних ефектів.

3. Відбірково-круговий спосіб

📖 Різновидом кругової системи є проведення змагань по круговому способу в підгрупах з подальшими стиковими іграми. Цей спосіб доцільний при великій кількості учасників, так як дозволяє значно скоротити терміни проведення змагань. Для проведення таких змагань всіх учасників розбивають на підгрупи (за жеребом або відповідно до розряду), в кожній з яких проводяться самостійні змагання по круговому способу. Учасники, які посіли в підгрупах перші місця, зводяться потім в фінальну групу, де розігруються загальні перші місця. Учасники, які посіли в підгрупах наступні місця, зводяться в групи, де розігруються наступні, що залишилися після фінальної групи загальні місця.

Наприклад, 12 команд утворюють 3 підгрупи, по 4 команди в кожній. Команди, що зайняли в підгрупах перші місця, розігрують між собою 1-3є загальні місця. Команди, що зайняли в підгрупах другі місця, розігрують між собою 4-6-є місця. А ті що зайняли треті місця розігрують 7-9-є місця, а четверті

місця - 10-12-е. В цьому випадку для проведення змагань необхідно 6 ігрових днів замість 11, необхідних для проведення змагань по круговому способу без підгруп.

4. Проведення спортивних змагань способом з вибуванням

✍ *Спосіб з вибуванням* - система розіграшу (організації змагань), при якій учасник вибуває з турніру після першого ж програшу (за підсумками однієї гри або серії з декількох ігор між двома учасниками, що дозволяє однозначно визначити безумовного переможця).

Нерідко цей спосіб називають «кубковим» або «олімпійським» або плей-офф (англ. Playoff) так як він застосовується на олімпійських іграх і в розіграшах більшості кубків.

➔ Переваги:

- забезпечує виявлення переможця за мінімальне число турів і сприяє напруженій боротьбі в турнірі;
- у ньому немає ні можливості, ні сенсу в договірних нічиїх;
- якщо матч тривалий і пропускна здатність стадіону невелика, влаштовують матчі на кількох аренах;
- головною перевагою цього способу є можливість включити в змагання велику кількість учасників і провести їх у стислий термін.

Наприклад, якщо в першому турі змагань зустрічаються 128 учасників (команд), то (до другого туру допускаються лише 64, що здобули перемогу, до третього - 32, до четвертому - 16, до п'ятого - 8, до шостого - 4 і до сьомого (фінального) - лише 2 учасники. Переможець цього останнього туру, який не зазнав жодної поразки, оголошується переможцем всього змагання.

➔ Недоліки:

- не дає можливості визначити місця всіх учасників змагань;
- надає всього одну або дві зустрічі переважній більшості учасників;
- містить великий елемент випадковості, так як при одному, можливо випадковому програші, учасник вже не має можливості поправити свої справи;
- вже в першому турі можуть зустрічатися між собою найсильніші учасники, і один з них, що об'єктивно претендував на одне з перших місць, відразу ж вибуває зі змагання.

Тому для часткового усунення цих недоліків в практиці спортивних змагань застосовуються такі заходи:

а) призначається додаткова зустріч за третє місце між учасниками, що програли в півфіналі;

б) проводиться розсіювання учасників, т. е. їх розташування в таблиці зустрічей таким чином, щоб дати можливість найсильнішим учасникам зустрітися між собою в останніх турах змагання. Для цього шляхом окремої жеребкування їх розподіляють в різних частинах таблиці;

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

в) вибування-відбувається тільки після двох (іноді трьох) поразок. У цьому випадку учасники після зустрічей чергового туру розбиваються на 2 підгрупи: в першій залишаються всі виграли, а в другій - зазнали поразки. Останні беруть участь в додатковому (втішному) турі, переможці якого отримують право продовжувати змагання до другої поразки (див. таблицю 5).

Таблиця 5

Таблиця зустрічей за вдосконалим способом з вибуванням

3 день				2 день		1 день		2 день		3 день	
Додаткова таблиця (5-6 місця)				Основна таблиця (1-2 місця)							
					Б	А	А				
						Б		А 2			
			Б 5		Г	В	В 3				
		Б 5				Г				Д 1	
					Е	Д	Д				
			Е 6			Е		Д			
					З	Ж	Ж 4				
						З					
			Г 7					В 3			
		Г 7								В 3	
			З 8					Ж 4			

♣ *Порядок розіграшу*

Для проведення змагань за способом з вибуванням складаються таблиці зустрічей, які зручні в тих випадках, коли кількість учасників пропорційно ступеня 2 (4, 8, 16, 32 і т.п.).

В цьому випадку прізвища учасників, згідно з номерами, отриманими в результаті жеребкування (хоча можливий відбір по рейтингу), розташовуються в таблиці зверху вниз, одна за одною.

Перший номер зустрічається з другим, третій - з четвертим, п'ятий - з шостим і т.п. У змагання одночасно вступають, всі учасники. Переможці першого туру, (кола) зустрічаються між собою також попарно (згідно з таблицею - зверху вниз за списком).

Тур, в якому зустрічаються 8 учасників (див. таблицю 6), називається чверть-фінальним, 4 учасники - півфінальним, в останньому турі, фіналі, зустрічаються 2 учасника.

Таблиця наочно показує не тільки порядок зустрічей між учасниками, а й їхнє становище після кожного туру.

Якщо кількість учасників не пропорційно ступеня 2, то в першому турі беруть участь не всі команди, а лише стільки, скільки необхідно, щоб після

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

виключення тих, хто програв залишилося кількість учасників, пропорційне цього ступеня (див. таблицю 7).

Для учасників, які вступають в змагання з другого туру, в таблиці відводяться крайні верхні і крайні нижні номери. При цьому вони розподіляються порівну між верхньою і нижньою половиною таблиці. Якщо ж загальна кількість учасників непарне, то число учасників, що вступають у змагання з другого туру, в нижній половині таблиці на одиницю більше.

Наприклад, *таблиця 6* зустрічей для 8 учасників виглядає так:

№	1/4 фінала	1/2 фінала	Фінал
1	D1		
2	E2		
3	F1		
4	H2		
5	E1		
6	D2		
7	H1		
8	F2		
		D1	1
		F1	2
			F1
			E1
		E1	3
		H1	1

Наприклад; *таблиця 7* зустрічей для 11 учасників складається таким чином:

Перший тур	Другий тур ¼ фінала	Третій тур ½ фінала	Четвертий тур (фінал)	Переможець
	1			
	2			
3				
4				
5				
6				
7				
8				
	9			
	10			
	11			

♣ Іноді використовується варіант плей-офф, в якому деякі учасники починають гру в турнірі не з першого, а з одного з наступних кіл. Наприклад, можлива схема, коли відбираються 24 учасники, з яких 8 мають кращі результати

в попередньому турнірі або найбільше значення рейтингу вступають в гру вже в другому турі, а в першому між собою грають інші 16.

5. Змішаний спосіб проведення змаганні

 Змішаний спосіб проведення змаганні полягає в поєднанні в одному змаганні двох систем - кругової і з вибуванням.

При цьому 1-й етап змагання проводиться по одному способу, а 2-й по іншому. Змішаний спосіб полегшує проведення змагань з великим числом учасників, дозволяє скоротити число зустрічей і терміни всього змагання.

Приклади найбільш частого застосування змішаного способу:

а) на 1-му етапі за способом з вибуванням для всіх учасників або в підгрупах відбирається певна кількість найсильніших спортсменів (команд) і між ними по круговому способу розігрується першість (2-й етап);

б) на 1-му етапі в підгрупах по круговому способу визначаються найсильніші учасники (команди). На 2-му етапі ці учасники (команди) в змаганнях за способом з вибуванням розігрують заснований приз або звання чемпіона. При цьому шляхом додаткової зустрічі може бути розігране і 3-є місце.

6. Прямий спосіб проведення змагань

 Прямий спосіб застосовується при проведенні більшості особистих і особисто-командних змагань, в яких результати учасників оцінюються метричними одиницями або системою балів, що присуджуються за якісне або техніко-естетичне виконання вправ (змагання з легкої атлетики, лижного, ковзанярського, велосипедного спорту, плавання, гімнастики, акробатики і ін.).

Суть методу - послідовне або одночасне виконання змагальних вправ усіма учасниками на одній спортивній арені (стадіоні, басейні, трасі і т.п.) з незмінним складом суддівської бригади.

 Застосування прямого способу не виключає використання на окремих етапах змагань елементів інших способів проведення. Наприклад, в особистих змаганнях з бігу, плавання, велосипедного спорту, веслування і деяких інших для формування фінальної групи застосовується спосіб з вибуванням, в результаті якого до заключної боротьби за перше місце допускаються лише учасники, які показали в попередніх змаганнях кращі результати, або переможці попередніх забігів, заїздів, запливів і т.п.

Для проведення змагань навчально-тренувального або показового характеру за участю спортсменів різної кваліфікації при метричній оцінці результатів можна застосовувати «зрівнювання» учасників за допомогою гандикапу або фори.

Змагання з «вирівнюванням» підвищують інтерес до змагання у слабких учасників і одночасно мобілізують найсильніших, стимулюють їх виступ в повну силу.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

➔ При проведенні змагань з подолання дистанції зрівнювання можна зробити двома методами.

1. Перший метод передбачає зменшення дистанції для слабких при одночасному старті і визначенні переможців по порядку проходження загального для всіх фінішу. У цьому випадку довжина дистанції для кожного слабшого учасника визначається за такою, формулою:

$$\frac{D}{C} \times P = D_2$$

де P - результат найсильнішого *;

D - вся дистанція в м;

C - результат слабшого;

D₂ - шукана дистанція для слабшого.

* Береться результат, показаний спортсменом на попередньому змаганні, останньої прикидці, або середній норматив спортивного розряду учасника.

Наприклад, в бігу на 100 м результат найсильнішого - 11,0, а слабшого - 12,0. Після підставлення в формулу числових значень отримуємо:

$$\frac{100}{12,0} \times 11,0 = \mathbf{91,63}$$

Таким чином, дистанція для найслабшого учасника повинна становити 91 м 63 см.

2. Другий метод передбачає роздільний старт, при якому найсильніші учасники стартують останніми, а переможці визначаються за порядком проходження загальної для всіх лінії фінішу. Зрівняльні поправки часу старту визначаються за різницею між кращими останніми результатами учасників.

Наприклад, в змаганні з бігу на 10 000 м учасники мали такі кращі результати:

перший - 31.25,0;

другий - 33.40,0;

третій - 36.20,0.

Таким чином, $36.20,0 - 31.25,0 = 4.55,0$; $36.20,0 - 33.40,0 = 2.20,0$. Отже, другому учаснику старт дається через 2 хв. 20 с. після третього, а першого - через 4 хв. 55 с.

Зазначені методи найбільш ефективні у всіх видах змагань, пов'язаних з подоланням дистанції. В інших змагальних вправах фора виражається в додаткових очках або інших показниках, заздалегідь нараховуються слабшим за згодою інших учасників.

➔ ➔ Для визначення фори в змаганнях зі стрибків, метань, важкої атлетики можна використовувати **метод контрольних нормативів**. Суть методу полягає в тому, що кожному учаснику, виходячи з його спортивного розряду або спортивно-технічної підготовки, призначається контрольний норматив. Цей норматив може дорівнювати класифікаційному результату розряду спортсмена, його краще останньому результату або бути трохи менше цих показників.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Після закінчення змагань першість визначається за кращою різницею між показаними на змаганні результатами спортсменів і їх контрольними нормативами.

Наприклад, в змаганнях з важкої атлетики серед атлетів найлегшої ваги беруть участь спортсмени:

А - кандидат в майстри спорту. Контрольний норматив - 177,5 кг.

Б - 1-й розряд. Контрольний норматив - 165,5 кг.

В - 2-й розряд. ---//--- -147,5 кг.

Г - 3-й розряд ---//--- -127,5 кг.

На змаганнях показані наступні результати:

А - 187,5 кг (на 10 кг більше контрольного нормативу)

Б - 181,5 кг (на 16 кг більше -//-)

В - 147,0 кг (на 0,5 кг менше -//-)

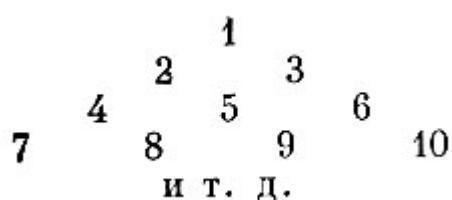
Г - 132,0 кг (на 4,5 кг більше -//-)

Таким чином, в даних змаганнях з рівнянням учасників місця розподілялися так: Б - 1-е, А - 2-е, Г - 3-е і В - 4-е місця.

7. Проведення спортивних змагань способом «ланцюжок», «пірамідка»

При способі проведення змагань «ланцюжком» всі учасники розташовуються в загальному списку в залежності від спортивної класифікації та рівня спортивної підготовленості (найсильніший спортсмен колективу стоїть у списку 1-м зверху, наступний за ним по силі - 2-м і т.п.).

При способі проведення змагань «пірамідкою» первісний список учасників змагань має вигляд трикутника, в якому сильніші спортсмени розташовані в верхніх рядах (найсильніший член колективу - № 1, наступні за ним по силі - № 2 і 3 і т.п.):

Будь-який з учасників змагання «ланцюжком» і «пірамідкою» має право викликати на зустріч найближчого за списком гравця, що стоїть вище (або будь-якого гравця з найближчого вищого ряду). У разі виграшу той хто викликав міняється місцями з переможеним. Таким чином, одні учасники піднімаються по «ланцюжку» або «пірамідці» вгору, інші спускаються вниз. Якщо той що викликав програє зустріч, то обидва учасника залишаються на своїх місцях, а той, хто програв на деякий час втрачає право викликати на змагання цього ж противника.

Такі змагання проводяться зазвичай у вільний від інших змагань час і тривають 1 - 3 місяці. Найбільшого поширення вони мають в тенісних секціях.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Контрольні запитання:

1. Як визначити переможця змагань при круговому способі, якщо команди набрали однакову суму очок?
2. Назвіть переваги колової системи:
3. Назвіть переваги способу з вибуванням:
4. Назвіть недоліки способу з вибуванням:
5. Приведіть приклади найбільш частого застосування змішаного способу.
6. Як розподілити учасників (команди) якщо кількість учасників не пропорційно ступеня 2 (спосіб з вибуванням)? На прикладі таблиці зустрічей для 11 учасників.
7. Як розподілити учасників (команди) якщо в турнірі бере участь непарна кількість учасників (колова система)?

Тур	Пари учасників	
1	1 - (4)	2 - 3
2	(4) - 3	1 - 2
3	2 - (4)	3 - 1

Тестові завдання:

1. **Що застосовується (кругова система) для визначення черговості гри і кольору фігур суперників (в шахах)?**
  - a. спеціальні таблиці черговості гри;
  - b. спеціальні протоколи з занесенням черговості;
  - c. спеціальне жеребкування учасників.
2. **Які заходи застосовуються в практиці спортивних змагань для часткового усунення недоліків способу з вибуванням?**
  - a. вибування-відбувається тільки після двох (іноді трьох) поразок; шляхом проведення додаткових зустрічей; в першому турі беруть участь не всі команди, а лише стільки, скільки необхідно, щоб після виключення тих, хто програв залишилося кількість учасників, пропорційне цього ступеня;
  - b. вибування-відбувається тільки після двох (іноді трьох) поразок; додаткова зустріч за третє місце; проводиться розсіювання учасників.
3. **Від чого залежить вибір того чи іншого способу проведення змагань:**
  - a. цілей та завдань;
  - b. виду спорту та його традицій;
  - c. кількості учасників, терміну та місця проведення;
  - d. відповідь a, b, c.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

4. **Визначте системи розіграшу спортивних змагань:**

<i>Система</i>	<i>Сутність</i>
1) З вибуванням	а) проведення змагання полягає в поєднанні в одному змаганні двох систем - кругової і з вибуванням
2) Кругова	б) проведення змагань по круговому способу в підгрупах з подальшими стиковими іграми
3) Змішана	в) система розіграшу при якій учасник вибуває з турніру після першого програшу
4) Відбірково - кругова	г) система розіграшу, при якій кожен учасник турніру грає з кожним в ході туру або раунду

Відповідь: _____

5. **Які складаються таблиці зустрічей для проведення змагань способом з вибуванням:**

- а. коли кількість учасників пропорційно ступеня 2 (4, 8, 16, 32 і т.п.);
- б. коли кількість учасників пропорційно ступеня 3 (6, 9, 18, 36 і т.п.).

6. **Визначте, яка система проведення змагань більше личить тому чи іншому виду спорту:**

Види спорту	Сутність	Системи
1) Циклічні види спорту	а) учасникам змагань за показану в змаганнях програму, судді визначають бали і за сумою балів всі учасники ранжуються по місцях.	I. круговий, відбірково-круговий, змішаний, з вибуванням
2) Складнокоординаційні види спорту	б) учасники змагань долають певну дистанцію і по показаному часу визначаються переможці, призери та всі інші учасники розставляються по місцях в підсумковому протоколі даних змагань	
3) Спортивні ігри, єдиноборства	в) популярна в ігрових видах спорту, особливо в національних чемпіонатах і при відбіркових турнірах до чемпіонатів світу або континентів	II. прямий, швейцарський спосіб, «ланцюжок», «пірамідка»

Відповідь: _____

7. **Знайдіть недоліки кругової системи:**

- договірні матчі;
- містить великий елемент випадковості;
- необхідно значна кількість часу для зустрічей;
- учасники помітно різняться за силою;
- надає всього одну або дві зустрічі переважній більшості учасників;
- передбачуваність турніру і втрата гостроти;
- в кінці турніру зростає кількість матчів, які не мають турнірного значення;

Відповідь: поставте плюс на правильній відповіді

8. **Яку ще назву має спосіб з вибуванням:**

- Макінтайра;
- Змішаний;
- Кубковий;
- Бергваля;
- Олімпійський;
- Мак-Магона;
-

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

- Playoff;
 Схевенінгенський

Відповідь: поставте плюс на правильній відповіді

9. Яку назву має тур, в якому зустрічаються 8 учасників?

- a. півфінальним;
- b. чверть-фінальним;
- c. фінал;
- d. одна восьма фіналу.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИКОНАННЯ ДО ТЕМИ № 6

✍ Проаналізуйте системи проведення спортивних змагань (див. інтернет ресурс)

№	Системи	Сутність	Переваги				
1.	<p>Турнірна система з вибуванням після двох поразок (англ. Double Elimination), жарг. «Мінуска», «двушка», «система з подвійною розрадою»</p> <p style="text-align: center;">Застосування</p>						
2.	<p>Система Макінтайр, або системи (5) Ці системи були розроблені Кеннетом Макінтайр, австралійським юристом, істориком і викладачем англійської мови, для Вікторіанської футбольної ліги в 1931 році</p> <p style="text-align: center;">Застосування</p>		Порядок розіграшу				
			Р А Т Ч	Назва	Команда 1	Команда 2	
			1	А	1-й полу-фінал	3-е место	4-е Место
			2	В	2-й полу-фінал	1-е место	2-е Место
			3	С	Попередній фінал	Програвший в матчі В	Переможець матчу А
			4	D	Гранд-фінал	Переможець матчу В	Переможець матчу С
3.	Система Бергваля		Застосування				
4.	<p>Схевенінгенська система Отримала назву від турніру 1923 року в голландському місті Схевенінгені, де вона була вперше застосована.</p> <p style="text-align: center;">Застосування</p>		Порядок розіграшу				

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

	1 тур	2 тур	3 тур	4 тур	5 тур	6 тур	
	A – B	A - B	A – B	A - B	A - B	A – B	
	I – 1	I - 2	I – 3	I - 4	I - 5	I – 6	
	II – 2	II - 3	II - 4	II - 5	II - 6	II – 1	
	III – 3	III - 4	III – 5	III - 6	III - 1	III – 2	
	IV - 4	IV - 5	IV – 6	IV - 1	IV – 2	IV – 3	
	V – 5	V - 6	V – 1	V - 2	V - 3	V – 4	
	VI – 6	VI - 1	VI – 2	VI - 3	VI – 4	VI – 5	
5.	Система Мак-магона Розроблено нью-йоркським програмістом і гравцем в го Лі Мак-Магоном.					Застосування	

ТЕМА № 7. ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ

План:

1. Підготовка до проведення масових спортивних заходів
2. Планування масового спортивного заходу
3. Зразковий склад підготовчої комісії при проведенні змагань

1. Підготовка до проведення масових спортивних заходів

Всю роботу організації, яка проводить змагання (ОПЗ), по його підготовці і проведенню можна представити у вигляді комплексу логічно послідовних дій, зазначених у табл. 8.

Таблиця 8

Етапи підготовки і проведення МСЗ

№ з/п	Найменування етапу	Відповідальні
1.	Затвердження календарного плану	ОПЗ
2.	Формування підготовчої комісії по проведенню МСЗ	ОПЗ
3.	Розробка та затвердження положення про змагання	ОПЗ
4.	Розробка та затвердження кошторису на проведення МСЗ	ОПЗ
5.	Формування головної суддівської колегії	ОПЗ
6.	Маркетинг і реклама МСЗ	ОПЗ

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

7.	Вибір і підготовка спортивної споруди (укладення договору оренди, інспектування, додаткове оснащення технічними засобами і т.п.)	ОПЗ, головна суддівська колегія
8.	Медичне забезпечення	ОПЗ
9.	Організація збору та обробка заявок на участь в МСЗ	Головна суддівська колегія
10.	Жеребкування учасників	Головна суддівська колегія
11.	Формування служби безпеки	ОПЗ
12.	Урочисте відкриття змагання	ОПЗ, головна суддівська колегія
13.	Проведення змагання відповідно до затверджених програми та правил	Головна суддівська колегія
14.	Нагородження переможців	ОПЗ, головна суддівська колегія
15.	Урочисте закриття МСЗ	ОПЗ, головна суддівська колегія
16.	Підготовка звіту суддівської колегії і подання його організації, яка проводить змагання	Головна суддівська колегія

2. Планування масового спортивного заходу

В кінці календарного року комітети з фізичної культури і спорту, освітні установи дошкільних, шкільних, середніх спеціальних, вищих навчальних закладів, додаткові освітні установи для підлітків, в загальний план заходів повинні включати проведення спортивно-масових заходів.

В цей же час закладається за кошторисом певна сума грошей на матеріально-технічне забезпечення цих заходів. На перших виробничих нарадах, педагогічних радах визначаються терміни, місце проведення, призначаються відповідальні і затверджується кошторис.

При складанні плану МСЗ необхідно враховувати:

1. Фізкультурно-спортивні інтереси передбачуваних учасників змагань.
2. Можливості реалізації (наявність інвентарю, спортивних споруд, кліматичних умов, забезпеченість матеріальними ресурсами, забезпеченість судьями).
3. Складаючи план МСЗ слід орієнтуватися на календар спортивно-масових заходів.

Практика показує, що для більшості фізкультурних колективів посилено проводити в місяць не більше 1-2 заходів. При цьому бажано, щоб ці МСЗ були стабільними і традиційними, що дозволяє краще до них підготуватися, робить їх звичними і соціально значущими.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Для здійснення цих розділів створюються підготовчі комісії, куди входять - представники організацій СШ, ДЮСШ, працівники управлінь та відомств фізичної культури і спорту, викладачі, тренери, представники організацій спонсорів, представники культури і тих організацій, які можуть бути корисні в підготовці, проведенні та забезпеченні змагань, атракціонів і розваг.

Календарний план спортивних змагань зазвичай складається за такою формою:

№ з/п	Найменування змагань	Термін проведення	Місто проведення	Учасники	Відповідальний за проведення

Він розробляється на рік (або сезон) і складається з декількох обов'язкових розділів:

1. Комплексні фізкультурні і спортивні заходи (рухливі і народні ігри, поєдинки, естафети);
2. Змагання з видів спорту (виконання вправ). Крім назви і термінів проведення в плані можна вказати й іншу інформацію, що може сприяти кращій організації (передбачувані нагороди, призи, і т. д.).

✦ Проведення МСЗ регулюється кількома документами, основними з яких є:

- правила спортивних змагань з видів спорту;
- календарний план спортивних змагань;
- положення про змагання;
- регламент проведення спортивних змагань;
- кошторис на проведення спортивного змагання.

📖 Для проведення будь-якого культурно-спортивного, спортивно-оздоровчого свята, спартакіади, відповідальному керівнику необхідно заздалегідь детально продумати основні напрямки діяльності, виконання яких планується в порядку їх значимості, послідовно, *по певній логічній схемі*:

- 1) Визначити рівень даного спортивно-масового заходу, якої важливої події він буде присвячений.
- 2) Підготувати на ім'я керівника установи офіційний лист з обґрунтуванням можливості і необхідності проведення даного заходу.
- 3) Скласти основні розділи Положення.
- 4) Підготувати іменний чисельний склад підготовчої комісії, визначити види його діяльності.
- 5) Спланувати графік нарад підготовчої комісії, розподілити конкретні обов'язки його членів.

Для впорядкування роботи комісії складається план підготовки заходу із урахуванням його мети, особливостей передбачуваних учасників, змісту змагальних вправ, об'єктивних умов і можливостей організаторів. План передбачає конкретизацію змісту роботи, терміну виконання, визначення

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

відповідальних та відомості про організацію, учасників, суддів, задіяних у заході.

→ У плані бажано передбачити наступні питання.

- Розробка положення про спортивно-масовий захід та кошторису витрат.
- Розробка сценарію (розгорнутого плану проведення), враховуючи церемонії відкриття, проведення, закриття, нагородження, використання символіки, гімну, музичного супроводу та ін.
- Підбір, затвердження, інструктаж безпосередніх організаторів, технічних керівників, суддів, членів журі.
- Підготовка, місць проведення змагань, реклама, оформлення засобами наочної агітації й пропаганди, маркування трас, ігрових майданчиків, установка покажчиків, огороження й т.д.
- Підготовка устаткування, інвентарю, спорядження (у тому числі суддівського), придбання призів, підготовка грамот, протоколів і т.д.
- Виготовлення засобів наочної агітації, складання коментаторських текстів, афіш, оголошень, бланків «експрес-інформації» і т.д.
- Організація медичного забезпечення, підбір лікарів, придбання медичних препаратів. У разі проведення заходу не на типових спортивних спорудах, а з виїздом за місто, в плані підготовки змагання повинен бути додатковий медичний пункт.
- Організація транспортного медичного й побутового обслуговування. У цьому пункті необхідно передбачити порядок забезпечення учасників і суддів транспортом, підготовку тимчасових укриттів від дощу, забезпечення питною водою. У деяких випадках варто передбачити спорудження тимчасової роздягальні, організацію харчування, прокату спортивного інвентарю й ін.

б) Провести першу організаційну нараду із запрошенням членів підготовчої комісії та представників установ, відділів і т.д. (далі наводиться приблизний план роботи підготовчої комісії на всіх етапах організації заходу: підготовчому, основному і заключному).

3. Зразковий склад підготовчої комісії при проведенні змагань

☞ Головний суддя

Очолює суддівську колегію та керує змаганнями. Він відповідає за підготовку та проведення змагань відповідно до правил і Положення про змагання. Головний суддя визначає роботу своїх заступників, всіх суддів, секретаріату та нагородного відділу.

☞ Заступник по адміністративно-господарській роботі

Він організовує роботу лікаря, коменданта, який зобов'язаний підготувати місця для змагань, обладнання, допоміжні приміщення. Комендант керує роботою технічних робітників, дизайнерів з оформлення і підготовки основного залу, допоміжних приміщень, приміщень для головного судді, секретаріату та нагородного відділу, роздягальні для учасників і гардероба, майданчиків для змагань, місць для виставок і конкурсів та ін.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

☞ *Заступник з організаційних питань*

Керує роботою судді при учасниках, судді-інформатора, здійснює зв'язок з представниками преси, телебачення, радіо.

☞ *Арбітри (або старші судді) і польові судді*

Арбітри організують роботу польових суддів, ведуть облік оцінок, виводять середній бал, визначають місце і оцінку команди або конкурсанта згідно з правилами змагань та Положення.

☞ *Відповідальний за музичне забезпечення* здійснює установку необхідного обладнання для озвучування місця проведення, працює з магнітофоном і виводить звук в ефір відповідно до плану заходу.

Диктор запрошується для читання текстів і оголошення інформації. Він повинен добре орієнтуватися в композиції уявлення. На масштабних заходах працюють, як правило, два диктора (чоловік і жінка).

☞ *Коментатор* запрошується в разі необхідності коментування ходу специфічної змагальної діяльності.

Після закінчення змагань організовується парад закриття і відбувається нагородження переможців змагань по всіх номінаціях. Нагородження проводять почесні гості. Головний суддя оголошує про закінчення змагань. Бажано по закінченні заходу провести заключну нараду, на якій підбиваються підсумки, з'ясовуються побажання і нові пропозиції, а також вручаються звітні документи представникам і тренерам команд.

Коло відповідальних осіб за виконання певного виду робіт при організації проведення змагань може бути розширено.

Приблизний план роботи організаційного комітету з підготовки та проведення МСЗ

№ з/п	Зміст роботи	Відповідальний	Термін виконання	ПІБ, підпис відповідальної особи
1.	Визначити склад підготовчої комісії, розподілити обов'язки	Керівник заходу або головний суддя	До початку роботи підготовчої комісії (ПК)	
2.	Підготувати план роботи на весь період підготовки	Керівник, заступник з організаційних питань	На першому засіданні ПК	
3.	Підготувати пакет основних документів, Положення затвердити, вручити офіційним особам	Керівник, заступники, головний суддя	Перший тиждень роботи	
4.	Провести організаційну спільну нараду з керівниками, представниками команд	Заступник керівника, головний суддя і його помічники	Наприкінці першого тижня підготовки	

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

5.	Скласти адресні списки установ, що забезпечують інформаційний блок: радіо, ТВ, фото-, відеозйомки, громадський друк	Заступники керівника і головний суддя	До кінця першого тижня підготовки	
6.	Підготувати ескізи ілюстративного матеріалу (реклама, дизайн основних приміщень, запрошень, програми та ін.)	Відповідальний за дизайн, заступник головного судді, головний секретар, комендант свята	Те ж	
7.	Підготувати та затвердити кошторис	Керівник, головний суддя	До початку проведення першого організаційного наради	
8.	Підготувати списки основного обладнання і матеріально-технічного забезпечення змагання	Головний суддя, комендант свята	Початок другого тижня роботи підготовчої комісії	
9.	Провести семінари суддів по суддівству	Головний суддя, його заступники	Основний етап підготовки	
10.	Підготувати та затвердити програму і сценарій церемонії відкриття змагання	Керівник, ведучі свята	Те ж	
11.	Розробити і підготувати афіші, робочі та зведені протоколи змагань	Головний суддя і його помічники	«	
12.	Записати фонограму всього спортивного заходу	Відповідальний за музичне оформлення свята	«	
13.	Вручити офіційні листи, запрошення офіційним особам і керівникам установ	Заступник головного судді з організаційних питань	«	
14.	Провести генеральну репетицію відкриття змагання	Керівник, головний суддя, ведучі свята	«	
15.	Підготувати всі документи, нагородний фонд для роботи секретаріату і відділу нагородження	Головний секретар, секретарі, члени нагородного відділу	«	
16.	Провести суддівські семінари	Головний суддя	«	
17.	Організувати зустріч представників і учасників змагань	Заступник головного судді, відповідальний за зустрічі	Заключний етап	
18.	Провести нараду представників, суддів, мандатної комісії	Керівник, головний суддя, головний секретар	Те ж	
19.	Підготувати графік апробування майданчика	Головний суддя, суддя при учасниках	За один день до змагання	

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

20.	Організація і проведення параду відкриття спортивного свята	Керівник, суддя при учасниках	У перший день змагань	
21.	Організація суддівства, інформації про результати виступу команд і учасників	Головний суддя, польові судді	Всі дні змагань	
22.	Організація показових виступів	Заступник головного судді, відповідальний за концертну програму	У дні змагань і в перервах між виступами команд	
23.	Підбиття підсумків, підготовка звітної документації	Секретаріат	По ходу змагань	
24.	Організація параду закриття, нагородження	Керівник, головний суддя, відділ нагородження, запрошені гості	Після закінчення свята	
25.	Проведення підсумкової наради, видача звітних документів	Керівник, головний суддя, головний секретар	В останній день змагань	

Контрольні запитання:

1. Що необхідно врахувати при складанні плану МСЗ?
2. З яких обов'язкових розділів складається календарний план спортивних змагань?
3. Що необхідно продумати організатору при проведенні культурно-спортивного, спортивно-оздоровчого свята або спартакіади?
4. Назвіть основні документи, які необхідні при проведенні МСЗ ?
5. Назвіть приблизний склад підготовчого комісії при проведенні змагань та їх обов'язки?

Тестові завдання:

1. Що треба передбачити підготовчій комісії при складанні плану заходу?

- кошторис витрат
- маркування трас, ігрових майданчиків, установка покажчиків, огороження
- медичне забезпечення
- підбір, затвердження, інструктаж технічних керівників, суддів, членів журі
- підготовку місць проведення змагань
- підготовку устаткування, інвентарю, спорядження
- рекламу
- розробку положення
- розробку сценарію
- транспортне обслуговування

Відповідь: поставте плюс на правильній відповіді

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

2. Заплануйте напрями діяльності організатора МСЗ в порядку їх значимості, послідовно, по певній логічній схемі:

- Підготувати на ім'я керівника установи офіційний лист
- Підготувати іменний чисельний склад підготовчої комісії, визначити види його діяльності
- Визначити рівень даного спортивно-масового заходу, якої важливої події він буде присвячений
- Скласти основні розділи Положення
- Провести першу організаційну нараду із запрошенням членів підготовчої комісії та представників установ, відділів
- Спланувати графік нарад підготовчої комісії, розподілити конкретні обов'язки його членів

Відповідь: поставте цифру в квадрат послідовно в порядку значимості запланованої діяльності

3. Що необхідно зробити для впорядкування роботи підготовчої комісії?

- a. передбачити конкретизацію змісту роботи;
- b. передбачити об'єктивні умови і можливості організаторів;
- c. складається план підготовки заходу.

4. Представники яких організацій входять до складу підготовчої комісії?

- представники організацій спонсорів;
- представники спортивно-оздоровчих клубів;
- СШ, ДЮСШ;
- представники палацу спорту міст;
- працівники управлінь та відомств фізичної культури і спорту;
- представники ФОЦ на підприємствах;
- викладачі, тренери, представники культури.

Відповідь: поставте плюс на правильній відповіді

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИКОНАННЯ ДО ТЕМИ № 7

☞ Кейс 5. Змагання з окремих видів ігор

Для проведення змагань з однієї з командних рухливих ігор необхідно оголосити конкурс на кращу гру, яку діти пропонують самі. У молодших школярів (2-3-х класах) це можуть бути «Боротьба за прапорці», «Мисливці і качки», «Перебігання з виручанням», «Між двох вогнів» та ін. Для дітей 4-6-х класів підбирають ігри напівспортивного характеру: «Перестрілка», «Піонербол», «М'яч капітанові».

Намічена гра розучується на уроках фізичної культури. Зазвичай у класі формуються дві команди з хлопчиків і дівчаток. Ці команди грають між собою. З найбільш підготовлених учасників комплектується збірна команда класу, що складається наполовину з хлопчиків і дівчаток. Можна організувати ігровий

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

турнір окремо, наприклад, для хлопчиків - із гри «Боротьба за м'яч», а для дівчаток - із «Піонерболу». Це залежить від бажання дітей та наявних умов.

За один або за два дні до проведення змагання команди-учасниці подають суддям письмові заявки за такою формою:

ЗАЯВКА

На участь у змаганнях з рухливої гри _____ команди (вказати школу, клас, оздоровчий табір та ін.)

№ п/п	Рік народження	Прізвище та ім'я учасника	Примітка
		Капітан команди (підпис)	Вказується, хто капітан, які гравці вважаються запасними; тут же робиться відмітка лікаря про допуск до змагань

У випадку великої кількості заявок складається розклад (календар) змагань з точним зазначенням днів, часу і місця проведення ігор, прізвищ суддів.

Результати кожної гри заносяться до протоколу.

Протокол

змагання з гри _____ між командами _____
число, місяць, рік
Команда _____ Команда _____

№ з/п	Прізвище та ім'я Учасника	№ з/п	Прізвище та ім'я Учасника
-------	---------------------------	-------	---------------------------

Результат змагань (кількість очок) на користь команди _____
Зауваження судді (перешкоджання, видалення з поля) _____
Суддя (підпис)

Командам зараховуються: за виграш - 3 очки, за програш - 0 очок, за нічию - по 1 очку.

Відповідно до даних протоколів складається таблиця результатів гри приблизно за такою формою:

Результати змагань із гри _____ між командами _____

Назви команд (А, Б, В, Г)	А	Б	В	Г	Кількість очок	Місце
А	-	3	1	0	4	III
Б	3	-	3	3	9	I
В	0	1	-	1	2	IV
Г	3	1	1	-	5	II

При проведенні змагань варто не лише встановлювати точні правила рухливих ігор, але і визначати відповідно до віку дітей умови їх організації

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

(розмір майданчика, дистанції, час, кількість повторень). Усі змагання з рухливих ігор мають бути барвисто оформлені, рекомендується розвісити плакати, емблеми змагань, команд тощо. Для кожного змагання обов'язково має бути забезпечено медичне обслуговування. Організатори повинні вжити усіх заходів щодо зменшення та запобігання травмам і нещасним випадкам під час змагань.

Незалежно від виду змагань розробляється «Положення про змагання».

Кейс-завдання

1. ✎ Проаналізуйте рухливі і національні ігри, які можна використати в змаганнях з окремих видів ігор

Командні ігри «Перебіжка з вирученням», «М'яч капітанові», «Боротьба за м'яч», «Ящірка», «Кенгуру», «Гілка через сітку», «Перестрілка», «Волейбол з вибуванням», «Нападають п'ятірки», «Захист «місця»», «Мисливці та качки», «Рінго», «Бочче», «Бліцбол», «Малайський волейбол».

Назва гри	Інтенсивність гри			Вік гравців	В якому виді спорту можна застосувати					Спосіб проведення змагань	Схематичне зображення майданчика (намалювати олівцем)
	Велика	середня	мала		Які фізичні якості удосконалити						
					Силу	швидкіс	гнучкіс	витрива	Спритність		
1. Наприклад: гра «Баскетбол-волейбол»	+			15-16	Волейбол Витривалість Спритність					коловий	
2.											

2. ✎ Заповніть таблицю и вкажіть, яким дидактичним принципом повинна відповідати програма змагань «Веселі старты» (читайте кейс 4).

При складанні програми змагань треба дотримуватися послідовності проведення ігор-естафет «Веселих стартів».

№	Дидактичні принципи	Доповніть сутність принципу
1.	«від простого до складного»:	Наприклад:
2.	«посильності і функціональної адекватності»:	Наприклад:

3. ✎ Дотримуючись двох дидактичних принципів, заповніть таблицю іграми-естафетами, які відповідають цим принципам

Проаналізуйте ці естафети:

❖ біг пінгвінів, виклик номерів, естафета – поїзд, місток і кішка.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

- ❖ колесо, зустрічна естафета, будь вправний, швидко перебігай і підлізай, м'яч у кільце, передав – сідай, естафета з веденням і кидком м'яча в кошик.

<i>Дидактичні принципи</i>			
№	«від простого до складного»	№	«посильності і функціональної адекватності»
<i>Ігри-естафети</i>			
1.	Наприклад: «Передача м'яча над головою»	1.	Наприклад: ускладнюємо естафету «Передача м'яча над головою» (або збоку) бігом.
2.		2.	

ТЕМА № 8. ЕТАПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ

План:

1. Підготовчий етап організації і проведення МСЗ
2. Основний етап організації та проведення МСЗ
3. Заключний етап організації та проведення МСЗ

1. Підготовчий етап організації і проведення МСЗ

У підготовці масового заходу є кілька етапів. Послідовно збудовані, ці етапи є планом проведення заходу.

📖 Захід пройде успішно, якщо ретельно спланувати його організацію та підготовку на трьох основних етапах.

Підготовчий етап організації та підготовки МСЗ

1. Отримати дозвіл від керівника установи, затвердити терміни проведення МСЗ.
2. Визначення теми тобто виникнення ідеї заходу (якщо ідея виходить від замовника - то отримання замовлення), постановка цілей, уточнення аудиторії.
3. Попередні розрахунки, що визначають обсяг і вартість робіт по організації (складання кошторису проведення заходу).
4. Створити підготовчу комісію (створення команди, колективу, який буде працювати над заходом), призначити заступників, відповідальних за прибирання залу, допоміжних приміщень.
5. Складання плану роботи (визначення напрямку та обсягу роботи для кожного члена команди).
6. Визначення ходу і змісту заходу.
7. Аналіз і підбір літератури.
8. Визначення методів та прийомів.
9. Укомплектувати суддівський апарат, інформаційний відділ, секретаріат.
10. Розробити положення, сценарій, запрошення.
11. Підготовка атрибутів, реквізиту.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

12. Визначення учасників (акторів, ведучих, журі та ін.).
13. Підготовка та розподіл завдань, пояснення умов, правил або розподіл ролей.
14. Визначення місця, часу, дати проведення.
15. Узгодження з адміністрацією.
16. Організувати показові виступи.
17. Запросити телебачення, пресу, фотокореспондентів.

📖 Отримати дозвіл від керівника установи, затвердити терміни проведення МСЗ (лист або службову далі розпорядження).

Зразки

Керівнику відділу з навчальної роботи

_____

(ініціали та прізвище)

Декана факультету фізичного виховання

_____

(ініціали та прізвище)

Службова

Прошу дозволити провести Спартакіаду факультету фізичного виховання з волейболу, в спортивному залі 2-ого навчального корпусу ЗНУ з 22.04.13р. по 26.04.13р. з 13.00 – 16.00

Розпорядження по установі (відділу, організації)

№ _____

від _____ 20__ р

Про проведення Спартакіади
факультету фізичного виховання

У зв'язку з проведенням змагань з міні-футболу серед студентів факультету фізичного виховання

Вирішую:

1. Директору спортивного комплексу ЗНУ (прізвище та ініціали)
  - зміцнити театральний задник;
  - призначити відповідального адміністратора і прибиральницю на час проведення заходу.
2. Головному енергетику СК ЗНУ (прізвище та ініціали). Призначити чергового енергетика на час проведення заходу.
3. Головному лікарю СК ЗНУ (прізвище та ініціали) призначити чергового лікаря і медсестру на час проведення заходу.
4. Зав. ТСО (прізвище та ініціали) ЗНУ призначити відповідального за фото-відеоінформацію про спортивне свято.
5. Контроль за виконання розпорядження покласти на проректора з адміністративно-господарської роботи (прізвище та ініціали).

Ректор

Копії вручити: директору спортивного манежу, головному енергетику, гол. лікарю, зав. ТСО.

📖 Визначення теми, постановка цілей, уточнення аудиторії.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Аналізується обстановка і формулюється мета. Найбільшим ускладненням може стати вироблення спільної мети у організаторів і постановників масових заходів. Необхідно з'єднання в єдиному технологічному процесі організаторського і методичного видів діяльності.

Визначивши мету, можна створювати підготовчу комісію, тобто залучати всіх фахівців і учасників, які будуть готувати і проводити захід, кооперувати спрямовані змістовні й емоційні впливи.

Організатори повинні домогтися від учасників заходу того, щоб вони чітко розуміли доцільність спільної діяльності, були глибоко зацікавлені в здійсненні поставлених завдань, самостійно вирішували питання. Повинна бути чітко налагоджена інформація про стан справ. Повинні бути створені організаційно-педагогічні умови для оптимізації творчого процесу.

Організатори масового заходу повинні виробити в учасників заходу почуття відповідальності за доручену справу. Учасники повинні узгоджувати свої сили і можливості інших в майбутній справі. Оптимальне планування і матеріальне забезпечення майбутньої діяльності допомагає в регламентуванні праці фахівців і співробітників.

Загальне керівництво підготовчою роботою здійснює організаційний комітет свята, а безпосереднє керівництво – інструктор з фізичної культури чи викладач. Організатори свята визначають його вид та тривалість.

📖 Попередні розрахунки, що визначають обсяг і вартість робіт по організації.

Як правило, в сучасних умовах складається бізнес-план, який виконує функції організацій технологічного процесу, правильної постановки цілей, вибору аудиторії, визначає матеріальні і людські ресурси, форми, засоби, методи та ін. У ньому має бути чітко і коротко визначення всіх етапів технологічного процесу.

Зразки

Кошторис на придбання товару

№ з/п	Найменування товару	Ціна	Сума

Кошторис витрат на придбання

.....
Місто проведення м. Запорозжя.....
Термін проведення ....., 20....р.
Кількість учасників .....чол.

№ з/п	Найменування витрат	Сума в грн. (план)	Фактичні витрати
1.	Харчування учасників змагань: - іногородніх; - місцевих.		
2.	Розміщення в готелі: - учасників змагань; - суддів.		

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

3.	На відрядження: - проїзд суддів; - добові; - добові в дорозі.		
4.	Оренда і оформлення місць змагань: - оренда місць змагань; - транспортні витрати.		
5.	Заробітна плата: - оплата головного судді змагань; - оплата суддівської колегії; - оплата лікаря; - оплата радиста; - оплата обслуговуючого персоналу.		
6.	Організаційно-господарські витрати: - придбання кубків; - придбання медалей; - придбання пам'ятних подарунків і т.д.		
7.	Інші витрати: - послуги з оформлення місць змагань; - виготовлення афіш, запрошень, квитків, вимпелів.		
Всього:			
8.	З них готівкою: - безготівкові витрати; - за трудовою угодою.		

Начальник відділу .....

Головний бухгалтер .....

Стверджую в сумі ..... грн.

Керівник .....

Складання плану роботи (визначення напрямку та обсягу роботи для кожного члена команди).

Організатори збирають матеріали, необхідні для досягнення поставленої мети, які потім передаються в розпорядження підготовчої комісії.

На підставі цих матеріалів підготовча комісія складає план, в якому поопераційно вказуються всі дії. Об'єднуються зусилля виконавців, відбувається чітке визначення функціональних обов'язків кожного виконавця. Підготовча комісія регулярно збирає виконавців, які повинні брати активну участь в обговоренні всіх питань, програвати виконавські ролі. Потім актив масового заходу починає самостійно проводити організаторську роботу. Організатор, в основному проводить інструктаж, встановлює взаємодію між групами, які беруть участь в процесі організації, здійснює загальне керівництво діяльністю учасників і контролює хід здійснення заходу.

Робочий план реалізації проекту

№ з/п	Зміст роботи	Термін виконання		
		березень	квітень	травень
1.	Прес-конференція	+		+
2.	Пошук спонсорів	+	+	+

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

3.	Виготовлення листівок	+		
4.	Виготовлення та розповсюдження методичної літератури	+	+	
5.	Створення секції «Княжа школа» із режимом занять 2 рази в тиждень	+		
6.	Розробка програми художньо-спортивного свята, спортивних змагань		+	
7.	Придбання та виготовлення спортивного інвентарю для проведення акції		+	
8.	Виготовлення бейджів, запрошень, похвальних грамот, емблем, афіш, оголошень		+	+
9.	Складання та підписання контрактів з торговельними точками, які візьмуть участь у акції		+	
10.	Розсилання запрошень на свято			+
11.	Розклеювання афіш та оголошень про час і місце проведення акції			+
12.	Організація змагань, поєдинків, ігор			+
13.	Складання сценарію свята		+	
14.	Обладнання та оформлення місць проведення занять			+
15.	Запрошення засобів масової інформації для висвітлення акції			+
16.	Запрошення дітей та молоді до участі в акції			+
17.	Проведення спортивних змагань, поєдинків, конкурсів			+
18.	Проведення художньо-спортивного свята			+
19.	Прес-конференція по результатах проекту			+

Визначення ходу і змісту заходу.

Створити будь-які масові заходи можна тільки в тому випадку, коли в нього буде вкладено необхідні трудові, творчі, фінансові, інформаційні ресурси. Необхідно також наявність місця для проведення заходу, певний обсяг творчого матеріалу, матеріальне забезпечення, костюми і грим для акторів і учасників, наявність світлового і звукового оформлення заходу, підготовчі репетиції, а також привід, якому присвячено захід.

Потрібні профільні групи організаторів і виконавців заходу: сценаристів, режисерів, звукорежисерів, освітлювачів, адміністраторів, техніків, творчих виконавців (акторів, музикантів, художників, письменників). Визначальні якості, необхідні всім організаторам і виконавцям масового заходу - це творча

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

активність, професіоналізм, наявність мотивації, а також вміння і бажання працювати в колективі.

Найважливіше значення в управлінні спортивного змагання має функція мотивації співробітників, вона здійснює стимулювання економічного стану суспільства і ефективності організаційної діяльності.

Було встановлено, що найбільш ефективною стимуляцією співробітників в спортивній діяльності є: матеріальне заохочення - 53%, самоствердження - 31%, моральне заохочення - 12%, примус - 4%.

Одним із прикладів можуть служити взаємини між головним суддею і членами суддівських бригад. Щоб уникнути конфліктних ситуацій вони обумовлені в регламенті проведеного змагання з певного виду спорту, але якщо такі ситуації все-таки виникають, то на першому етапі будь-які зауваження повинні бути зроблені при індивідуальній бесіді і гранично коректно. При невиконанні цієї умови може виникнути серйозний конфлікт між різними рівнями ієрархії управління змаганням. Функція мотивації повинна бути реалізована не тільки з фінансової, а й з моральної сторони.

Фінансових ресурсів має бути достатньо для того, щоб гідно представити тему і добре організувати захід. Забезпечують ці ресурси, як правило, замовники заходи, при цьому регулювання фінансових взаємовідносин проводиться шляхом розрахунку витрат або договірної ціни.

📖 Зміст і форма масового заходу визначається творчим матеріалом, використовуваним для його організації та проведення. Творчий матеріал може являти собою драматичні, літературні, художні, музичні та інші твори. Творчий матеріал необхідно відбирати відповідно до цілей і завдань масового заходу. Матеріал повинен перебувати в гармонії з традиціями і відповідати розвитку культурного життя суспільства.

Зазвичай буває так: після знайомства з творчим матеріалом колектив виконавців пропонує якісь зміни, доповнення, прочитує його по-своєму. Так з'являється багатоваріантність сценарного плану і сценарію, різне авторське виконання.

Використання потрібних костюмів і гриму, світлового і звукового оформлення допомагає створенню образів епохи, підсилює вплив на емоційне сприйняття не тільки глядачів, а й самих учасників заходу.

Форми заходів. Існує безліч форм проведення заходів. Під формою необхідно розуміти певні способи організації людей і сукупність різних засобів і методів впливу, тобто способи відбору і виклад матеріалу, який складає основу змісту, ідейно-тематичний задум заходу.

📖 Підготовка атрибутів, реквізиту.

Важливе місце в спортивному церемоніалі займає атрибутика. У практиці спортивних змагань використовуються наступні атрибути:

а) прапор змагань;

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

в) емблема змагань, зображена на прапорах, транспарантах, нагородних жетонах, пам'ятних значках, програмах, пам'ятках, нагрудних номерах учасників, сувенірах, присвячених змаганням;

г) обумовлена правилами чи положенням про змагання форма суддів і учасників. У командних змаганнях однієї організації команди повинні мати однакову форму. Форма суддів повинна помітно відрізнятися від форми учасників. На лівій стороні грудей у суддів повинен бути поміщений бейдж з позначенням судейської посади.

д) спортивні нагороди: дипломи, кубки, вимпели, нагрудні жетони та інші призи;

е) п'єдестал пошани для подання, вшанування і нагородження переможців. Як правило, в системі спортивних змагань нагородження учасників, що зайняли 1, 2 і 3-є місця в окремих видах або в комплексі спортивних вправ. Тому п'єдестали пошани виготовляються з розрахунком на 3 місця.

Визначення місця, часу, дати проведення.

Вибір місця проведення масового заходу повинен відповідати його виду, цілям і масштабам.

Наприклад, для культурно-спортивного заходу необхідна арена і розташований навколо неї зал для глядачів. Проводити масові заходи можна і на вулиці - на відкритому повітрі, що більш бажано.

Основними напрямками першого етапу є:

1. Цілеспрямована діяльність членів підготовчої комісії, особливо головного судді, його заступників, які повинні досконально вивчити правила змагань, чітко визначити терміни виконання основних видів роботи. Надалі провести з суддями та інструкторами практичні семінари, генеральну репетицію параду відкриття і нагородження.

2. Підготовка пакету основних документів. Розробити і затвердити Положення, яке надсилається в організації за 2 - 1,5 місяці до початку спортивного свята або змагання. Слід зазначити, що для проведення комплексних культурно-спортивних свят в Положенні необхідно чітко висвітлити основні його розділи, особливо розділ «Програма».

При написанні офіційних листів для установ, необхідно чітко аргументувати важливість даного свята. Запрошення, афіші, буклети оформляють барвисто і привабливо з використанням сучасних технологій реклами.

На першому етапі підготовки також встановлюється зв'язок з установами, громадськими організаціями, які будуть брати безпосередню участь в змаганнях або в організації заходу.

2. Основний етап організації та проведення МСЗ

Основний етап

1. Підготовка інвентаря.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

---

2. Підготовка апаратури, ілюстративного матеріалу для музичного супроводу та оформлення основних приміщень свята.
3. Проведення інструктажу з усіма членами підготовчої комісії та суддями.
4. Репетиція, коригування сценарію, генеральна репетиція.
5. Оголошення.
6. Запрошення глядачів, гостей.

📖 Підготовка апаратури, ілюстративного матеріалу для музичного супроводу та оформлення основних приміщень свята.

Особливу увагу необхідно приділити підбору музики та підготовці засобів її трансляції. Музичний супровід забезпечує відповідний емоційний настрій, допомагає синхронному виконанню фізичних вправ, заповнює паузи, концентрує увага дітей, сигналізує про початок і кінець гри-завдання. Слід продумати музичний супровід фізичних вправ (парад, комплекси вправ, тощо) музичні заставки, фонову музику для атракціонів, сюрпризів, нагородження, тощо.

📖 Репетиція, коригування сценарію, генеральна репетиція.

Практично кожний масовий захід є підсумком тривалих репетицій. Репетиційний період має дуже серйозне значення, без нього важко створити цілісний, успішний творчий продукт.

Приводом до створення масового заходу є ювілейна або пам'ятна дата, тематичне свято, підсумок творчої діяльності колективу і т.п.

Репетиції проводять зазвичай з окремими групами виконавців і за фрагментами всій пластичної композиції. Для цього вся маса виконавців ділиться на групи (технічно найкраще ці групи визначати по територіально-виробничим ознакам). У кожній групі призначається керівник, і до кожної групи прикріплюється асистент. Бажано, щоб це був фахівець з якогось із видів сценічного руху - танцю, пантоміми і т.п. З керівником і асистентом детально обговорюється завдання групи, малюнок руху, ритм. У масовому поданні режисер-постановник практично не може дозволити собі творчих пошуків на майданчику, змін малюнка або ритму. Все повинно бути чітко продумано заздалегідь, узгоджено з музичним керівником і асистентами, розкреслене на плані, розписано в партитурі.

Виконавцю масової сцени немає необхідності знати весь задум композиції. (Хоча з спільним завданням усієї вистави учасники повинні бути знайомі). Він повинен лише твердо пам'ятати, з якої репліці (сигналом, музичної фрази) куди він йде, що робить і в якому ритмі. На репетиції з керівниками групи треба кілька разів прослухати фонограму, розкласти музику, на такти, пройти схему руху під музику, і під рахунок, прорепетирувати малюнок перебудувань на плані, а якщо можливо, то і на майданчику. Потім керівники та асистенти репетирують кожен зі своєю групою. Бажано, щоб у них був магнітофон і фонограма номера, але починати репетиції все одно краще під рахунок. Репетирувати треба за фрагментами: вихід на вихідну позицію - точка - перестроювання на першу позицію - точка і т.д.

Режисер-постановник може контролювати роботу, але, як правило, всю масу виконавців він бачить вперше на зведеній репетиції. Тут вже не до окремих рухів, необхідно звести воедино всі групи, домогтися повної синхронності і чіткості. Ні в якому разі не слід давати виконавцям складних рухів, тим паче трюкових. Складним може бути тільки загальний малюнок перестроювання маси (в якому кожна група має досить простий малюнок в кожному окремому фрагменті), а рухи кожної людини повинні бути гранично прості. І жест при цьому повинен бути не побутовим, достовірним, а умовно-спортивним, чітким. Тут весь ефект в одночасності, синхронності та чіткості виконання: «слід мати на увазі, що глядач сприймає масу виконавців «сумарно», не помічаючи деталей».

Запрошення глядачів, гостей.

У кожному масовому заході повинна бути організовано інформаційно-рекламна підтримка інформаційний ряд в ЗМІ, рекламна продукція різного виду (афіші, проспекти), інформаційно-довідкові видання тощо.

Основним напрямком основного етапу підготовки є:

Цей етап вважається найбільш складним і важливим в загальній організації змагань. У цей період всі члени підготовчої комісії - заступники головного судді змагань, головний секретар, відповідальні за інформаційний блок, фінансування - здійснюють підготовку ілюстративного і наочного матеріалу, протоколів, спортивного інвентарю та обладнання, перевіряють готовність основних і допоміжних приміщень.

В цей же час керівник і головний суддя змагань проводять нараду щодо визначення стану поточних справ.

Проведення контрольних, або звітних, нарад в період основного етапу підготовки - не менш важлива робота керівника і організатора змагання. Для цього керівник з головним суддею змагань, працівниками, які відповідальні за оформлення місця проведення змагань, за зв'язок з громадськими організаціями, концертні номери, узгоджують програму і зміст повістки звітних (перевірочних) нарад із запрошенням членів різних комісій.

3. Заключний етап організації та проведення МСЗ

Заключний етап

1. Оформлення залу.
2. Установка устаткування, технічних засобів.
3. Організація генеральної репетиції парадну відкриття і закриття свята (церемоніали, урочисті процедури)
4. Провести жеребкування, скласти графік послідовності виступу команд.
5. Безпосереднє проведення змагань.
6. Провести парад закриття і нагородження.
7. Аналіз проведеного заходу (самоаналіз).
8. Підведення підсумків масового заходу.
9. Можливе обговорення з колегами, гостями.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

---

10. Опис досвіду або розробка методичних рекомендацій.

11. Поширення досвіду роботи (проведення відкритого заходу або семінару).

12. Узагальнення досвіду роботи в ЗМІ.

Заключний етап організації МСЗ – безпосереднє його проведення, яке здійснюється у відповідності до його структури, умовно поділеного на три частини:

1) Урочиста частина: – у формі параду, церемонії відкриття, що включає представлення команд, або учасників, гостей, суддів, тощо;

На основі проведених досліджень Палагнюк Т. виділив найбільш значущі, які є складниками основних частин масового заходу з погляду його суб'єктів, котрі задіяні в його підготовці й проведенні.

Найбільший інтерес викликають такі структурні компоненти урочистої частини: виконання Державного гімну України (80 %); підняття Державного прапора України (56 %); парад учасників (39 %); інформаційні виступи політиків (24 %); виступи релігійних діячів (21 %).

Той факт, що 80 % опитаних на перше місце за значущістю ставить у процесі проведення урочистої частини *виконання Державного гімну України*, свідчить про непересічне виховне значення масових заходів в аспекті формування національної самосвідомості молоді.

Зазначений факт потрібно враховувати в процесі розробки педагогічних технологій громадянського виховання молоді. Адже саме інтерес та зацікавленість молоді людини уможливають реалізацію процесів її соціальної адаптації, виховання згідно з принципами природо- й культуровідповідності.

2) Видовищна частина, яка спрямована на вирішення головного завдання, наповнюється руховим змістом (переважно на відкритому повітрі у поєднанні з елементами драматизації, хореографії, співу, вікторин, конкурсів і атракціонів), розважальними паузами, поточним підведенням підсумків;

У видовищній частині: найцікавішими були показові виступи спортсменів (65 %); виступи популярних артистів естради (35 %); виступи артистів класичного й інших жанрів (23 %); виступи з інформацією науковців, практиків (28 %).

Пріоритетне місце за рівнем зацікавленості та вияву інтересів у видовищній частині заходів посідають показові виступи кваліфікованих спортсменів (65 %).

Цей факт свідчить, що учнівська молодь є досить зацікавленою в аспекті естетики та краси людського тіла. Отже, спостереження за досконалістю рухів, тілесною красою – це перша спонука формування стійкої потреби в молодих людей до постійних і систематичних занять різновидами рухової активності. В означеному аспекті потрібно, урахувати, що вся діяльність учасників, незалежно від того, чи вона безпосередньо активна, чи споглядальна, спрямована на специфічне засвоєння домінантних цінностей і має життєстверджуючий характер, а, відтак – і естетичну значущість.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Отже, *естетична цінність таких заходів* зумовлюється тим, що сприйняття особистості проходять через призму її фізичного стану та включають у себе оцінку життєвої важливості людських соматичних і духовних (у тому числі естетичних) якостей.

Естетичну цінність несуть у собі гармонія тілесного й духовного розвитку, досконалість рухів, краса тілобудови, культурно-мистецькі цінності та багато інших складових. Узагальнено ця ефективні передумови для залучення молоді до культурно-спортивної діяльності. Не випадково спорт широко відображений у багатьох сферах мистецтва та, що дуже важливо, він сам набув низки ознак, які притаманні мистецтву. На підтвердження цього провідні вчені, митці, громадські діячі України постійно пропагують думку про необхідність поєднання мистецтва зі спортом.

Вивчаючи зазначену проблему, визначаємо, що естетичне виховання в процесі проведення масових спортивних заходів обумовлене своїм предметним результатом – удосконаленням психічних, духовних і тілесних якостей особистості, а також досягненням певних результатів у спортивній та культурній сферах діяльності молоді.

3) Спортивна, що включає загальне підведення підсумків, яке завершується церемонією нагородження переможців, призерів, номінантів, вшануванням переможців, закриттям свята.

З огляду на значення церемоній відкриття і закриття, доцільно проводити попередні репетиції цих процедур за участю суддів з транспарантами, прапороносців і представників команд.

Церемоніал відкриття і закриття МСЗ та схеми побудови команд на парад відкриття змагання дивіться в кейсі № 8.

Проведення заходу.

Проведення заходу - це найскладніша і відповідальна робота для всіх учасників масового заходу. Відбувається з'єднання спільних зусиль, долаються хвилювання і нервова напруга, вирішуються поставлені завдання. Для кращого контролю організатору не завадить план спостереження за ефективністю заходу. Швидкість реакції не дасть фахівцям розгубитися, якщо станеться непередбачена ситуація, піде несподівана реакція глядачів.

Особливі вимоги пред'являються до вміння організаторів керувати почуттями людей, адже спортивні турніри залучають глядачів завдяки тому, що на них панує атмосфера насиченості емоціями. У певний момент напруження емоцій повинне досягати свого піку, але також вчасно спадати, даючи відпочити від вражень, оскільки постійна напруга втомлює, а часто і дратує, доводячи глядачів до негативних емоційних сплесків. Грамотно управляти увагою глядачів - це своєрідне мистецтво, оволодіти яким повинен кожен успішний режисер. Це якість дуже важлива при проведенні спортивних заходів.

Як приклад розглянемо організацію турніру з бойових мистецтв. Як показує досвід, багато для подібних заходів значить музика. Ударні інструменти дуже активно впливають на емоції глядачів, в потрібний відрізок часу,

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

нагнітаючи напругу або дозволяючи глядачам розслабитися, а в особливо драматичні моменти, викликаючи вибух емоцій, як у публіки, так і у спортсменів.

Поширеною помилкою в справі організації спортивних заходів є спроба організовувати спортивні змагання по шаблонах інших видовищних заходів. Спортивні свята, основою яких є турніри, дуже специфічні. Спортсмен відрізняється від артиста. Безумовно, він хоче подобатися глядачам і дивувати їх, але в даному випадку це не головна його мета. *Завдання організаторів* - в першу чергу зробити шоу: забезпечити режисуру відкриття і закриття спортивного турніру, нагородження переможців і т.д.

♣ **Аналіз проведеного заходу (самоаналіз).**

Важливою умовою відточування професійної майстерності є аналіз (або самоаналіз), який бажано проводити після кожного проведеного заходу. Його мета: сприяти підвищенню ефективності виховного заходу і виховного процесу в цілому.

Аналіз заходу (з докладними поясненнями) пропонується проводити за наступною схемою:

1. Тема, назва.
2. Мета
3. Місце проведення.
4. Учасники (кількість, склад і т.д.).
5. Хто проводить
6. Форма (вікторина, конкурс, ігрова програма, посиденьки і т.д.).
7. Методи

8. Якість підготовки і проведення: наявність плану, тез, сценарію; використання інформаційного матеріалу, посібників; використання активних і ігрових форм, оригінальність завдань; творчі ідеї, знахідки; володіння матеріалом, методикою проведення заходу; професіоналізм і ерудиція; доступність викладу матеріалу; емоційна атмосфера; відповідність змісту заходу обраної формі, а також віком учасників і глядачів; оформлення; обладнання, технічні засоби; взаємозв'язок мети, завдань, змісту, форми, методів, прийомів і результату; підсумки. Чи був досягнутий результат (мета). Самоаналіз. Виявлення результативності проведеного заходу (виявити вдалі і невдалі моменти). Мета його - сприяти ефективності подальших заходів. Самоаналіз можна зробити за схемою аналізу заходи, але в дуже скороченій формі.

📖 **Підведення підсумків МСЗ.**

Успіх масового заходу залежить від багатьох факторів, в тому числі випадкових. Однак підготовка до заходу в будь-якому випадку повинна бути проведена відповідно до найвищих вимог. Така підготовка, по-перше, сприяє творчому та професійному зростанню організаторів заходу, а по-друге, значно підвищує шанси на успіх.

За підсумками проведення масового заходу необхідно проаналізувати всі слабкі і сильні сторони заходу, дізнатись, про успіхи в повній мірі, а що не дуже.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Оцінка роботи з боку преси і глядачів також має велике значення. Адже саме в культурному просторі заходу відбувається духовне спілкування, взаємний емоційний вплив виконавців і глядачів.

Під час підведення підсумків з учасниками заходу проводиться анкетування з метою визначення рівня задоволеності даним заходом:

1. Чи сподобався Вам захід?
  - Так
  - Ні
  - Важко відповісти
2. У чому користь даного заходу саме для Вас:
  - Розкриття особистісних якостей
  - Дізналася багато нового
  - Отримала заряд бадьорості, позитивних емоцій
3. Прийшли б ви в наступний раз на подібний захід?
  - Так
  - Ні
  - Важко відповісти.

← Основними напрямками заключного етапу підготовки є:

Третій етап організації і проведення змагань - заключний. В цей період:

- організовується прийом команд, їх оформлення;
- проводиться генеральна репетиція парадного відкриття і закриття;
- здійснюється перевірка технічного забезпечення, запис фонограм;
- перевіряється готовність робочої і звітної документації;
- купується нагородний матеріал.

Безпосередньо за день до змагань керівник і головний суддя організують нараду представників, суддів, на якому проводиться жеребкування, даються установки по суддівству, складаються графіки апробації майданчики, проведення змагальної програми.

Після закінчення спортивного заходу важливо провести заключну підсумкову нараду з підведенням підсумків з аналізом виступу окремих команд або учасників, ведучий звітних документів.

Контрольні запитання:

1. Що треба спланувати на підготовчому етапі проведення МСЗ?
2. Які атрибути використовуються у практиці спортивних змагань?
3. Що є основними напрямками першого етапу організації МСЗ?
4. Яке значення має музичний супровід при проведенні МСЗ?
5. Які дії треба робити на репетиції з керівниками групи?
6. Що є основним напрямком основного етапу підготовки?
7. Для чого необхідно проводити аналіз (самоаналіз) МСЗ?
8. За якою схемою проводиться аналіз заходу (з докладними поясненнями)?
9. Що є основним напрямком заключного етапу підготовки?

Тестові завдання:

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

1. У спортивному церемоніалі існує наступна атрибутика:

- дипломи, кубки, вимпели, нагрудні жетони, зображена емблеми на прапорах, транспарантах, нагородних жетонах, пам'ятних значках, програмах, пам'ятках, нагрудних номерах учасників, сувенірах, присвячених змагання;
- прапор змагань, емблема змагань, форма суддів і учасників, спортивні нагороди, п'єдестал пошани.

2. Після визначення мети заходу, на підготовчому етапі можна:

- затвердити терміни проведення МСЗ;
- отримати дозвіл від керівника установи;
- створювати підготовчу комісію;

3. Визначте три частини заключного етапу організації МСЗ:

Частина	Сутність
1) Видовищна:	а) яка спрямована на вирішення головного завдання, наповнюється руховим змістом (переважно на відкритому повітрі у поєднанні з елементами драматизації, хореографії, співу, вікторин, конкурсів і атракціонів), розважальними паузами, поточним підведенням підсумків;
2) Спортивна:	б) у формі параду, церемонії відкриття, що включає представлення команд, або учасників, гостей, суддів, тощо;
3) Урочиста:	в) що включає загальне підведення підсумків, яке завершується церемонією нагородження переможців, призерів, номінантів, вшануванням переможців, закриттям свята

Відповідь: _____

4. Що треба зробити щоб захід пройшов успішно?

- створити підготовчу комісію;
- ретельно спланувати;
- скласти кошторис;
- запросити телебачення, пресу....

5. Що необхідно враховувати при підготовці МСЗ?

- вікові та психологічні особливості учасників;
- рівень розвитку дитини та передбачати перспективу його розвитку;
- форм подачі матеріалу;
- принцип: «гра повинна закінчитися трохи раніше, ніж вона набридне»;
- відповідь а, б, с, d.

6. Хто здійснює безпосереднє керівництво підготовчою роботою?

- підготовча комісія;
- інструктор з фізичної культури, викладач або організатор.

7. На підставі чого підготовча комісія складає план дій?

- матеріалів, які збирають організатори;
- аналізу літератури;
- узгодження з адміністрацією.

8. Хто забезпечує фінансові ресурси МСЗ?

- замовник заходу,

- b. спонсор;
- c. організатори заходу;
- d. відповідь а, б.

9. Для кого готується пам'ятка-орієнтир проведення МСЗ?

- a. підготовчої комісії, суддів;
- b. організаторів, суддів і представників команд;
- c. глядачів, учасників, ЗМІ.

10. Які структурні компоненти урочистої частини викликають найбільший інтерес у глядачів?

- a. парад учасників;
- b. виступи релігійних діячів;
- c. виконання Державного гімну України;
- d. інформаційні виступи політиків;
- e. підняття Державного прапора України;

11. При підготовці та організації МСЗ слід продумати музичний супровід:

- a. фізичних вправ (парад, комплекси вправ, тощо);
- b. музичні заставки;
- c. фонову музику для атракціонів, сюрпризів, нагородження.
- d. відповідь а, б, с.

12. На підставі сценарію церемоній готується пам'ятка в ній вказується:

- число учасників параду від кожної команди;
- інтервал між командами;
- час, місце, порядок побудови колони;
- рекомендації по формі учасників і оформлення ладу команди;
- маршрут руху колони, дії учасників на окремих ділянках маршруту;
- визначається порядок підйому прапора, форми вітання.

Відповідь: поставте плюс на правильній відповіді

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИКОНАННЯ ДО ТЕМИ № 8

➤ Кейс 6. Церемонія відкриття і закриття свята

Правильна організація церемоній і процедур змагання надає мобілізуючий вплив на учасників, керівників та суддів, привертає увагу громадськості, преси, радіо, телебачення, що сприяє підвищенню значимості фізкультури і спорту, їх пропаганді.

Все це передбачає ретельну розробку спеціального сценарію, відповідальність за підготовку якого несе підготовча комісія змагання. Сценарій включає церемоніал відкриття МСЗ, порядок процедур в ході змагань, церемоніал закриття.

Церемоніал відкриття МСЗ має важливе ідейно-виховне і навчально-педагогічне значення. Будучи своєрідною візитною карткою МСЗ, цей церемоніал сприяє не тільки виявленню значущості фізичної культури як

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

суспільного явища, а й формує психологічний настрій всіх учасників і глядачів, допомагає формуванню готовності спортсменів вести боротьбу за кращі досягнення, за перемогу.

♫ *Церемоніал відкриття включає в себе:*

1. Побудову учасників змагань по командам. Порядок побудови - в алфавітному порядку команд (колективів, міст) або в порядку місць, зайнятих командами на попередніх аналогічних змаганнях. Команда, яка представляє організацію (місто), на яку покладено проведення змагань, зазвичай замикає.

Перед кожною командою шикуються суддя при учасниках з транспарантом, на якому зазначена назва команди, прапороносець з асистентами, що несе прапор, керівник або капітан команди. Команди шикуються по ранжиру, попереду жінки (або діти), за ними чоловіки.

2. Вихід загальної колони слідом за командувачем парадом на спортивну арену під марш і перестроювання лицем до основної маси глядачів та приймаючого парад (на допомогу командуючому парадом для організації побудови виділяється необхідна кількість суддів. Командувач парадом звіряє текст судді-інформатора зі сценарієм. Всі учасники параду повинні бути готові до маршу не пізніше, ніж за 15-20 хвилин до команди «Марш!»).

3. Рапорт командувача парадом особам, які приймають парад (представники адміністрації, громадських організацій, спорткомітету, головний суддя змагань).

Рапорт:

- коли всі учасники займуть місця на початковому етапі для відкриття, командувач парадом командує:

- «ПАРАД, РІВНЯЙСЬ! СТРУНКО! РІВНЯННЯ НА СЕРЕДИНУ! ».

- командувач парадом стройовим кроком прямує до групи, що приймає парад з рапортом

- «УЧАСНИКИ (назва змагань) ДЛЯ ПАРАДУ ПОБУДОВАНІ! КОМАНДУВАЧ ПАРАДОМ - СУДДЯ (прізвище).

- той що приймає парад вітається зі спортсменами. Після чого командувач парадом дає команду «Вільно!».

4. Вітання учасників змагань.

5. Урочистий підйом прапора (запалення вогню, салют, випуск голубів і т. п.). Для підйому прапора змагань зазвичай запрошуються переможці попередньої першості або видатні спортсмени.

6. Повідомлення головним суддею основних відомостей про майбутні змагання.

7. Урочисте оголошення відкриття змагань. Зазвичай це доручається старшому за посадою серед приймаючих парад.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

8. Марш учасників, показові виступи або початок змагань з перших номерів програми. (В цих випадках учасники, які виступають в перших номерах програми, звільняються від участі в параді.)

До числа урочистих процедур в ході змагань можна віднести вихід на спортивну арену суддівських бригад і команд (підгруп) учасників, здачу рапортів капітанів або суддів при учасниках про готовність команд, представлення учасників глядачам, нагородження переможців. Порядок зазначених процедур визначається правилами змагань з видів спорту, лише процедура урочистого нагородження переможців в особистій першості, що здійснюються зазвичай відразу після завершення виду програми, приблизно однакова для всіх видів спорту. Здійснюють цю процедуру судді з нагородження.

Для вручення нагород бажано запрошувати прославлених спортсменів або інших відомих людей. Процедура включає вихід призерів до п'єдесталу пошани, оголошення їх досягнень, сходження на п'єдестал, вручення нагород.

☞ *Церемоніал закриття МСЗ зазвичай включає в себе:*

1. Побудова команд учасників згідно зайнятим на змаганнях командним місцям. Залежно від завдань МСЗ можлива побудова і в загальній зведеній колоні. Після виходу під марш на спортивну арену учасники шикуються обличчям до основної трибуни або основній масі глядачів.

2. Оголошення Головною суддівською колегією підсумків змагань.

3. Вручення командних призів. Зазвичай вручення виробляє голова підготовчої комісії або голова керівництва організації, що проводить змагання.

4. Спуск прапора переможцями змагання або представниками команд-переможниць.

5) Урочистий відхід учасників з арени.

Розробка звичайного сценарію МСЗ не вимагає спеціальних знань. Для цього досить подумки уявити («програти») хід МСЗ, зробити приблизний розрахунок часу та підібрати відповідний музичний супровід. Приблизний сценарій фізкультурного свята.

☞ На підставі сценарію церемоній готується пам'ятка для організаторів, суддів і представників команд. У ній вказується число учасників параду від кожної команди, час, місце, порядок побудови колони, інтервал між командами, містяться рекомендації по формі учасників і оформлення ладу команди. В необхідних випадках в пам'ятці вказується маршрут руху колони, дії учасників на окремих ділянках маршруту. Крім того, в пам'ятці визначається порядок підйому прапора, форми вітання і т. п.

Велике значення має правильний вибір місця проведення церемоній. Воно не повинно бути занадто віддалене від місця проведення змагань і разом з тим має бути найбільш зручним для подання церемоній широкому колу глядачів.

Кожен вид спорту має власні традиції і ритуали. Тому при організації спортивного заходу цю обставину слід в обов'язковому порядку враховувати. Керівник, який займається організацією турніру, повинен вміти вдало розставити акценти, грамотно підкреслити достоїнства і красу певного виду спорту і

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

непомітно для глядачів «прибрати» в тінь його недоліки. Керівник повинен володіти вмінням перетворити спортивне змагання в шоу так, щоб глядач ні в якому разі не мав приводу занудьгувати на святі спорту. Однак існують і винятки. Є такі спортивні турніри, для яких керівницькі надмірності послужать тільки перешкодою. Наприклад, барвистими і видовищними самі по собі є фігурне катання або бальні танці і тут найважливіше - максимально привернути увагу глядача саме до спортивної частини турніру, до виступів спортсменів.

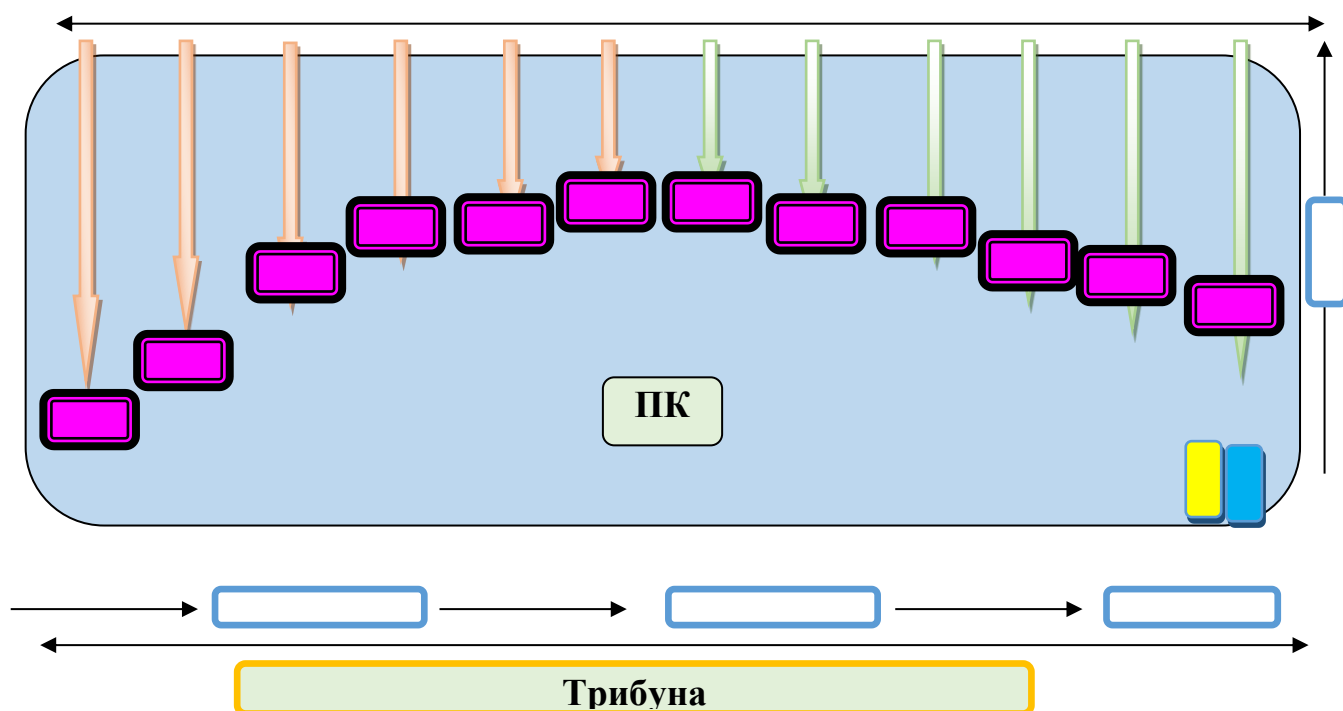
1. Варіанти побудови команд на парад відкриття змагання

Залежно від цілей МСЗ, складу і кількості учасників церемонія відкриття і закриття змагань може бути винесена з арени, на якій проводяться змагання, на стадіон, в великий спортивний зал, на міські майданчики і вулиці.

В цьому випадку необхідно заздалегідь точно визначити маршрут і порядок розстановки учасників і розмітити місце проведення церемонії за допомогою спеціальної розмітки (фарба, стрічки, кілочки, шнури і т. п.).

Необхідна також і інша підготовча робота: добір організаторів і керівників параду, вибір маршу та організація його виконання, розробка дикторських текстів для радіо-інформатора, технічне обладнання місця церемонії та ін.

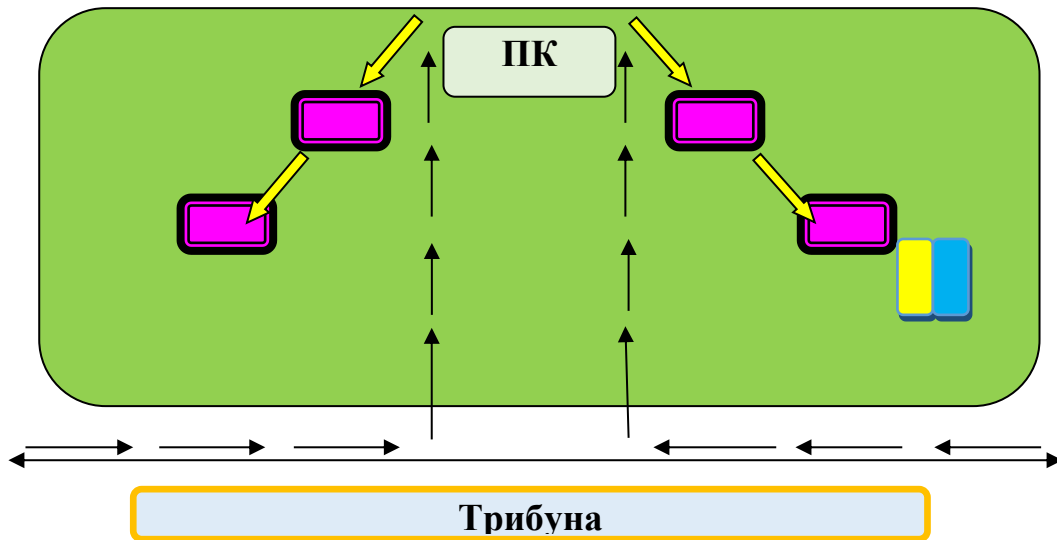
Вихід команд і побудова на парад відкриття змагань (12 і більше команд)

- ПК - розташування підготовчої комісії
- трафарети

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Вихід команд і побудова на парад відкриття змагань (4 команди)

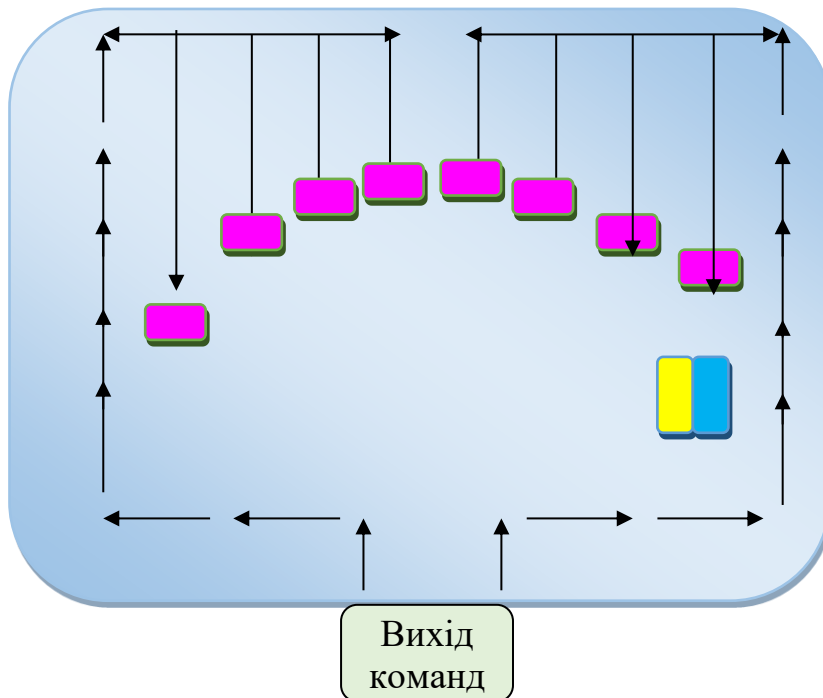

Умовні позначення:

ПК - розташування підготовчої комісії

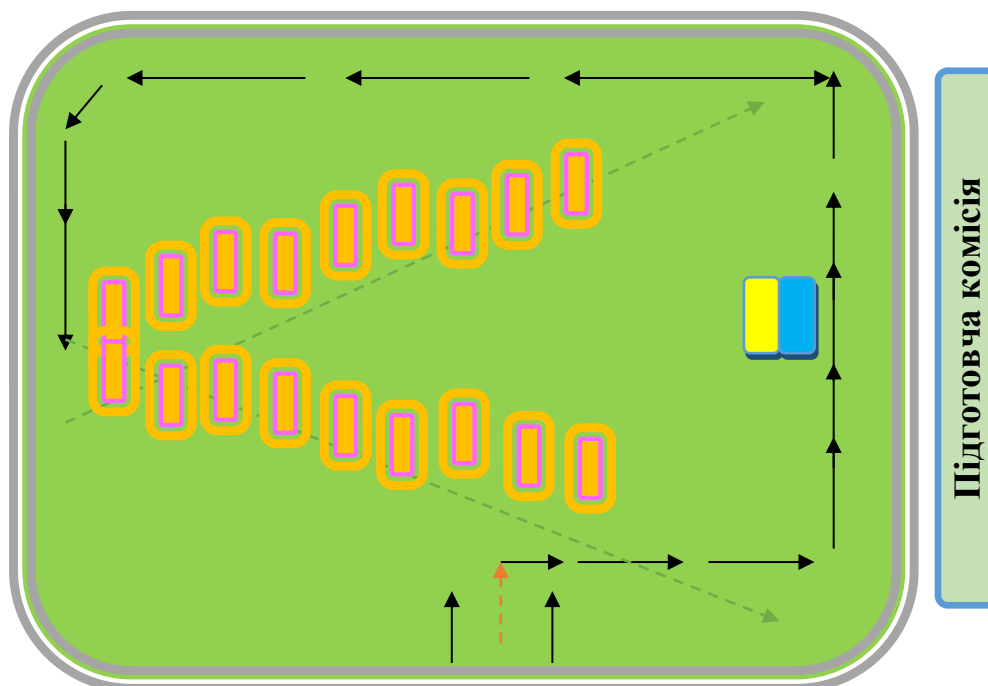
■ - трафарети

Вихід команд і побудова на парад відкриття змагань (8 команд)

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Вихід команд і побудова на парад відкриття змагань (18 команди)

Кейс-завдання

Зробить орієнтовну пам'ятку для організаторів, суддів і представників команд, в ній вкажіть:

Пам'ятка для організаторів, суддів і представників команд

Дії для виконання							
Число учасників парадів від кожної команди:	Кількість учасників від команд						
	Кількість команд						
Інтервал між командами:	Кількість в метрах						
Порядок побудови колони (намалювати схему побудови команд на парад відкриття змагання)	Час						
	Вказати: 1. Місце кожної команди (вказати на схемі назва команди її номер). 2. Маршрут руху колони. 3. Дії учасників на окремих ділянках маршруту						
Форма учасників команд:	№ 1 ((за місцем) або в алфавітному порядку) А	№ 2 Б	№ 3 В	№ 4 Г	№ 5 Д	№ 6 або Е (команда, яка представляє організацію (місто), на яку покладено проведення змагань, зазвичай замикає)	
	Червона						
Оформлення ладу команди (команди шикуються по ранжиру, попереду жінки (або діти), за ними чоловіки)					Колони по:		
Відповідальний при учасниках (суддя або представник)		№ 1, А Іванов П.В.	№ 2 Б	№ 3 В	№ 4 Г	№ 5 Д	№ 6 Е

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Керівник або капітан команди з транспарантом, на якому зазначена назва команди та прапороносець, що несе прапор (за необхідністю)	<i>Капітан: Швець Н.О «Мотор» Прапороносець Скірко А.Б.</i>					
Форма вітання ((рапорт командувача парадом особам, які приймають парад (представники адміністрації, громадських організацій, спорткомітету, головний суддя змагань))	Рапорт: - коли всі учасники займуть місця на початковому етапі для відкриття, командувач парадом командує:					
Порядок підйому прапора (урочистий підйом прапора (запалення вогню, салют, випуск голубів і т. п.).	Для підйому прапора змагань зазвичай запрошуються					
Повідомлення головним суддею основних відомостей про майбутні змагання	Голова підготовчої комісії оголошує про відкриття спортивного заходу і дає команду:					
Урочисте оголошення відкриття змагань	Це доручається					
Марш учасників, показові виступи або початок змагань з перших номерів програми	В цих випадках					
До числа урочистих процедур в ході змагань можна віднести:						
Для вручення нагород бажано запрошувати:						

ТЕМА № 9. РОЗРОБКА ПОЛОЖЕННЯ ПРО МАСОВИЙ СПОРТИВНИЙ ЗАХІД

План:

1. Вимоги до розробки положення про масовий спортивний захід

 Положення про змагання – є коротким викладом правил, певний нормативний акт, що встановлює порядок, функції, компетенції, обов'язки і організацію відповідного спортивно-масового заходу.

 Такий документ обов'язково затверджується керівництвом організатора змагань та повинен чітко формулювати наступні пункти:

- мета і завдання МСЗ;
- місце та терміни проведення (порядок проведення змагань);
- керівництво МСЗ;
- учасники МСЗ;
- умови МСЗ (умови проведення змагань з окремих видів спорту) для спартакіади;
- умови подачі та розгляду протестів;

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

- програма МСЗ;
- визначення переможців (порядок визначення переможців змагань);
- нагородження учасників;
- умови прийому учасників;
- форми і терміни подачі заявок;
- місце і час жеребкування;
- особливі умови МСЗ або змагань;
- інформаційне забезпечення;
- технічне забезпечення;
- члени суддівської колегії;
- лікарський контроль. Техніка безпеки;
- фінансове забезпечення МСЗ (спонсорство).

Розроблене положення обов'язково затверджується організацією, яка проводить МСЗ або змагання, і завчасно розсилається як мінімум, за півтора-два місяці поточного року до початку заходу, всім потенційним учасникам змагань і зацікавленим організаціям і особам.

У кожному з розділів в стислій формі розкриваються основні моменти, що визначають змагання.

До початку заходу готуються протоколи (див. зразок), таблиці ходу змагання, підсумкові таблиці відповідно до системи змагань (*прямий, кругова, кубкова, змішана*).

Вся документація досить добре розроблена і необхідно, щоб вона була своєчасно підготовлена.

Результати кожної гри або естафети заносяться до протоколу.

Зразки

Протокол

змагання з *волейболу* між командами _____
 _____ 20__ рік
число, місяць

Команда _____ Команда _____

№ з\п	Прізвище та ім'я Учасника або команди	№ з\п	Прізвище та ім'я Учасника або назва команди
1		1	

1 партія		2 партія		3 партія	
1.	1.	1.	1.	1.	1.
2.	2.	2.	2.	2.	2.
3.	3.	3.	3.	3.	3.
4.	4.	4.	4.	4.	4.
5.	5.	5.	5.	5.	5.
6.	6.	6.	6.	6.	6.
7.	7.	7.	7.	7.	7.
8.	8.	8.	8.	8.	8.
9.	9.	9.	9.	9.	9.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

10.	10.	10.	10.	10.	10.
11.	11.	11.	11.	11.	11.
12.	12.	12.	12.	12.	12.
13.	13.	13.	13.	13.	13.
14.	14.	14.	14.	14.	14.
15.	15.	15.	15.	15.	15.
16.	16.	16.	16.	16.	16.
17.	17.	17.	17.	17.	17.
18.	18.	18.	18.	18.	18.
19.	19.	19.	19.	19.	19.
20.	20.	20.	20.	20.	20.
21.	21.	21.	21.	21.	21.
22.	22.	22.	22.	22.	22.
23.	23.	23.	23.	23.	23.
24.	24.	24.	24.	24.	24.
25.	25.	25.	25.	25.	25.
26.	26.	26.	26.	26.	26.
27.	27.	27.	27.	27.	27.
28.	28.	28.	28.	28.	28.
29.	29.	29.	29.	29.	29.
30.	30.	30.	30.	30.	30.
Перерва		Перерва		Перерва	

Рахунок 1 партії _____ Рахунок 2 партії _____ Рахунок 3 партії _____

Загальний рахунок _____ на користь команди _____

1 суддя _____ 2 суддя _____ секретар _____

або

Результат змагань (кількість очок) на користь команди _____

Зауваження судді (перешкоджання, видалення з поля) _____

Суддя (підпис) _____

Протокол

змагань з легкої атлетики

дата: _____ дистанція: _____ стаття: _____ вік: _____

№ з/п	Прізвище та ім'я учасника	Організація	Номер учасника	Результат	Очки	Місце
Забіг						
1						
Забіг						
1						
Забіг						
1						
Забіг						
1						

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Протокол

змагань зі спортивної гімнастики _____

« _____ » _____ 20 _____ р.

м. Запоріжжя

№ з/п	Прізвище та ім'я учасника	розряд	Снаря	снаряд	Сума балів	снаряд	Сума балів	снаряд	Загальна сума балів	Місце
			д							

При розробці положення охороняються інтереси спортивних колективів і окремих спортсменів, може здійснюватися страхування спортсменів.

☞ У зв'язку з цим положення повинно бути складено гранично чітко, щоб повністю виключити різне тлумачення тих чи інших його пунктів. У ньому повинні міститися конкретні вказівки з усіх найбільш важливим ситуацій, які можуть виникнути в ході проведення змагань. Разом з тим положення повинно бути по можливості коротким, ясно сформульованим. Його не слід захаращувати вказівками, передбаченими загальноприйнятими типовими правилами змагань з проведеного виду спорту.

У сфері фізкультурно-оздоровчої роботи часто проводяться змагання за спрощеними правилами. В цьому випадку в положенні повинен бути обговорений характер спрощення.

У змаганнях порівняно невеликого масштабу (на рівні СК, району) положення про змагання може складатися з найменування та восьми основних розділів: мета змагань; місце та терміни проведення; керівництво змаганнями; учасники заходу; форми і терміни подачі заявок; визначення переможців; нагородження учасників.

Найменування містить інформацію:

- а) про вид змагання,
- б) про його зміст,
- в) про учасників,
- г) про належність до певної організації (наприклад, «Положення про особисто-командній першості з футболу Олександрівського району»).

↔ **1. Мета і завдання змагань.** Цей розділ дуже важливий, так як характер мети впливає на спрямованість і зміст всіх інших пунктів положення. Зазвичай намічається одна мета і визначаються додаткові завдання, які не суперечать меті та можуть бути вирішені в процесі проведення змагань.

Наприклад: 1) Мета змагань - перевірка стану роботи в групах ЗФП. Завдання змагань - пропаганда фізкультурно-оздоровчої роботи, прийом нормативів, стажування громадських суддів зі спорту.

2) Мета фестивалю: через реалізацію Всеукраїнської цільової програми «Молодь України» сприятиме залученню до спорту і здорового способу життя дітей та підлітків. Завдання: популяризація спортивно-оздоровчих та спортивно-масових заходів серед дітей та підлітків; зміцнення здоров'я школярів та

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

залучення їх до систематичних занять фізичною культурою і спортом; виявлення найсильніших команд та учасників конкурсних програм.

↪ **2. Місце і термін (порядок проведення змагань).** Точно вказується, де і коли проводиться захід: точна адреса, проїзд, транспорт, зупинки; терміни проведення, подачі заявок та підтвердження.

Наприклад: 1) Змагання проводяться 27 березня 2012 р. у спортивному залі корпусу № 2 (вул. Остафія Дашкевича, 24). Початок змагань о 15.00 год. Всі діти розподіляються на шість команд за віком – 7-10 та 11-14 років (у кожній віковій групі по три команди. Змагання – командне: перелік естафет та командних змагань згідно із програмою та сценарієм (програма та сценарій додається).

2) Фізкультурно-оздоровчий захід «Княжі ігри» проводиться в позаурочний час у визначених місцях м. Луцька, а саме: Театральна площа, вул. Вінніченка, парк Лесі Українки, Водна станція ГСО «Спартак», Замкова площа, Замок Любарта, 12-13 травня 2007 року. Початок: 12.05.07 о 16.00 год. на Театральній площі. Закінчення: 13.05.07 о 20.00 год. у Замку Любарта.

↪ **3. Керівництво проведенням змагань (організація і керівництво або організатори змагань).** Питання про те, хто організовує і призначається керівником, головним суддею, головним секретарем, вирішується заздалегідь. Підготовку учасників змагань, конкурсів, показових виступів здійснюють інструктор, методисти та викладачі з фізичного виховання. В цьому розділі Положення вказуються час і дата проведення наради представників, суддів і мандатної комісії, яка ретельно перевіряє документи учасників змагань і заявки.

Наприклад: 1) Загальне керівництво заходу здійснює Волинський обласний центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», Волинський державний університет ім. Лесі Українки, Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна». Безпосередню організацію та проведення заходу здійснює організаційний комітет, створений із представників адміністрації та викладацького складу Луцького інституту розвитку людини «Україна», Луцького педагогічного коледжу, ЗОШ № 25, ЗОШ № 21, школи-інтернату м. Луцька.

2) Змагання проводяться під патронатом ректора університету проф. Кузьмінського А.І. – він же почесний головний суддя. Керівництво підготовкою, забезпечення місць та проведення змагань покладається на кафедру спортивних ігор (зав. кафедри доц. Глазирін І.Д.) Відповідальний за проведення – старший викладач кафедри спортивних ігор – Зганяйко Г.В. Головний суддя змагань – студент 5 курсу Згура Віталій. Секретар – студентка-магістрантка Крохмалюк Інна.

↪ **4. Учасники змагань.** У цьому розділі необхідно вказати, кого допускають до участі в змаганнях, в якому числі, з яким складом команд, а також які вимоги пред'являються до учасників або які умови (вимоги) вони повинні дотримуватися тобто конкретно вказується вік, стать, кількість учасників в кожному виді змагань.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Наприклад: 1) До участі в змаганнях допускаються команди загальноосвітніх шкіл Олександрівського району. Склад команд - п'ять хлопчиків, три дівчинки в віці від 8 до 10 років. Кожен учасник повинен мати медичну довідку (допуск до змагань)

2) У змаганнях беруть участь усі бажаючі діти 7-14 років викладачі та співробітники університету, які мають дозвіл лікаря.

Кожен учасник повинен мати при собі спортивну форму (спортивний костюм, спортивне взуття).

Можна додати і деякі інші вимоги до учасників, в тому числі і жартівливого характеру. Наприклад: «Учасник ... повинен мати спортивну форму, медичну довідку і гарний настрій».

3) Учасниками фізкультурно-оздоровчого заходу «Княжі ігри» є учнівська та студентська молодь різних вікових груп, дошкільних закладів та інші бажаючі. Склад команди спортивних змагань: 10 чоловік – 6 хлопців, 4 дівчини. Команда повинна мати єдину форму, емблему, девіз або життєве гасло, що відповідає назві заходу. Колективи, які задіяні у видовищному дійстві, приватні особи, волонтери підпорядковуються загальним правилам під керівництвом організаційного комітету.

5. Програма змагань.

→ **6. Порядок визначення переможців змагань.** Найважливішим документом, що регулює проведення змагань і впливає на їх результати, є правила змагань з цього виду спорту. У них регламентуються дії суддів і учасників, передбачаються умови виявлення переможців і, крім того, визначаються норми поведінки спортсмена, міститься перелік заборонених дій, що тягнуть за собою покарання, що ущемляє інтереси команди. Таким чином, на спортсмена, який порушив правила, діє не тільки рішення судді по відношенню до нього особисто, а й свідомість, що команда відчуває шкоди через його неправильні вчинки.

Як правило, в спортивних змаганнях особиста першість визначається за кращими особистими результатами. Однак в фізкультурно-спортивних заходах оздоровчої спрямованості можуть одночасно брати участь особи різної статі і віку. Тому для підсумкової оцінки їх результати необхідно розрахувати за допомогою будь-яких зрівняльних коефіцієнтів, заохочувальних очок і т.п.

Так, в змаганнях типу «Спортивна сім'я» для рівняння можна застосовувати такі способи:

а) розподіл результату учасників на довжину дистанції.

Наприклад: 1) відповідно до програми лижних гонок, чоловік пройшов 10 км за 60 хв., жінка - 3 км за 21 хв., дитина - 1 км за 7 хв. Час, показане цією сім'єю, визначається наступним чином: 60 хв. : 10 = 6 хв.; 21 хв. : 3 = 7 хв.; 7 хв. : 1 = 7 хв. Загальний час команди: 6 + 7 + 7 = 20 хв.;

б) результати членів сім'ї оцінюються за таблицею оцінки спортивних результатів (в легкій атлетиці, плаванні, лижному спорті), причому результат дитини множиться на коефіцієнт, що відповідає віку: 7 років - 1,5; 8 років - 1,4;

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

9 років - 1,3; 10 років - 1,2; 11 років - 1,1; 12 років - 1,0; 13 років - 0,9; 14 років - 0,8.

Крім системи оцінки особистих результатів в даному розділі необхідно повідомити про кількість учасників заліку, порядок визначення командної першості.

Наприклад, для змагань «Спортивна сім'я» цей розділ може бути сформульований так: «Переможці визначаються»:

- а) в особистій першості, в кожній вправі по кращому результату;
- б) серед сімей учасників - за найбільшою сумою очок, набраних членами сім'ї в 3 вправах;
- в) серед команд - за найбільшою сумою очок, набраних трьома кращими сім'ями.

Приклад № 2. Переможець змагань визначається за найменшою кількістю очок, набраних збірними командами з командних естафет, які входять до програми змагань. Очки нараховуються за схемою: I місце – 1 очко; II місце – 2 очка; III місце – 3 очка; При рівній кількості очок у двох і більше команд перевага надається команді, яка має більше високих місць, в команді більше дівчаток або сумарний вік команди менший, ніж у суперника.

Приклад № 3. Команда переможець визначається за найбільшою загальною сумою набраних балів. Представлення команди оцінюється за 10-бальною шкалою. Кожен ігровий конкурс оцінюється за 5-бальною шкалою. Інтелектуальний конкурс – 1 бал за правильну відповідь. У разі здобуття однакової кількості балів двома командами, перевага надається тій, яка займала послідовно більшу кількість 1-2 місць у конкурсах.

↪ 7. Нагородження переможців змагань.

Підведення підсумків та нагородження - важливий виховний момент. Тому необхідно детально продумати в, номінації нагород, кого і як нагороджувати. Вручення нагород проводиться або після окремих видів змагань, або на параді закриття. Обдумуючи хід проведення змагань, необхідно організувати чіткий облік і обробку робітників і зведених протоколів. Хороша організація роботи секретаріату і нагородного відділу, чітка обробка результатів змагань дозволяють своєчасно підвести підсумки, довести інформацію до відома учасників і глядачів.

Зміст цього розділу залежить від можливостей організаторів змагань і його цілей. У сфері фізкультурно-оздоровчої роботи бажано засновувати якомога більше нехай і недорогих призів. Навіть найпростіший приз є свідченням певних успіхів у фізичній культурі, створює гарний настрій, стимулює подальші заняття фізичними вправами.

Наприклад: 1) Команда переможець, а також команди призери в комплексному заліку нагороджуються цінними призами та грамотами спортивного клубу.

2) Усі учасники заходу нагороджуються пам'ятними призами. Команди-учасниці нагороджуються дипломами, грамотами, кубками. Переможці

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

конкурсів вболівальників нагороджуються подарунками. У якості подарунків використовуються конкурсні роботи учнів художніх шкіл та гуртків, мистецькі роботи місцевих майстрів, вироби підприємств. Головні призи: путівка в оздоровчий табір, санаторій, туристична поїздка по історичним місцям України, запрошення на заняття спортивних шкіл, клубів.

→ **8. Заявки та порядок представництва команд (форми і терміни подачі заявок).** У цьому розділі повинні бути вказані терміни, місце і форма подання заявок на участь в змаганнях, а також час і місце проведення засідань суддівської колегії спільно з представниками команд.

Наприклад: 1) Заявки на участь в масовому фізкультурно-оздоровчому заході «Княжі ігри», завірені керівником організації та лікарем; документи, які засвідчують особу учасника змагань (учнівські та студентські посвідчення, ксерокопії паспортів, свідоцтв) подаються в організаційний комітет до 11 травня 2007 року.

Зразки

З а я в к а

на участь в змаганнях з легкої атлетики

№ з/п	Прізвище та ім'я спортсмена	Спортивний розряд	Дата народження	Вид	Виза лікаря
1					

Тренер _____ (_____)

Директор МБУ ДО ДЮСШ №1 _____ (Хамітова Р.Н.)

Допущено _____ чол.

Лікар ВФД _____ (_____)

З а я в к а

на участь в змаганнях зі спортивної гімнастики

№ з/п	Прізвище та ім'я спортсмена	Дата народження	Спортивний розряд	№ паспорта, свідоцтво, дата видачі	Домашня адреса	Виза лікаря
1						

Заявочний лист

на участь команди м. Запоріжжя _____.

«__» _____ 20__ р. м. _____

№ з/п	Прізвище, ім'я та по-батькові	Дата народження	№ документа	Домашня адреса	Організація	Нагрудний Номер
1.						

Керівник організації _____ (_____)

Головний тренер команди _____ (_____)

Допущено _____ чол. лікар ЛФД _____ (_____)

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

У випадку великої кількості заявок складається розклад (календар) змагань з точним зазначенням днів, часу і місця проведення ігор, прізвищ суддів.

Для участі в змаганнях необхідно у встановлені терміни подати заявку в попередньої формі, а потім в остаточній. Перша заявка містить бажання даної команди брати участь в змаганнях. У другій заявці наводяться дані про склад учасників і деякі інші відомості.

У деяких видах спорту на початку або в ході змагань з дозволу головного судді можуть бути зроблені перезаявки, тобто замість одного учасника може бути виставлений інший тощо. На підставі поданих заявок складаються протоколи змагань.

↔ **9. Члени суддівської колегії.** Головним організатором і керівником спортивних змагань, відповідальним за їх проведення є спортивний суддя, який призначається з числа викладачів фізичної культури однієї або кількох шкіл.

Суддя відповідальний і за здоров'я учасників змагань. У всіх випадках, коли може бути завдано шкоди здоров'ю учасників (поганий стан місць занять, несправність обладнання, невідповідність одягу і взуття та ін.), він зобов'язаний усунути недоліки, а при неможливості зробити це - скасувати змагання чи перенести його на інший термін або в інше місце.

↔ **10. Лікарський контроль. Техніка безпеки.** Визначення та узгодження функціонування медичних пунктів та бригад швидкої допомоги на всіх об'єктах проведення заходу. Визначення місця знаходження пожежної служби, бригад охорони безпеки громадян, автоінспекції.

З метою забезпечення безпеки учасників і глядачів дозволяється проводити змагання, конкурси тільки на спортивних спорудах, які прийняті до експлуатації державними комісіями і при наявності актів технічного обстеження готовності спортивної споруди та проведення заходу.

↔ **11. Фінансове забезпечення змагань.**

Наприклад: 1) Фінансування заходу здійснюється за рахунок кооперування коштів навчальних закладів та виробничих підприємств міста, спонсорів. Кошти на виплату роботи суддів, дипломи, грамоти виділяються Обласним центром фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» у Волинській області.

2) Фінансування і матеріально-технічне забезпечення фестивалю. Визначає установи та організації, які виділили кошти на призовий фонд, медалі, грамоти, цінні подарунки та здійснюють забезпечення обладнанням та інвентарем.

Кожен учасник змагань повинен бути ознайомлений з Положення про змагання і строго виконувати такі вимоги, як: знання основних правил, вимог до спортивного одягу або інший атрибутиці, дотримання правил внутрішнього розпорядку, дисципліни в спортивних приміщеннях і на спортивних майданчиках. Спірні питання, які виникають до змагань або в ході змагань, вирішуються на нараді представників, тренерів і суддів в коректній формі.

Організатори, керівники установ, інструктори, методисти, вчителі повинні використовувати змагання, конкурси для виховання у дітей волі до перемоги,

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

витримки, наполегливості в боротьбі з труднощами, вміння володіти собою при ураженні, радіти успіху суперника, поважати суддів і глядачів. Головний девіз Всесвітнього руху «Спорт для всіх»: «Головне не перемога в змаганні, а участь в ньому», - повинен стати лейтмотивом як для учасників змагань, так і для організаторів.

Для проведення спортивних змагань готується сценарій, в якому точно і детально (покроково) розписується початок, хід та завершення змагань.

Контрольні запитання:

1. Дайте визначення поняттю «положення про змагання»?
2. Які розділи повинні чітко формулюватися в Положенні?
3. Яким чином характер мети при розробці Положення впливає на спрямованість і зміст всіх інших розділів положення?
4. Де треба вирішувати спірні питання, які виникають до змагань або в ході змагань?
5. Які вимоги повинен виконувати кожен учасник змагань, який ознайомлений з Положенням про змагання?

Тестові завдання:

1. **Що вказується в розділі «Порядок проведення змагань» при розробці Положення?**

☐	вік, стать;
☐	точна адреса;
☐	кількість учасників в кожному виді змагань;
☐	проїзд;
☐	емблему, девіз;
☐	транспорт;
☐	зупинки;
☐	єдину форму;
☐	терміни проведення;
☐	подачі заявок та підтвердження.

Відповідь: поставте плюс на правильній відповіді

2. **Що складається на підставі поданих заявок?**

- a. план змагань;
- b. протоколи змагань;
- c. таблиці способу проведення змагань.

3. **Хто повинен обов'язково затвердити «Положення про змагання»?**

- a. спонсор змагань;
- b. головний суддя змагань;
- c. керівництвом організатора змагань;

4. **Який мінімальний час для розсилки Положення?**

- a. за два-три місяці поточного року до початку заходу;
- b. за півтора-два місяці поточного року до початку заходу;
- c. за один місяць поточного року до початку заходу.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

5. *Що є основним документом, на підставі якого проводяться спортивні, оздоровчі та конкурсні програми?*

- a. сценарій заходу;
- b. положення про захід;
- c. план заходу.

6. *Встановіть обов'язкові вісім розділів, які повинен містити в собі Положення невеликого масштабу (на рівні СК, району)?*

- мета змагань;
- місце та терміни проведення;
- керівництво змаганнями;
- учасники заходу;
- форми і терміни подачі заявок;
- програма МСЗ;
- місце і час жеребкування;
- члени суддівської колегії;
- умови подачі та розгляду протестів;
- визначення переможців;
- нагородження учасників;
- лікарський контроль. Техніка безпеки;
- фінансове забезпечення змагань.

Відповідь: поставте плюс на правильній відповіді

7. *Розрахуйте за допомогою зрівняльного коефіцієнту результати підсумкової оцінки учасників змагань:*

чоловік пройшов 8 км за 40 хв., =

жінка - 2 км за 18 хв., =

дитина - 1 км за 5 хв. =

Загальний час команди: = хв.

8. *Кому треба розіслати розроблене «Положення про змагання»?*

- a. спонсору змагань;
- b. суддям змагань;
- c. підготовчий комісії змагань;
- d. головному лікарю змагань;
- e. всім потенційним учасникам змагань і зацікавленим організаціям і особам.

9. *В якому розділі Положення вказуються час і дата проведення наради представників, суддів і мандатної комісії ?*

- a. місце та терміни проведення;
- b. порядок проведення змагань;
- c. керівництво проведенням змагань;

10. *Обов'язки мандатної комісії:*

- a. забезпечують умови об'єктивного визначення переможців та призерів;
- b. перевіряють документи учасників змагань і заявки.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИКОНАННЯ ДО ТЕМИ № 9

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

✍ Розробіть Положення на вибір із запропонованих чотирьох варіантів

1. Скласти положення спортивного змагання із спортивної гри
2. Скласти положення змагань «Веселі старти»
3. Скласти положення спортивного свята «_____»
4. Скласти положення про проведення Спартакіади, серед .....

Структура положення про захід

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор _____
(назва організації)

_____/_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 20 ____ р.

ПОЛОЖЕННЯ про проведення

_____
(назва заходу)

Незалежно від виду змагань складається «Положення» про змагання – документ, у якому чітко викладаються основні умови проведення першості, турніру. Воно повинне містити в собі приблизно наступні пункти:

1. Мета та завдання.
2. Місце і термін проведення.
3. Керівництво заходом.
4. Учасники заходу та умови допуску.
5. Програма заходу.
6. Порядок і умови визначення переможців (система заліку).
7. Нагородження.
8. Терміни та умови подання заявок (структура положення для кожного із запропонованих чотирьох варіантів різна)

Для складання Положення про проведення масового спортивного заходу для різних вікових груп населення серед освітніх закладів м. Запоріжжя можна використати наступні пункти:

1. За наступними пунктами:
2. Мета
3. Завдання
4. Термін і місце проведення
5. Керівництво заходом
6. Учасники заходу
7. Подання заявок
8. Програма заходу
9. Визначення переможців
10. Нагородження
11. Лікарський контроль. Техніка безпеки
12. Фінансування

ТЕМА № 10. МЕТОДИКА РОЗРОБКИ ПРОГРАМИ І СЦЕНАРІЮ МАСОВОГО СПОРТИВНОГО ЗАХОДУ

План:

1. Поняття про програму МСЗ
2. Поняття про сценарний план МСЗ
3. Групові та сольні (вставні) номери, як один зі специфічних засобів масових спортивно художніх уявлень
4. Зразкова структура сценарія оздоровчого свята

1. Поняття про програму МСЗ

На першому засіданні підготовчого комітету крім обговорення таких основних документів, як Положення, наказ, розпорядження проводиться уточнення і затвердження програми та сценарію.

 Програма включає основні моменти всього ходу заходу:

- відкриття свята: парад учасників, суддів, членів журі;
- змагання, спортивні конкурси (перераховуються змагальні вправи, що проводяться для всіх груп учасників, а при необхідності - число учасників заліку за видами спорту);
- концертну програму;
- парад-закриття свята. Нагородження.

Основний текст змісту програми включається в запрошення, офіційні листи для організацій і установ, які беруть участь у заході.

Спортивно-масові заходи та свята вимагають високий рівень підготовки. Складаючи програму, треба враховувати ідею свята (чому присвячено свято або під яким девізом проходить), конкретні умови (зал, майданчик, зима, літо), особливості фізичного розвитку (для дітей при проведенні ігор та естафет).

Якщо в програму включено кілька різновидів одного виду спорту, необхідно заздалегідь скласти графік змагань, тобто визначити послідовність і час проведення кожного з них.

Знаючи середню тривалість виконання вправи, кількість спроб і кількість учасників, можна визначити загальну тривалість змагань і на основі цього скласти графік проведення.

Наприклад: 1) У найпростішому варіанті цей розділ Положення може бути сформульований так: «У програму змагань входять лижні гонки: чоловіки - 10 км, жінки - 5 км».

2) Або: «У програмі змагань: біг - 800 м для чоловіків, 400 м для жінок, 100 м для дітей; метання гранати - для чоловіків (700 г) і жінок (500 г); стрільба з пневматичної зброї - для дітей; сімейна естафета 60 + 100 + 240 м».

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Зразок

Програма змагань

№ з/п	Учасники змагань	Вид змагальної діяльності	Вимоги до проведення	Оцінювання
Дитячі народні ігри та розваги				
1.	Діти дошкільного віку (колективна організація)	«Мак», «Довгої лози», «Вовк та гуси», «Кіт і миша»	Створення емоційного настрою, розвиток спритності, координації	Активність, знання та дотримання правил
2.	Діти молодшого шкільного віку (команди)	«Зайчик», «Дуб», «Боротьба», «Богатирі» «Переправа», «Лучники»,	Імітація та відтворення рухів тварин та рослин за звуковим сигналом Навколішки, лежачи, без рук - грудьми Розвиток рівноваги, окоміру, швидкості сили, спритності	Швидкість реакції, техніка виконання Загальна кількість перемог
3.	Молодь (команда) хлопці	Футбол, Силова естафета, «Штурм фортеці» Рибалки Колесо Стінка на стінку Боротьба	Руки з'єднані за спиною; м'яч забити у лунку Перенесення вантажів, Подолання перешкод Виловлювання риби руками з діжки Лазіння по стовпі Виштовхування команди суперника за визначені межі Навколішки, лежачи, без рук – грудьми	Кількість забитих м'ячів. Швидкість виконання етапів. Час штурму Кількість виловленої риби за 1 хв. Кількість обертів колеса, час. Час подолання опору суперника Кількість перемог
4.	Молодь (команда) дівчата	Кладочка Віночок Хоровод, танець	Дотримання рівноваги при ходьбі по вузькій колоді Накидання	Швидкість виконання, техніка Кількість

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

			кілець на вертикальну вісь Колективне виконання обряду, або елементу	кілець Гармонійність виконання
--	--	--	--	--------------------------------------

2. Поняття про сценарний план масового спортивного заходу

Для підготовки МСЗ необхідно розробити план-сценарій, де відображається його мета, вік учасників, тривалість, хід дій.

📖 Тривалість свята визначається віком його учасників:

- для дітей 4-5 років не більше 25 хвилин;
- для дітей 6-7 років не більше 30 хвилин;
- для учнів молодших класів не більше 45 хвилин;
- для учнів середньої школи та для людей похилого віку не більше 60 хвилин;
- для учнів старшої школи не більше 90 хвилин,
- для дорослих 90-120 хвилин.

Якщо у святі беруть участь люди різного віку, то його тривалість визначається за віком наймолодших. Вказана тривалість свята є рекомендованим часом і може бути збільшена за рахунок музичних, театралізованих чи спортивно-розвжальних пауз. Проте, у будь-якому випадку свято не повинно тривати більше 2 годин (120 хвилин), інакше настає втома, що знижує інтерес як учасників, так і глядачів до того, що відбувається.

♣ *Сценарій включає в себе:*

- інформацію про спортивну споруду та її оформлення;
- інформацію про музичний супровід змагань;
- схему розташування уболівальників, гостей, суддів, учасників;
- схему місця проведення нагородження;
- розклад та наповнюваність пауз між зустрічами, стартами, тощо;
- хід самих змагань;
- інформацію про місце та час проведення прес-конференцій.

♣ *У плані-сценарії обов'язково прописується:*

- місце проведення фізкультурного свята,
- вказуються предмети оформлення та схема розташування учасників, гостей та глядачів.
- хід фізкультурного свята розписується за часом початку кожної дії, а також передбачаються ведучі свята, що вибираються із числа людей, яким характерна артистичність, живе, невимушене спілкування, ерудиція, експромт. Бажано у плані-сценарії врахувати участь у святі вболівальників, проведення з ними конкурсів чи вікторин.

♣ *Спортивно-масовий виступ проводиться за наступною композиційною схемою:*

- початок: вихід учасників, розміщення, побудова;
- головні та другорядні дії учасників;

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

- масовий номер;
- вставний номер (виступ солістів);
- фінал (кульмінація);
- відхід учасників.

Крім вправ, в спортивно-масовому заході зазвичай потрібно розучити ще й перешикування. Найчастіше вони освоюються по ходу всіх масових вправ. Іноді на відпрацювання побудову і перебудування відводиться окремий час - частіше слід починати репетицію саме з розучування побудов і перебудувань.

☞ При складанні плану-сценарію свята необхідно також передбачити наступні моменти:

- поступовість зростання фізичного і психічного навантаження;
- чередування ігор і завдань (змагань) з високим фізичним навантаженням та емоційним напруженням на середнє або мале навантаження;
- чергування масових та індивідуальних ігор і завдань (якщо це можливо);
- індивідуальні особливості та можливості учасників.

Особливе значення має оформлення фізкультурного свята на відкритому майданчику, причому це стосується і стадіону і міської площі і великої лісової галявини. Справа у тому, що оформлення (заповнення) величезних відкритих просторів має певні обмеження, як технічні, так і бюджетні.

Зразок

Оформляється сценарій за такою схемою:

Сценарій спортивного свята .....
 присвяченого .....
 Місце проведення ..... Дата.....Час .....

№ з/п	Зміст МСЗ	Час	Відповідальний
1.	Звучить святкова музика. Підготовлені стенди з конкурсними роботами. Диктор запрошує всіх учасників і гостей відвідати виставку.	За 45-30 хв. до параду відкриття	Керівник свята. Журі.
2.	Побудова команд - учасниць на парад відкриття свята (згідно з жеребкуванням або в алфавітному порядку)	За 15 хв. до початку параду	Суддя при учасниках, представники капітани команд
3.	Звучить музика. Учасники виходять на парад на чолі з суддею при учасниках.		Керівник, головний суддя змагань
4.	Головний суддя змагань (або представник адміністрації) оголошує про відкриття свята		Головний суддя
5.	Привітання керівника і почесних гостей		Керівник свята

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

6.	Ведучий оголошує про початок змагань і передає слово головному судді змагань і судді – інформатору		Головний суддя, польові судді
7.	Суддя-інформатор оголошує про початок змагань і коментує їх хід		Суддя-інформатор
8.	Виступає група підтримки		Відповідальний за концертну програму
9.	Після закінчення змагань учасники запрошуються на нагородження		Головний суддя, суддя при учасниках
10.	Спортивні конкурси для капітанів команд або спортивна вікторина		Заст. головного судді, відповідальний за концертну програму
11.	Показові виступи		Відповідальний за концертну програму
12.	Парад закриття. Нагородження учасників, показових виступів, конкурсів капітанів		Головний суддя, почесні гості
13.	Головний суддя вітає всіх призерів та учасників - переможців. Керівник свята оголошує про закінчення свята.		Керівник, головний суддя заходу

Якщо проводяться змагання за програмою «Веселі старты» або «Старты надій», для інструкторів, польових суддів готуються картки з вмістом і схемою рухливих ігор, естафет, робочі протоколи, визначається послідовність виходу команд на майданчик та ін. (див. кейс 4. підготовка до змагань «Веселі старты»).

Після закінчення спортивного заходу важливо провести заключні підсумкові наради з підведенням підсумків, аналізом виступу окремих команд або учасників, видачею звітних документів.

3. Групові та сольні (вставні) номери, як один зі специфічних засобів масових спортивно-художніх уявлень

 Характерною особливістю сучасних масових спортивно-художніх уявлень є їх висока насиченість за змістом. Поряд з масовими номерами, в них включаються різні спортивні номери у виконанні найсильніших спортсменів і номери представників різних видів мистецтва. Вставними номерами вони називаються тому, що їх виступ відбувається на тлі величезної маси учасників. Вони як би вставляються режисером в цю масу.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Серед спортивних номерів найбільш характерними є: виступи представників спортивної та художньої гімнастики, акробатів, батутистів, борців (як класичних видів, так і східних), боксерів, фехтувальників, кіннотників, виступи на різних конструкціях і спеціальних снарядах та ін. Часто в МСХУ включаються різні за змістом і характером естафети, наприклад, туристів, пожежних або дитячі, воєнізовані, комічні та ін.

Головним режисерським завданням при постановці вставних спортивних номерів є оригінальність їх подачі в поєднанні з демонстрацією високої спортивної майстерності солістів. З номерів мистецтва, в масових спортивно-художніх уявленнях найбільш часто використовуються хореографічні (танцювальні) номери, класичний балет і цирк. Тут вибір режисером того чи іншого номера, як правило, пов'язаний з тематичним рішенням задуманого епізоду в цілому, посилюючи його образне рішення через синтез спорту та мистецтва.

Контрольні запитання:

1. Що вказується в розділі «Програма змагань» при розробці Положення?
2. Куди включається основний текст змісту програми?
3. Що необхідно робити якщо в програму включено кілька різновидів одного виду спорту?
4. Що включає в себе сценарій спортивного свята?
5. Які моменти обов'язково прописується у плані-сценарії МСЗ?
6. Що необхідно передбачити при складанні плану-сценарію МСЗ?

Тестові завдання:

1. Що треба приготувати для інструкторів та польових суддів якщо проводяться змагання за програмою «Веселі старты»?

- a. картки з вмістом і схемою рухливих, народних ігор, естафет;
- b. робочі протоколи;
- c. визначається послідовність виходу команд на майданчик;
- d. відповідь а, b, c.

2. Чим визначається тривалість МСЗ?

- a. рівнем фізичного розвитку учасників;
- b. віком його учасників;
- c. кількістю команд учасниць.

3. Визначте тривалість МСЗ:

1. для дітей 4-5 років не більше - **А) 90-120**
2. для дітей 6-7 років не більше - **Е) 90**
3. для учнів молодших класів - **Б) 30**
4. для учнів середньої школи та для людей похилого віку - **В) 45**
5. для учнів старшої школи - **Г) 60**
6. для дорослих - **Д) 25**

Відповідь _____

4. Що треба враховувати при складанні програми свята або змагань?

- a. ідею свята; конкретні умови; особливості фізичного розвитку;

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

б. під яким девізом проходить; зал, майданчик, зима, літо.

5. Що включає в себе програма змагань:

- а. змагання, спортивні конкурси;
- б. концертну програму;
- с. основні моменти всього ходу заходу;
- д. парад учасників, суддів, членів журі.

6. Свято не повинно тривати більше:

- а. 1,5 годин (90 хвилин);
- б. 2 годин (120 хвилин);
- с. 2,5 годин (150 хвилин).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИКОНАННЯ ДО ТЕМИ № 10

✍ Скласти програму спортивного свята (ЗА ЗРАЗКОМ) на вибір а) або

б):

а) «Країна баскетболія» з використанням естафет і спортивних конкурсів з передачею, ловом, веденням баскетбольного м'яча.

б) «Азбука спорту» з використанням естафет, рухливих ігор в яких можна застосувати елементи спортивних ігор футболу, хокею, волейболу, гандболу, настільного тенісу (передачу м'яча на місці, прийом м'яча із зупинкою ногою; ведення м'яча ключкою поштовхами і без відриву ключки від м'яча обводивши предмети і між ними; передачу м'яча ключкою один одному; ігри з повітряними кулями).

Зразок

Програма змагань «.....»

№ з/п	Учасники змагань	Вид змагальної діяльності	Оцінювання
1.	Діти..... віку	Естафета № 1.	Активність, знання та дотримання правил
	Зміст: Графічне зображення:		
2.	Естафета № 2.		
Зміст: Графічне зображення:			
3.	Естафета № 3.		
Зміст: Графічне зображення:			
4.	Естафета № 4.		
Зміст: Графічне зображення:			

ТЕМА № 11. МАРКЕТИНГ І ФІНАНСУВАННЯ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ

План:

1. Маркетинг масових спортивних заходів
2. Реклама спортивного змагання
3. Фінансово-господарське забезпечення змагання

1. Маркетинг масових спортивних заходів

Функція маркетингу

У ринкових умовах маркетинг спортивних заходів та змагань розглядається як один з відносно самостійних розділів менеджменту, як одна з його специфічних функцій, що має велике практичне значення, посилюючи їх комерційну значимість. Зараз все частіше звучить поняття «комплексний маркетинг» - система, що об'єднує різні види реклами, торговельні, спонсорські та інші публічні відносини, які націлені на досягнення більшої ефективності маркетингових програм з метою зміцнити кошти інвесторів. Комплексний маркетинг зайняв дуже важливе місце в спортивних маркетингових компаніях, рекламних агентствах і корпоративних спонсорських компаніях спортивних змагань.

Центральним ланкою успішного управління проведенням спортивних заходів є проектування, планування і контроль за їх проведенням. Ці функції були вже розглянуті раніше.

Кожен етап управління змаганням - вибір спортивних споруд, продаж квитків і організація входу на спортивні споруди, гостинність і правила етикету, запрошення знаменитих спортсменів і т.д. - повинен бути ретельно спланований, щоб задовольнити потреби різних верств населення.

У комплексному маркетингу величезне значення надається залученню на змагання спортивних зірок. Спортивні знаменитості піднімають настрій уболівальників і надають змагань привабливість, так як для уболівальників справжнім щастям вважається надання можливості потиснути їм руку, сфотографувати їх або просто побути поруч з ними. Багато спортсменів зобов'язані за контрактом щороку брати участь в певній кількості благодійних або публічних змаганнях. Це допомагає їм у збереженні свого статусу.

Природно, що в комплексному маркетингу спортивного змагання одне з ключових місць займає робота по залученню спонсорів. Конкретне уявлення про зміст цієї роботи можна отримати, ознайомившись зі змістом спонсорської угоди.

Функція маркетингу дуже важлива в будь-якому масовому заході і відповідно в будь-якому спортивному змаганні. Це доводить використання у всіх спортивних заходах маркетингових технологій.

Маркетинг (від англійського market - ринкоутворювання) - це вид людської діяльності, спрямований на задоволення потреб за допомогою обміну.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

📁 На думку Джона Бича і Саймона Чедвіка «спортивний маркетинг» - це безперервний пошук можливостей комплексного вирішення, непрямих завдань споживачів спорту, компаній, що працюють в спортивній сфері, і інших фізичних осіб і організацій, пов'язаних зі спортом, в умовах мінливої і непередбачуваною середовища, характерною для самого поняття «спорт».

📖 Спортивний захід не може бути успішним без ретельно спланованої маркетингової компанії. Розглянемо аспекти, які менеджер повинен врахувати при підготовці проведення змагання:

- **Продаж прав корпоративним спонсорам** (це корпорація, юридичні особи) (наприклад, одна четверта всіх прибутків від проведення Олімпійських ігор в Атланті надійшла від корпоративних спонсорів. У професійному тенісі тільки три турніри: Уімблдон, French Open і U.S. Open не має корпоративного спонсора).
- **Рекламна компанія** (майже всі великі спортивні змагання продають права медіа мереж. Найчастіше відбувається обмін: змагання забезпечує газеті, журналу, радіо або телевізійної станції типовий спонсорський дохід в обмін на безкоштовну рекламу змагань);
- **Зв'язки з громадськістю** (для того, щоб викликати інтерес глядачів спортивна подія має бути креативним, використовувати дизайн, логотипи та навіть спортсменів, щоб привернути увагу мас медіа);
- **Прийом гостей** (є управлінський план, який задовольняє потреби очікування гостей);
- **Продаж квитків** (для великих змагань може становити суттєву частину грошових надходжень від проведення спортивних змагань, для середніх і дрібних за масштабом змагань квиткова програма не є основним джерелом доходу);
- **Продаж прав на трансляцію змагань** (права на трансляцію продаються національним (+ спортивним) телеканалам, кабельному телебаченню, місцевим телевізійним станціям, регіональним спортивним телемережам, національному радію, місцевим радіостанціям, а також інтернет сайтам);
- **Ліцензування** (продаж товарів з атрибутикою або логотипом змагань актуальна тільки для великих, трансльованих, багатоденних змагань, для дрібних, які мало відвідують, виготовлення ліцензованих товарів може бути нерентабельним);
- **Мобілізація капіталу** (застосовується при проведенні змагань, які не мають на меті одержання прибутку, найчастіше такі змагання проводяться з будь-якої благодійною метою).

➔ *Існують 5 основних джерел які приносять прибуток власникам прав власності та організаторам змагань:*

1. Надходження від глядачів, що купують квитки від самих дешевих до VIP-місць;
2. Надходження від корпоративних спонсорів;
3. Продаж прав на трансляцію матчів;

4. Ліцензування;

5. Концесія стадіону.

1. *Надходження від продажу квитків*, перш за все, залежить від кількості місць на стадіоні і ціни на квиток. Для успішної реалізації квиткової програми необхідні маркетингові дослідження аудиторії потенційних глядачів і нові креативні підходи до проведення квиткової компанії. Однак, крім усього іншого, успіх квиткової програми залежить і від рівня життя населення.

2. *Ідея кооперативного спонсорства* полягає в тому, що різні корпорації платять за те, що змагання або носять назву спонсора, або, надають товарну ексклюзивність, або іншими способами рекламують їх. Про популярність корпоративного спонсорства свідчать зростання фінансування, наприклад, Олімпійських ігор. Офіційні спонсори Олімпійських ігор в Атланті Кока-кола і Істман Кодак заплатили по 40 міль. д. Спонсорська програма в Олімпійських іграх в Сіднеї в 2000 р. складалася з вкладів: 100 мільйонів. австр. д. з боку Ай-Бі-Ем, і Телстар і 50 млн. австр. д. від Вестпас Банк.

3. *Продаж прав на трансляцію матчів* також становить вагомий дохід для організаторів змагань. Для залучення спонсорських грошей дуже важлива трансляція матчів по радіо, телебаченню і через інтернет, так як це розширює аудиторію глядачів. Так на трансляцію Олімпійських ігор Ен-Бі-Сі заплатила в Сеулі 300 млн. дол.; в Барселоні 401 млн. дол.; в Атланті 456 млн. дол.; в Сіднеї 715 млн. дол.

4. *Продаж ліцензованих товарів*, які носять логотип або символіку проведених змагань, також сильно залежить від рівня життя населення, якщо мова йде про змагання регіонального і національного рівня - то може виявитися не вигідним. У разі проведення великих міжнародних змагань, які залучають маси туристів та уболівальників, ця стаття доходів може істотно поповнити бюджет організаторів змагань.

5. *Надходження від спортивної споруди*. Так, наприклад, в США відсоток надходжень від концесії спортивних споруд в загальному доході команди в головних чотирьох професійних спортивних лігах становить 7-15%. НФЛ, НХЛ, НБЛ, МЛБ Головна бейсбольна ліга MLB (Major Baseball League).

☞ *Заходи, що підвищують популярності події і залучення додаткової кількості глядачів на стадіон, можна умовно розділити на 2 групи:*

1. *Супутні змаганням* (проведення різних лотерей і розіграшів цінних призів, запрошення знаменитостей (селебріті), використання різних розважальних програм в перервах).

2. *Безпосередньо з ними пов'язані* (участь в змаганнях відомих спортсменів. Приклад, тенісистка Анна Курнікова не показувала високих спортивних результатів, однак за рахунок «розкрученого» імені і привабливої зовнішності сприяла зростанню інтересу з боку уболівальників. Також підвищенню інтересу з боку уболівальників сприяє наявність спортивної інтриги).

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Тому організатори змагань повинні прагнути підбрати найсильніший склад учасників, які зможуть конкурувати на рівних, створюючи тим самим напругу і підвищуючи інтерес уболівальників.

Головне завдання організаторів спортивної події:

- жорсткий контроль над витратами і зведення їх до мінімуму.

2. Реклама спортивного змагання

Рекламу спортивного змагання доцільно проводити у вигляді рекламної кампанії, яка представляє собою кілька рекламних заходів, об'єднаних однією метою (цілями), що охоплюють певний період часу і розподілені у часі так, щоб один рекламний захід доповнювало інше.

При організації рекламної кампанії запланованого спортивного заходу необхідно відповідати стратегії маркетингу, яка буде визначати цілі цієї кампанії, впливати на вибір засобів і виду рекламних каналів.

Основні типи реклами при проведенні спортивних заходів

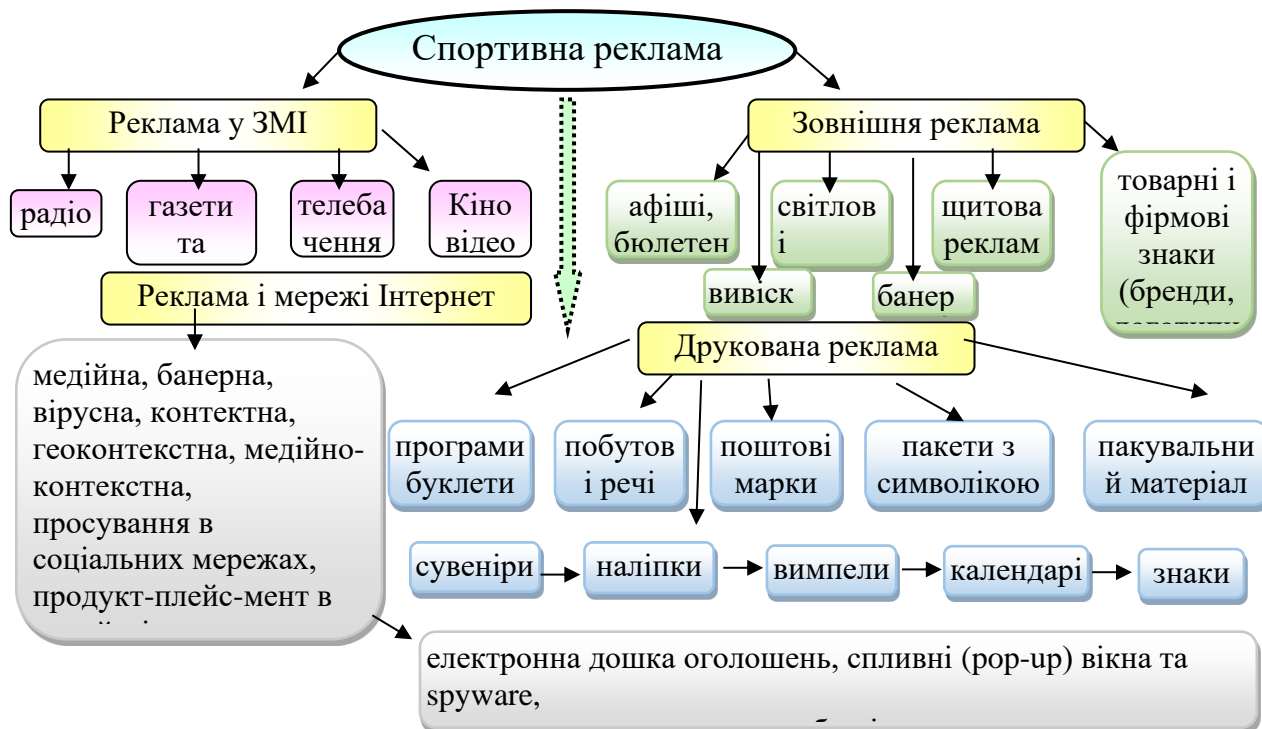

Рис. 4. Типи реклами при проведенні спортивних заходів

Рекламна кампанія під час підготовки, в ході і після закінчення змагань може включати:

- висвітлення ходу підготовки до змагань у пресі;
- випуск і поширення афіш, програм, запрошень, листівок;
- інформацію по радіо і телебаченню;
- організацію фотостендів і т.п.;
- популяризацію відповідних видів спорту шляхом урочистого відкриття (параду) і закриття змагань, широкої радіоінформації по ходу змагань;

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

- своєчасне заповнення підсумкових таблиць;
- випуск фотомонтажів;
- трансляцію змагань по телебаченню і т.д.;
- розміщення інформації про майбутні змагання в Інтернеті;
- своєчасне підведення підсумків та урочисте закриття змагань;
- вручення переможцям призів, медалей, грамот і дипломів;
- проведення показових виступів;
- своєчасну інформацію у пресі, по радіо і телебаченню про результати проведених спортивних змагань.

Незалежно від місця проведення змагань (стадіон, палац спорту, спортивний зал, плавальний басейн та ін.), спортивні споруди в дні проведення змагань повинні бути яскраво і барвисто оформлені. Барвисте оформлення місць проведення спортивних змагань є одним з ефективних засобів реклами не тільки даного спортивного заходу, а й фізичної культури і спорту в цілому, морального і патріотичного виховання спортсменів.

3. Фінансово-господарське забезпечення змагання

♣ *Спортивно-господарське забезпечення змагання передбачає:*

- підготовку та оренду спортивних споруд;
- підготовку, ремонт і придбання відсутнього спортивного інвентарю та обладнання;
- забезпечення транспорту для перевезення спортсменів;
- підготовку місць проживання або оплати готелю для іногородніх учасників;
- організацію харчування спортсменів;
- виготовлення афіш, програм, квитків учасників, запрошень, протоколів, зведених, таблиць і т.п.;
- придбання призів, кубків, нагородних медалей, грамот, дипломів; оплати виготовлення та придбання обладнання для яскравого оформлення місць змагань;
- придбання канцелярських товарів;
- поштово-телеграфні витрати;
- оплати суддівської колегії, медичного та обслуговуючого персоналу.

Залежно від масштабу і умов проведення змагань зазначені фінансово-господарські заходи можуть бути скорочені або збільшені.

Всі описані пункти зведені в генеральній кошторис проведення спортивного змагання, складання якого резюмує функцію планування.

Контрольні запитання:

1. Кому бажано продати права на трансляцію змагань?
2. Що входить до рекламної кампанії під час підготовки, в ході і після закінчення змагань?
3. Що представляє собою рекламна кампанія спортивного змагання?

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

---

4. Які заходи можна вжити для підвищення популярності події та залучення додаткової кількості глядачів?
5. Що передбачає спортивно-господарське забезпечення змагання?
6. У чому полягає ідея коорпоротивного спонсорства?
7. Яким чином можна привернути увагу мас медіа?
8. Якій може відбутися обмін між організаторами змагань та мас медіа при проведенні рекламної компанії ?
9. Які основні джерела, що приносять прибуток власникам прав власності та організаторам змагань?
10. Які аспекти повинен врахувати менеджер (організатор) при підготовці проведення змагання?

Тестові завдання:

1. ***В якому випадку буде актуальна продаж товарів з атрибутикою або логотипом змагань ?***
  - a. для дрібних, які мало відвідують;
  - b. для великих, трансльованих, багатоденних змагань.
2. ***Яке головне завдання організаторів спортивної події?***
  - a. жорсткий контроль над витратами і зведення їх до мінімуму;
  - b. ретельно спланувати маркетингову кампанію проведення змагань;
  - c. знайти вагомого спонсора та ретельно провести рекламну компанію.
3. ***Яке значення має продаж квитків для середніх і дрібних за масштабом змагань?***
  - a. може становити суттєву частину грошових надходжень від проведення спортивних змагань;
  - b. квиткова програма не є основним джерелом доходу;
4. ***Що можна віднести до видів друкованої реклами при проведенні спортивних заходів?***
  - a. газети, журнали, бюлетені, афіші;
  - b. побутові речі, поштові марки, пакети з символікою, вимпели, сувеніри.
5. ***З чого мають основний прибуток організатори змагань при проведенні рекламної компанії?***
  - a. продаж прав медіа мереж;
  - b. продаж квитків, сувенірів;
  - c. вся друкована реклама;
  - d. продажі прав корпоративним спонсорам.
6. ***Що важливо зробити організаторам для залучення спонсорських грошей при проведенні змагань?***
  - a. транслювати матчі по радіо, телебаченню і через інтернет;
  - b. щоб змагання носили назву спонсора, або, надавати товарну ексклюзивність.
7. ***Від чого залежить продаж ліцензованих товарів, які носять логотип або символіку проведених змагань?***

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

- a. від рівня життя населення;
  - b. від популярності даного виду спорту.
- 8. *Визначте основні типи реклами при проведенні спортивних заходів:***
- a. газети, телебачення, щитова реклама, афіші, банери, вивіски, радіо;
  - b. реклама у ЗМІ, зовнішня та друкована реклама.
- 9. *В якому випадку буде актуальна продаж товарів з атрибутикою або логотипом змагань ?***
- a. для дрібних, які мало відвідують;
  - b. для великих, трансльованих, багатоденних змагань.
- 10. *Яке головне завдання організаторів спортивної події?***
- a. жорсткий контроль над витратами і зведення їх до мінімуму;
  - b. ретельно спланувати маркетингову кампанію проведення змагань;
  - c. знайти вагомого спонсора та ретельно провести рекламну компанію.
- 11. *Яке значення має продаж квитків для середніх і дрібних за масштабом змагань?***
- a. може становити суттєву частину грошових надходжень від проведення спортивних змагань;
  - b. квиткова програма не є основним джерелом доходу;
- 12. *Що можна віднести до видів друкованої реклами при проведенні спортивних заходів?***
- a. газети, журнали, бюлетені, афіші;
  - b. побутові речі, поштові марки, пакети з символікою, вимпели, сувеніри.
- 13. *З чого мають основний прибуток організатори змагань при проведенні рекламної компанії?***
- a. продаж прав медіа мереж;
  - b. продаж квитків, сувенірів;
  - c. вся друкована реклама;
  - d. продажі прав корпоративним спонсорам.
- 14. *Що важливо зробити організаторам для залучення спонсорських грошей при проведенні змагань?***
- a. транслювати матчі по радіо, телебаченню і через інтернет;
  - b. щоб змагання носили назву спонсора, або, надавати товарну ексклюзивність.
- 15. *Від чого залежить продаж ліцензованих товарів, які носять логотип або символіку проведених змагань?***
- a. від рівня життя населення;
  - b. від популярності даного виду спорту.
- 16. *Визначте основні типи реклами при проведенні спортивних заходів:***
- a. газети, телебачення, щитова реклама, афіші, банери, вивіски, радіо;
  - b. реклама у ЗМІ, зовнішня та друкована реклама.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИКОНАННЯ ДО ТЕМИ № 11

1. ✎ Творче завдання. Підготувати сценарій-виступу за тематикою

План підготовки до заходу	
Завдання	Тематика виступів
1. Обрати різні оздоровчі системи, школи в різний час 2. Самостійно підготувати: - сценарій-виступу (5-7 хв.); - скласти сценарій (з урахуванням видів вправ, ігор та естафет до теми виступу); - музичний супровід.	1. Чи готовий ти стати воїном, мисливцем? (Змагання юнаків будь-якого первісного племені.) 2. Міфи Давньої Греції. (Афінська виховна система.) 3. Спартанці - суворість чи жорстокість? (Спартанська система виховання.) 4. Цигун – «метод знищення хвороб і подовження життя». Китайська гімнастика. 5. Йога - шлях самовдосконалення. 6. Лицарські турніри Середньовіччя. 7. Олімпійські ігри сучасності. (Історія і реальність.)

2. ✎ Творче завдання. Підготувати плакат з рекламою здорового способу життя

План підготовки до заходу	
1. Обрати для реклами будь-який вид оздоровчих занять для сучасних молодих людей. 2. Підготувати плакат з рекламою здорового способу життя за обраною темою (підготувати плакат на аркуші А4 з перерахованих 10 тем)	Тематика реклами 1. Атлетична гімнастика. 2. Аеробіка. 3. Біг. 4. Танці. 5. Степ-аеробіка. 6. Стретчінг або шейпінг. 7. Бодібілдинг або культуризм. 8. Оздоровча ходьба. 9. «Моржі» 10. «Детка» Порфирія Іванова.
Послідовність подання реклами 1. Демонстрація плаката з рекламою. 2. Читання віршів, які доводять важливість обраного методу оздоровлення. 3. Показ основних вправ. 4. Музичний супровід	

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гальченко Л.В. Національні ігри з методикою викладання : навч.-метод. посібник. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2018. 113 с.
2. Гальченко Л.В. Рухливі і національні ігри з методикою викладання: навч.-мет. посіб. Ч. 1. Запоріжжя: ЗНУ, 2012. 123 с.
3. Гальченко Л.В., Бессарабова О.В., Кацаева К.В. Особливості підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту при викладанні дисципліни «Масові спортивні заходи». *Experimental and theoretical research in modern science*: матеріали IV міжнар. науково-практ. конф. (Молдова, 4-5 листопада 2021р.) Кишинев, 2021. С. 75-81. – URL: <https://www.interconf.top/documents/2021.11.4-5.pdf>
4. Гордєєв С.І. Методика організації масових свят. Харків: ХДАК. 2003. 99 с.
5. Деделюк Н. Організація масових фізкультурно-оздоровчих спортивних заходів з використанням національних традицій фізичного виховання. *Волинський національний університет імені Лесі Українки*. Луцьк, 2008. 71 с. URL: <http://esnuir.eunu.edu.ua/bitstream/123456789/2722/1/omfoz.pdf>
6. Деделюк Н.А. Традиції фізичного виховання Київської Русі та їх використання в загальноосвітній школі : автореф. дис... канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. 2004. 20 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/2722/1/omfoz.pdf>
7. Палагнюк Т. Мотиваційні аспекти проведення спортивних заходів серед молоді. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2012. № 4 (20). С. 310-312.
8. Путятіна Г.М., Серєда Н.В. Маркетингова діяльність некомерційних організацій (на прикладі дитячо-юнацьких спортивних шкіл) : навч. посіб. Харків, 2013. 102 с.
9. Сервачак О.В., Лефтеров В.О. Психологія проведення масових спортивних заходів на великих стадіонах : монографія. Одеса : Фенікс, 2018. 254 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14476>
10. Твердохліб Ж.О., Крук А.З., Погребенник Л. І. Особливості проведення шкільних спортивно-масових свят: метод. рекомен. Житомир, 2009. 62 с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/5931/2/2.pdf>
11. Фролова Л. С., Глазирін І. Д. Фахова виробнича практика: спортивно-масова та фізкультурно-оздоровча робота: навчальний посібник. Черкаси: Вид. ЧНУ 2013. 278 с.

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ

Навчальне видання
(українською мовою)

Гальченко Лія Володимирівна

МАСОВІ СПОРТИВНІ ЗАХОДИ
Навчальний посібник
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Фізична культура і спорт»
освітньо-професійної програми «Спорт»

Рецензент *Ю.О. Коваленко*
Відповідальний за випуск *А.В. Сватъєв*
Коректор Л.В. Гальченко